

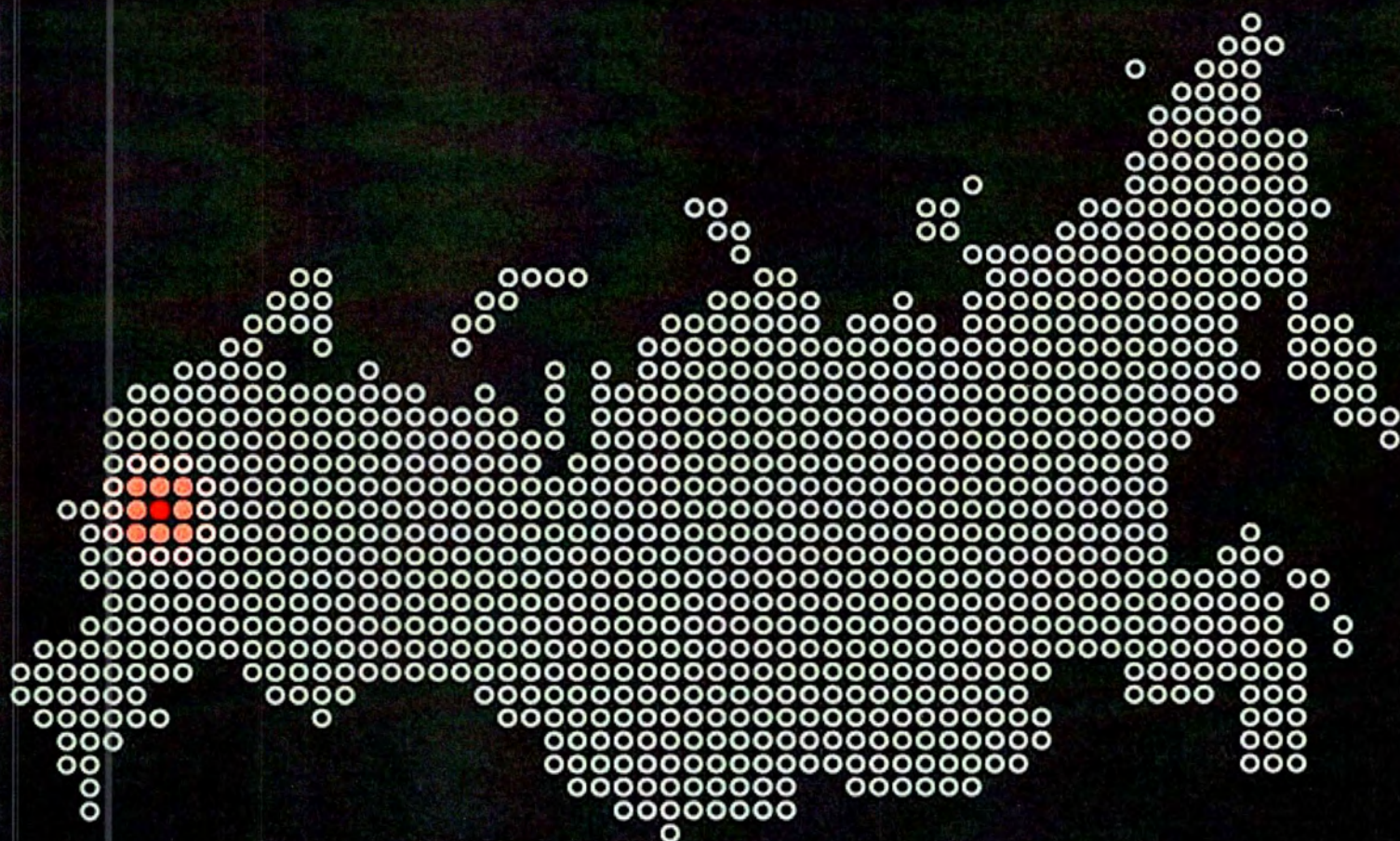

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι περιφερειακές ανισότητες στη Ρωσική Ομοσπονδία

Άννα- Μαρία Νταρλαδήμα

Επιβλέπων Καθηγητής: Πετράκος Γεώργιος
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Καλλιώρας Δημήτρης

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2014

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 12454/1
Ημερ. Εισ.: 10-09-2014
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ
2014
ΝΤΑ

«Οι περιφερειακές ανισότητες στη Ρωσική Ομοσπονδία»

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2014

Ευχαριστίες

Με αφορμή την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς όλους του καθηγητές του Τμήματος που συνέβαλαν στο να φθάσω με επιτυχία στο τέλος της φοίτησης μου. Δε θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον Δρ. Καλλιώρα Δημήτρη για την καθοδήγησή του και τον απεριόριστο χρόνο που μου διέθεσε από την αρχή μέχρι το τέλος της εκπόνησης της εργασίας, καθώς και τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Πετράκο Γεώργιο. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Δρ. Τσιάπα Μαρία, τον Δρ. Αρτελάρη Παναγιώτη, τον κ. Πανταζή Παναγιώτη, τον κ. Curcea Victor και τη βιβλιοθηκονόμο μας, Εύη Κολοβού, για τις συμβουλές και τη βοήθεια που μου προσέφεραν σε επίπεδο εύρεσης στοιχείων και τεχνικής βοήθειας. Τέλος, ευχαριστώ τον Ανδρέα Νικολόπουλο για την επιμέλεια του εξωφύλλου της εργασίας.

Η ψυχολογική συμπαράσταση που δέχτηκα ήταν εξίσου σημαντική με την τεχνική βοήθεια. Σε αυτή συνέβαλαν οι φίλοι και η οικογένειά μου. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τις φίλες μου Χριστίνα, Λάουρα, Μάρα, Γεωργιάννα και Λίλα, τα αδέρφια μου Κωνσταντίνα και Σπύρο και τους γονείς μου. Για την εξ' αποστάσεως αδιάλειπτη συμπαράσταση ευχαριστώ ιδιαίτερα τον Γιώργο, τη Ναυσικά και τη Σοφία.

Η διπλωματική εργασία αφιερώνεται στη λατρεμένη μου γιαγιά, Άννα, και παππού, Γιώργο, που με δίδαξαν μέσα από τα απλά τα μεγαλύτερα πράγματα στη ζωή και τους έχασα κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση του επιπέδου και της εξέλιξης των περιφερειακών ανισοτήτων μεταξύ των 80 διοικητικών υποκειμένων της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Η Ρωσία αποτελεί ένα τεράστιο κράτος, στο μέγεθος της οποίας οφείλονται η γεωγραφική, κλιματολογική και δημογραφική ανομοιομορφία η οποία ορίζει έντονες περιφερειακές ανισότητες σε επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης. Η πιθανότητα εμφάνισης σύγκλισης ή απόκλισης μεταξύ των ομοσπονδιακών υποκειμένων γίνεται με τη χρήση των μεθόδων της απόλυτης β - και σ - σύγκλισης, ενώ, η πιθανότητα εμφάνισης σύγκλισης/ απόκλισης μεταξύ ομάδων (clubs) γίνεται με τη χρήση της μεθόδου των ομάδων σύγκλισης. Σε κάθε μεθοδολογική προσέγγιση πραγματοποιείται στάθμιση με τον πληθυσμό προκειμένου οι περιφέρειες να επηρεάσουν σε βαθμό ανάλογο της σημασίας τους. Ως δείκτης χρησιμοποιείται το περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην εμπειρική ανάλυση προέρχονται από την Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας, για την περίοδο 1999- 2011.

Λέξεις-Κλειδιά: Ρωσία, περιφερειακές ανισότητες, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, απόλυτη β - σύγκλιση, σ -σύγκλιση, ομάδες σύγκλισης

Abstract

The subject of this thesis is the research of the level and the evolution of regional inequalities among the 80 administrative subjects of Russian Federation. The Russian immense territory contributes to great dissimilarities in geographical, climate and demographical features between regions, that are predetermine very big regional variation in the level of economic development. The case of convergence or divergence towards the administrative subjects is dealt with unconditional β - and σ -convergence approaches, while, the case of convergence/ divergence towards clubs is dealt with convergence clubs approach. Each convergence approach is applied using population as weighting parameter; in that way regional observations influence in an analogous level to their importance. The analysis uses as indicator the regional per capita GDP. The data that are utilized on the empirical analysis derived from the Federal State Statistics Service, covering the period 1999-2011.

Key-Words: Russia, regional disparities, per capita GDP, β -convergence, σ -convergence, convergence club

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κατάλογος Πινάκων	vi
Κατάλογος Διαγραμμάτων	vii
Κατάλογος Χαρτών	vii
Αρκτικολέξα	viii
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	1
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ.....	2
1.3 ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	2
1.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	3
1.5 ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	3
2. ΕΝΝΟΙΕΣ, ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ	
ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ.....	5
2.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ.....	5
2.1.1 Η μεταβλητή του χώρου.....	5
2.1.2 Ο καθορισμός της γεωγραφικής μονάδας, Περιφέρειας.....	6
2.1.3 Περιφερειακές ανισότητες: Πώς προκύπτουν και ποιες οι συνέπειές τους.....	7
2.2 ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ.....	10
2.2.1 Θεωρητικά ρεύματα σκέψης περιφερειακών ανισοτήτων.....	11
2.2.2 Υποδείγματα σύγκλισης.....	12
2.3 ΟΡΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ.....	16
2.3.1 Το ΑΕΠ ως δείκτης μέτρησης της Περιφερειακής Ανάπτυξης.....	16
2.3.2 Σύνθετοι Δείκτες Ανάπτυξης.....	17
2.3.3 Επιλεγμένος Δείκτης Ανάπτυξης.....	18
3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.....	19
3.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	19
3.1.1 Γενικά στοιχεία της χώρας.....	19
3.1.2 Βασικά ιστορικά στοιχεία.....	20
3.1.3 Σχέσεις Ρωσίας- Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	22
3.1.4 Η διοικητική διαίρεση της Ρωσίας.....	25
3.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ	
.....	28
3.2.1. Κατανομή των βασικών μεγεθών στις περιφέρειες της Ρωσίας.....	28
3.2.2 Η παραγωγική διάρθρωση της χώρας ανά περιφέρεια.....	39

3.2.3 Η διαχρονική εξέλιξη των βασικών μεγεθών ανά περιφέρεια	48
4. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	58
4.1 ΔΕΔΟΜΕΝΑ	58
4.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ	59
4.3 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ	61
4.3.1 Εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων με τη χρήση του Συντελεστή Μεταβλητότητας.....	62
4.3.2 Εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία με τη χρήση οικονομετρικών μεθόδων	65
5. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ	77
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	88
ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92
ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	92
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	92
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ.....	107

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 1 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 1999	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 2 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2005	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 3 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΥΨΗΛΟΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2011	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 4 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 1999.....	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 5 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2005.....	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 6 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2011.....	35
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 7 ΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2011.....	42
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 8 ΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2005.....	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 9 Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1999- 2005	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 10 Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2005- 2011	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. 11 Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1999- 2011	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 1 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ.....	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 2 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ, ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 1	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 3 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ, ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 2.....	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 4 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 2011 ΚΑΙ ΤΟΥ 1999, ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 3.....	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 5 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 2011 ΚΑΙ ΤΟΥ 1999, ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 4.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 6 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 2011 ΚΑΙ ΤΟΥ 1999 , ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 5.....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. 7 ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ 2011 ΚΑΙ ΤΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ 6	72
ΠΙΝΑΚΑΣ Π. 1 ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1999-2011	95
ΠΙΝΑΚΑΣ Π. 2 ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1999-2011....	98
ΠΙΝΑΚΑΣ Π. 3 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1999- 2011	101
ΠΙΝΑΚΑΣ Π. 4 Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1999- 2011	104

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1 ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ.....	37
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2 ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗΣ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (ΧΩΡΙΣ ΤΙΣ ΑΚΡΑΙΕΣ ΤΙΜΕΣ).....	38
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1 ΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1999-2011.....	62
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.2 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ ΑΝΑ ΈΤΟΣ.....	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.3 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ (ΧΩΡΙΣ ΣΤΑΘΜΙΣΗ).....	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.4 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ (ΜΕ ΣΤΑΘΜΙΣΗ).....	75

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ Π. 1 Η ΔΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ.....	108
ΧΑΡΤΗΣ Π. 2 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (1999) ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	109
ΧΑΡΤΗΣ Π. 3 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (2005) ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	110
ΧΑΡΤΗΣ Π. 4 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (2011) ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	111
ΧΑΡΤΗΣ Π. 5 Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (1999) ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ..	112
ΧΑΡΤΗΣ Π. 6 Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (2005) ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ..	113
ΧΑΡΤΗΣ Π. 7 Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (2011) ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ..	114
ΧΑΡΤΗΣ Π. 8 ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (1999).....	115
ΧΑΡΤΗΣ Π. 9 ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (2005).....	116
ΧΑΡΤΗΣ Π. 10 ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ (2011).....	117

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΔΑΑ	Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΖ	Ειδικές Οικονομικές Ζώνες
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΣΕ	Σοβιετική Ένωση
ΚΟΜΕΚΟΝ	Συμβούλιο Οικονομικής Αλληλοβοήθειας
ENP	European Neighborhood Policy
CV	Coefficient of Variation
CV _w	Coefficient of Variation weighted
NUTS	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques
MAUP	Modifiable Areal Unit Problem

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το θέμα της διπλωματικής εργασίας είναι η εξέταση και η ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων της Ρωσικής Ομοσπονδίας (εφεξής: Ρωσία) κατά την περίοδο 1999-2011. Η μελέτη της Ρωσίας παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον για πληθώρα λόγων που οφείλονται στα μοναδικά οικονομικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά που διαθέτει η εν λόγω χώρα. Πιο συγκεκριμένα, το πρόσθετο ενδιαφέρον πηγάζει από την γεωγραφική θέση και την έκταση της χώρας που επιβάλλουν την ανισοκατανομή του φυσικού πλούτου και ως απόρροια την ανισοκατανομή του πληθυσμού και του ΑΕΠ. Επίσης, οι μεταβαλλόμενες κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν από το βορρά έως το νότο, οι διαφορετικές πολιτισμικές επιρροές που ανακύπτουν από την ιστορία της εκάστοτε περιφέρειας και η γειτνίαση των περιφερειών με τελείως διαφορετικούς πολιτισμούς-χώρες επιτείνουν αυτή την ανισοκατανομή. Επιπλέον ενδιαφέρον δημιουργεί το γεγονός ότι η οικονομία της Ρωσίας δεν έχει ακόμη σταθεροποιηθεί έπειτα από τη διάλυση της Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), όπου υπήρχε κεντρικός σχεδιασμός και η κατανομή της παραγωγής ήταν διαμορφωμένη για να εξυπηρετεί μια διαφορετική χώρα (ΕΣΣΔ). Χαρακτηριστικό της σοβιετικής βιομηχανίας ήταν τόσο η γεωγραφική συγκέντρωση, πιστεύοντας στην απόδοση των οικονομιών κλίμακας, όσο και η τομεακή συγκέντρωση δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη βαριά βιομηχανία. Εν τούτοις, η ιδιαιτερότητα της χώρας συντίθεται όχι μόνο από τα γεωγραφικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, καθώς και την παρελθούσα πολιτική της εξέλιξη, αλλά και από τη σύγχρονη πολιτική της στάση, καθώς η σχέση της με την Ευρώπη δε φέρει τα χαρακτηριστικά εταίρων, αλλά γεωπολιτικών ανταγωνιστών.

Τέλος, το πρόσθετο ερευνητικό ενδιαφέρον τονώνεται από την έλλειψη προσβάσιμης βιβλιογραφίας (ελληνικής αλλά και αγγλικής) για τη χώρα, από μία χωρικό-οικονομική σκοπιά.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη και η διερεύνηση του επιπέδου και της εξέλιξης των οικονομικών ανισοτήτων και επομένως, των τάσεων της σύγκλισης ή απόκλισης στις 80 περιφέρειες της Ρωσίας κατά τη χρονική περίοδο 1999-2011. Από την αποδόμηση του σκοπού προκύπτουν τα βασικά ερωτήματα τα οποία πρόκειται να διερευνηθούν. Το μέγεθος των περιφερειακών ανισοτήτων και η εξέλιξή τους στην περίοδο μελέτης σε ένα δύσκολα διαχειρίσιμο κράτος, λόγω της έκτασης και της φυσικής ανομοιομορφίας του, συνθέτει το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα. Συνοπτικά το κεντρικό ερώτημα είναι: Υφίστανται τάσεις σύγκλισης ή απόκλισης μεταξύ των περιφερειών και πόσο ισχυρές είναι; Από το βασικό ερώτημα πηγάζουν δευτερεύοντα, αλλά εξίσου σημαντικά, ερωτήματα: Πρώτον, είναι μεγάλες ή μικρές οι ανισότητες που παρατηρούνται στην χώρα; Δεύτερον, οι ανισότητες αυξάνονται ή μειώνονται και με τί ρυθμό (αύξοντα ή φθίνοντα); Τρίτον σε ποιο βαθμό επιβεβαιώνονται οι υφιστάμενες θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης; Συγχρόνως, η χωρική διάσταση αποτελεί βασική παράμετρο της παρούσας εργασίας με αποτέλεσμα, να τίθεται ως ερώτημα: παρατηρείται χωρικό πρότυπο στη Ρωσία;

1.3 ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η παρούσα μελέτη καλύπτει τον χρονικό ορίζοντα 1999-2011 (13 έτη). Το χρονικό αυτό διάστημα είναι ικανό να αποδώσει αξιόπιστα αποτελέσματα, καθώς δεν αποτελεί βραχυπρόθεσμο διάστημα. Έτσι, τα συμπεράσματα που πρόκειται να προκύψουν δεν επηρεάζονται από μικρές μεταβολές που απορρέουν από ένα ενδεχομένως ανατρεπτικό περιβάλλον. Επιπλέον, η απαρχή της περιόδου έχει σηματοδοτηθεί από τη λήξη της διαδικασίας μετάβασης από τον κεντρικό σχεδιασμό στην ελεύθερη οικονομία και περιλαμβάνει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα πρόσφατα έτη.

Ο βαθμός αξιοπιστίας των δεδομένων σχετίζεται άμεσα με την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων, άρα και με την εγκυρότητα της συνολικής μελέτης. Γι αυτό το λόγο, στην παρούσα εργασία, παρά τη δυσκολία εύρεσης στοιχείων, χρησιμοποιήθηκαν μόνο έγκυρες πηγές. Έτσι, τις βασικές πηγές στατιστικών δεδομένων αποτελούν η Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας και η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας.

1.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία που αφορά τις περιφερειακές ανισότητες στη Ρωσία είναι περιορισμένη και βασίζεται στη χρήση των μεθόδων της σ - και β - σύγκλισης. Στην παρούσα μελέτη θα γίνει χρήση και της μεθόδου των ομάδων σύγκλισης, προκειμένου να εξετασθεί η ύπαρξη ομάδων (clubs). Επιπλέον, σε αντίθεση με το μεγαλύτερο κομμάτι προγενέστερων σχετικών μελετών που μεταχειρίζονται όλες τις περιφέρειες ως ισότιμες, ανεξαρτήτως του μεγέθους του πληθυσμού τους, εδώ χρησιμοποιείται και στάθμιση για όλες τις μεθόδους. Η στάθμιση αναφέρεται στο σχετικό πληθυσμό της κάθε περιφέρειας με σκοπό να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις περιφέρειες με μεγάλο πληθυσμό. Η μεθοδολογική προσέγγιση βασίζεται στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, λόγω της δυσκολίας εύρεσης στοιχείων που καθιστά αδύνατη τη δημιουργία ενός σύνθετου δείκτη.

1.5 ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σκόπιμη θεωρείται η παρουσίαση της δομής της μελέτης, η οποία αποτελείται από έξι κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή, ενημερώνοντας τον αναγνώστη για τα βασικά χαρακτηριστικά της χώρας, καθώς και για τις μεθοδολογίες που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας, όπου αναλύονται οι βασικές έννοιες, οι μέθοδοι και οι όροι αποτίμησης των περιφερειακών ανισοτήτων που πρόκειται να αναφερθούν και να αναλυθούν για την εξέταση των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ανάλυση της χώρας, τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε ποσοτικό. Αναφορικά με τη θεωρητική ανάλυση της χώρας, εξετάζονται τα γεωγραφικά, οικονομικά και δημογραφικά στοιχεία. Επίσης, γίνεται σύντομη αναδρομή στην πρόσφατη ιστορία της Ρωσίας και τις σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, αναλύεται η παρούσα διοικητική διαίρεση της χώρας. Στην ποσοτική ανάλυση παρατίθενται στοιχεία για την κατανομή των βασικών μεγεθών (έκταση, πληθυσμός, πληθυσμιακή πυκνότητα, ΑΕΠ, κατά κεφαλήν ΑΕΠ) για τις 80 περιφέρειες της Ρωσίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η εμπειρική ανάλυση αναφορικά με τις περιφερειακές ανισότητες στη Ρωσία, με τη χρήση στατιστικών (σ -σύγκλιση) και οικονομετρικών μεθόδων (β - σύγκλιση και ομάδες σύγκλισης).

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζεται η ύπαρξη περιφερειακής πολιτικής και η συμβολή της στις περιφερειακές ανισότητες της χώρας.

Το τελευταίο κεφάλαιο ανήκει στην εξαγωγή των τελικών συμπερασμάτων, τα οποία παρουσιάζουν την τελική εικόνα των ασυμμετριών-ανισοτήτων που προέκυψε από τη διεξοδική ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων της Ρωσίας. Επιπλέον, διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης αναφορικά με τις ασυμμετρίες, σε επίπεδο περιφερειακής πολιτικής.

2. ΕΝΝΟΙΕΣ, ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Στο παρόν κεφάλαιο αποσαφηνίζονται βασικές έννοιες της περιφερειακής επιστήμης οι οποίες χρησιμοποιούνται στην παρούσα μελέτη. Επίσης, γίνεται αναφορά και ανάλυση των μεθόδων αλλά και του δείκτη που επιλέχθηκαν για να πραγματοποιηθεί η αποτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων.

2.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

2.1.1 *Η ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ*

Η μεταβλητή του χώρου άρχισε να αποκτά υψηλή σημασία και να λαμβάνεται ουσιαστικά υπ' όψιν για την ανάλυση και την κατανόηση κοινωνικών, φυσικών και οικονομικών φαινομένων, πριν 60 χρόνια. Ως τότε, ο κόσμος αντιμετωπιζόταν ως αδιάστατος, γεγονός το οποίο αποτελεί αναποτελεσματική απλούστευση, αφού οι οικονομικές δραστηριότητες εμφανίζονται, πραγματοποιούνται και αναπτύσσονται στο χώρο (Λαμπριανίδης, 2012). Συνεπώς, ο χώρος αποτελεί μία διάσταση το ίδιο σημαντική με το χρόνο. Πιο ειδικά, ο χώρος γεννά την απόσταση, η οποία επηρεάζει τον τόπο εγκατάστασης, τον ανταγωνισμό, τις μεταφορές και τις υποδομές, δημιουργώντας κόστη. Ο χώρος ως έδαφος αποτελεί ένα συντελεστή παραγωγής σε περιορισμένες ποσότητες. Τα χαρακτηριστικά του χώρου ως έδαφος ποικίλλουν από τόπο σε τόπο, καθιστώντας κάποιες περιοχές πλεονεκτικότερες σε σχέση με άλλες. Τέλος, ο χώρος αποτελεί τον τόπο εγκατάστασης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Τα κριτήρια εγκατάστασης λαμβάνουν υπόψη τα χαρακτηριστικά του χώρου ως απόσταση και ως έδαφος, στην προσπάθεια ελαχιστοποίησης του κόστους (μικρή απόσταση από το σημείο διάθεσης και από τους παραγωγικούς πόρους). Η επίδραση του χώρου δημιουργεί οικονομίες συγκέντρωσης, οι οποίες επίσης επηρεάζουν την επιλογή χωροθέτησης στην κατεύθυνση της ελαχιστοποίησης του κόστους. Αποτέλεσμα της ανομοιομορφίας του χώρου είναι η ανισομερής κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, με φυσικό επακόλουθο την ανισομερή κατανομή του ΑΕΠ συνθέτοντας το περιφερειακό πρόβλημα (Κόνσολας, 1997). Συμπερασματικά, η μεταβλητή του χώρου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, διότι ο μηχανισμός της αγοράς δεν είναι ικανός να εξαλείψει από μόνος του διαπεριφερειακές ανισορροπίες, ενώ έχει γίνει πλέον αποδεκτό ότι η οικονομική γεωγραφία συνεισφέρει στην εξέλιξη της οικονομικής επιστήμης (Krugman, 1991; Λαμπριανίδης, 2012).

2.1.2 Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Οι οικονομικές επιδράσεις του χώρου επιβάλλουν την αναγνώριση του χώρου ως μεταβλητή. Σε αυτή την κατεύθυνση, προκειμένου να κατανοηθούν και να αναλυθούν τα χωρικά φαινόμενα, απαιτείται ο καθορισμός της γεωγραφικής μονάδας αναφοράς, προκειμένου να γίνει ευδιάκριτη η ταξινόμηση των διατιθέμενων στοιχείων αναφορικά με τη γεωγραφική τους θέση. Η γεωγραφική αυτή μονάδα που χρησιμοποιείται από τους σχετικούς επιστήμονες, ονομάζεται Περιφέρεια. Η Περιφέρεια, ωστόσο, δεν είναι καθορισμένη ούτε ως προς το μέγεθος αλλά ούτε ως προς τα χαρακτηριστικά της. Έτσι, ο ερευνητής είναι αυτός που θα τμηματοποιήσει την περιοχή μελέτης του σε ενότητες, Περιφέρειες, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά που εξυπηρετούν το πρόβλημα που ερευνά. Ακόμη και στην περίπτωση μελέτης του ίδιου φαινομένου, αλλά σε διαφορετική χρονική στιγμή, τα όρια των περιφερειών μπορεί να είναι διαφορετικά. Άλλωστε, η περιφέρεια είναι ένας ζωντανός οργανισμός που αναπτύσσεται με γρήγορους ή αργούς ρυθμούς. Έτσι, τα όρια της ποτέ δεν μπορούν να θεωρηθούν ορθά και σταθερά (Isard, 1956).

Τύποι περιφερειών

Τα κριτήρια διαχωρισμού των περιφερειών ποικίλλουν. Γενικά, έχει επικρατήσει η διάκριση των περιφερειών σε ομοιογενείς, πολικές και διοικητικές ή περιφέρειες προγραμματισμού. Ομοιογενείς είναι αυτές που στο σύνολο των ορίων τους παρατηρούνται κοινά χαρακτηριστικά (για παράδειγμα, περιφέρειες με όμοιες κλιματολογικές συνθήκες), τα οποία μπορεί να είναι οικονομικά (π.χ. περιφέρειες με παρόμοιο επίπεδο κατά κεφαλήν ΑΕΠ). Πολικές είναι αυτές, οι οποίες στο σύνολο της περιοχής τους παρουσιάζεται συνεκτικότητα και αλληλεξάρτηση με σειρά σχέσεων και ροών. Τη μεγαλύτερη επίδραση δημιουργεί μία περιοχή, συνήθως η μεγαλύτερη πόλη, η οποία αποτελεί τον κεντρικό πόλο, δηλαδή το κέντρο των δραστηριοτήτων της περιφέρειας. Τέλος, οι διοικητικές ή περιφέρειες προγραμματισμού είναι περιοχές των οποίων τα όρια ορίζονται με διοικητικά και πολιτικά κριτήρια, προκειμένου να εφαρμόζονται αναπτυξιακά προγράμματα στο πλαίσιο μιας χώρας ή μιας ένωσης (Πολύζος, 2011).

Διοικητική περιφέρεια μπορεί να αποτελεί ένα ολόκληρο κράτος ή ένα τμήμα αυτού. Οι περιφέρειες ορίζονται σύμφωνα, για παράδειγμα με το μέγεθος του πληθυσμού που θεωρείται απαραίτητο για την εκτέλεση ορισμένων λειτουργιών λαμβάνοντας υπ' όψιν

ιστορικά στοιχεία, καθώς και πολιτιστικές διακρίσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αρχική βασική αρχή διάκρισης των γαλλικών περιφερειών, όπου η περιφέρεια έχει τέτοιο μέγεθος, ώστε ένας υπάλληλος να μπορεί να τη διανύσει σε μια μέρα με το άλογο του. Έτσι, εισάγεται η σημασία της έννοιας της χρονοαπόστασης στη διοίκηση (Dunford, 2009).

Οι διοικητικές περιφέρειες αποτελούν συχνότατα το χωρικό επίπεδο μελέτης στατιστικών, οικονομικών και χωροταξικών μελετών. Για τη σύγκριση και μελέτη των φαινομένων χρονικά και χωρικά είναι απαραίτητη η ύπαρξη μιας δεδομένης και σταθερής διαίρεσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαίρεση που χρησιμοποιείται από το 1988 στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο και από το 2003 στα κείμενα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το σύστημα NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques - Ονοματολογία των Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων) το οποίο αποτελεί ένα σύστημα τεσσάρων επιπέδων ιεραρχικής κατάταξης σε ευρωπαϊκή κλίμακα (Dunford, 2009).

Το σύστημα NUTS δεν χρησιμοποιείται για τη Ρώσικη Ομοσπονδία, εφόσον αυτή δεν ανήκει στην ΕΕ. Η Ρωσία αποτελείται από ομοσπονδιακά διαμερίσματα, τα οποία διαιρούνται σε ομοσπονδιακά υποκείμενα και τα υποκείμενα με τη σειρά τους σε ομοσπονδιακές περιοχές. Παρατηρείται λοιπόν μία όμοια κατάταξη των διοικητικών επιπέδων με αυτή της ΕΕ. Έτσι, στην παρούσα εργασία γίνεται η υπόθεση ότι τα ομοσπονδιακά διαμερίσματα αποτελούν το επίπεδο NUTS I, τα ομοσπονδιακά υποκείμενα αναφέρονται στις περιφέρειες- επίπεδο NUTS II και οι ομοσπονδιακές περιοχές στις περιφερειακές ενότητες- επίπεδο NUTS III.

2.1.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ: ΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΚΑΙ ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

Για την μελέτη και ανάλυση των περιφερειακών ανισοτήτων έχουν συγκροτηθεί νέοι οικονομικοί κλάδοι, όπως η αστική και περιφερειακή οικονομική. Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη καθολικά αποδεκτός τρόπος αποτίμησης των περιφερειακών ανισοτήτων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν παραλλαγές στη διατύπωση του ορισμού τους. Κατά μία γενική προσέγγιση, οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν το περιφερειακό πρόβλημα, δηλαδή την ασυμμετρία μεταξύ των περιφερειών αναφορικά με τους ρυθμούς ανάπτυξης.

Οι περιφερειακές ανισότητες μπορεί να προκύψουν από διαφορετικούς τύπους ανισοτήτων ή και από συνδυασμό αυτών. Υπάρχουν τρεις βασικοί τύποι ανισοτήτων. Οι γεωγραφικές ανισότητες, οι οποίες συνδέονται με τις κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες που επικρατούν, οι οικονομικές που συνδέονται με τα αμιγώς οικονομικά στοιχεία και οι κοινωνικές, οι οποίες έχουν να κάνουν με την ποιότητα ζωής, τα επίπεδα ανεργίας ή το ποσοστό αναλφάβητων (Wishlade και Douglas, 1997).

Η διάκριση των περιφερειακών ανισοτήτων προκύπτει και από την κλίμακα εξέτασης του φαινομένου και υπάρχουν τρεις βασικές κλίμακες. Οι κλίμακες αυτές είναι η άνιση ανάπτυξη σε όλο τον κόσμο με δύο βασικές κατηγορίες, τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες, η άνιση ανάπτυξη σε οικονομικές ενώσεις (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση, Σοβιετική Ένωση) και η άνιση ανάπτυξη εντός μιας χώρας μεταξύ των περιφερειών της ή ακόμη και εντός κάθε περιφέρειας (ενδοπεριφερειακές ανισότητες) (Πολύζος, 2011).

Μέσα στο πλαίσιο διαφορετικών ρευμάτων στην οικονομική επιστήμη, εντοπίζονται διαφορετικά ρεύματα και ως προς την άσκηση πολιτικών για την επίτευξη της ισόρροπης ανάπτυξης και μείωσης του περιφερειακού προβλήματος. Υπάρχουν δύο διαφορετικά ρεύματα σκέψης. Το πρώτο υποστηρίζει ότι οι εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας δημιουργούν τάσεις συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων στο χώρο, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητος ένας συνολικός σχεδιασμός, προκειμένου να δοθεί η απαραίτητη ώθηση, στις μέχρι τώρα λιγότερο ανεπτυγμένες χωρικές ενότητες. Το δεύτερο ρεύμα σκέψης υποστηρίζει ότι υπάρχουν μηχανισμοί που οδηγούν αυτόματα στην ισόρροπη ανάπτυξη, δηλαδή στην άμβλυνση και εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων, χωρίς την άσκηση παρεμβατικών πολιτικών παρά μόνο με τη λειτουργία της αγοράς (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Είναι στη φύση του οικονομικού συστήματος της αγοράς να παράγει και να αναπαράγει οικονομικές ανισότητες σε διάφορα χωρικά επίπεδα. Οι περιφερειακές ανισότητες προκύπτουν από την ασύμμετρη ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας ή μιας ένωσης με διαχρονική αποτυχία των πολιτικών (στην περίπτωση που υπάρχουν) να συγκροτήσουν μία πολιτική η οποία να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιφέρειας, ώστε σταδιακά να προκύψει εξισορρόπηση του παραγωγικού συστήματος. Σε μεγάλο αριθμό χωρών, οι ανισότητες είναι διαχρονικά αύξουσες και μάλιστα με επιταχυνόμενο ρυθμό. Οι λόγοι είναι ότι, συνήθως, η μητροπολιτική περιφέρεια αναπτύσσεται ταχύτερα από το μέσο όρο της χώρας, δρέποντας τα πλεονεκτήματα

κλίμακας και συγκέντρωσης. Επίσης, η ταχύτητα βελτίωσης των βασικών της υποδομών είναι συγκριτικά πολύ μεγαλύτερη από την ταχύτητα των υπόλοιπων περιφερειών (Πετράκος, 2010).

Παρά την ανάπτυξη της επιστήμης της Περιφερειακής Ανάπτυξης, τα τελευταία χρόνια το ερώτημα για το πώς προκύπτουν οι περιφερειακές ανισότητες δεν μπορεί να απαντηθεί εξ' ολοκλήρου. Για την ανάλυση των παραμέτρων πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν οι ιδιότητες του χώρου, εφόσον είναι στη φύση του να παράγει ανισότητες μέσα σε αυτές, οικονομικές και κοινωνικές. Ο χώρος συνεπάγεται αποστάσεις, οι οποίες με τη σειρά τους συνεπάγονται κόστος, κόστος κατασκευής υποδομών και κόστος διάνυσης των αποστάσεων. Έτσι, δημιουργείται το ζήτημα της επιλογής του τόπου εγκατάστασης.

Η ευνοϊκή γεωγραφική θέση αποτελεί μια αρχική συνθήκη, η οποία οδηγεί σε περιφερειακές αποκλίσεις. Η περιφέρεια αυτή θα αποκτήσει γρήγορα το κρίσιμο μέγεθος δραστηριοτήτων λόγω της ευνοϊκής της θέσης και θα προσελκύσει πληθυσμό, επιχειρήσεις και δραστηριότητες, οι οποίες λόγω του οφέλους συνύπαρξης (μία δεύτερη ιδιότητα του χώρου), θα συσπειρώσουν κι άλλες. Οι συσπειρώσεις αυτές λειτουργούν ως οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης, οι οποίες συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στις περιφερειακές ανισότητες. Ο πληθυσμός της περιοχής αναμενόμενα θα είναι μεγάλος και θα αυξάνεται, με αποτέλεσμα η περιοχή να γίνεται ολοένα ευνοϊκότερη λόγω της εγγύτητας παραγωγής και του μεγαλύτερου μέρους του καταναλωτικού κοινού. Το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό συγκεντρώνεται πάντα σε ανεπτυγμένες περιοχές για δύο λόγους: αυξημένη προσφορά εργασίας και παραγωγή επιστημόνων από τις ίδιες τις περιοχές λόγω ύπαρξης πανεπιστημίων, γεγονός που επιτείνει την ασυμμετρία (Krugman, 1991).

Η παραπάνω πορεία, η οποία ξεκινά από τις ιδιότητες του χώρου και καταλήγει σε μία κατάσταση ασυμμετρίας ως προς μία ευνοημένη περιφέρεια οδηγεί συχνά σε ένα φαύλο κύκλο. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα η πλουσιότερη περιφέρεια να αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο και ταχύτερα εις βάρος των λιγότερο πλούσιων περιφερειών. Σε αυτή την περίπτωση, είναι ορατή η ανάγκη ύπαρξης ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού για ισόρροπη ανάπτυξη (Πετράκος, 2010).

Η ανάγκη για εξάλειψη των έντονων περιφερειακών ανισοτήτων προκύπτει από τις συνέπειες που οι περιφερειακές ανισότητες δημιουργούν. Σε βάθος χρόνου, η ύπαρξη

περιφερειακών ανισοτήτων οδηγεί στην ύπαρξη ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένων περιοχών και αστικών κέντρων. Η δημιουργία έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι αναπόφευκτη επίσης, ενώ και το κόστος συμμόρφωσης αυτών των αστικών κέντρων ολοένα αυξάνεται εκθετικά με την αύξηση του πληθυσμού. Συγχρόνως, η άνιση ανάπτυξη δημιουργεί περιοχές με πληθυσμό μικρότερο της κρίσιμης μάζας όπου και πάλι δεν επιτυγχάνεται ο βέλτιστος αριθμός κατοίκων ώστε να ελαχιστοποιείται το κόστος, με αποτέλεσμα το συνολικό κόστος της χώρας να αυξάνεται δραματικά (Πολύζος, 2011).

Επίσης, οι περιφερειακές ανισότητες επιτείνουν το αίσθημα της κοινωνικής αδικίας, οι κάτοικοι των απομονωμένων περιφερειών νιώθουν την εγκατάλειψή τους από την πολιτεία, αφού το κατά κεφαλήν εισόδημα, το επίπεδο ευημερίας, οι ευκαιρίες οικονομικής προόδου και οι επιλογές στον τρόπο ζωής είναι αναμφίβολα μειωμένες. Συγχρόνως, οι υπηρεσίες και οι επενδύσεις στις περιοχές αυτές μειονεκτούν δραματικά, με αποτέλεσμα να μειώνεται η εθνική συνεκτικότητα (Πολύζος, 2011).

Συνήθως, οι συνέπειες της ασύμμετρης ανάπτυξης των περιφερειών δημιουργούν εμπόδια στην περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας, αφού αυτή δεν μπορεί να εκμεταλλευτεί αποδοτικά τους πλουτοπαραγωγικούς της πόρους. Η διαμόρφωση πολιτικών και η υλοποίηση αυτών είναι επιτακτικής σημασίας, για να ξεπεραστεί αυτή η κατάσταση στασιμότητας και αδυναμίας μεγιστοποίησης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

2.2 ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον μελέτης, αποτίμησης και αξιολόγησης της εξέλιξης των ανισοτήτων των επιμέρους γεωγραφικών μονάδων, των περιφερειών, οδήγησε στη δημιουργία στατιστικών και οικονομετρικών μεθόδων για αυτόν το σκοπό. Το ενδιαφέρον προκύπτει από ερωτήματα πολιτικής, αναφορικά με τις περιφερειακές πολιτικές που εφαρμόζονται σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και η αποτελεσματικότητα αυτών, αφού η επιτυχημένη άσκηση περιφερειακής πολιτικής οδηγεί στην περιφερειακή σύγκλιση και επιτρέπει την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη σε περιφερειακό κα εθνικό επίπεδο. Επίσης προκειμένου να απαντηθούν ερωτήματα περί εγκυρότητας των διάφορων υπαρχουσών θεωριών ανάπτυξης-μεγέθυνσης επιβάλλεται η ανάλυση και η ερμηνεία των πραγματικών μεγεθών, ώστε η θεωρία να επιβεβαιωθεί ή να καταρριφθεί από την πράξη (Αρτελάρης κ.ά., 2011).

2.2.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΣΚΕΨΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Σχετικά με τις θεωρίες μεγέθυνσης και τη μείωση των ανισοτήτων υπάρχουν δύο βασικά θεωρητικά ρεύματα σκέψης. Το πρώτο ρεύμα σκέψης συνιστούν οι Νεοκλασικοί οικονομολόγοι. Η θεωρία τους προέρχεται από πολλές απλουστεύσεις του σύνθετου οικονομικού συστήματος και αναφέρονται σε μια οικονομία με τέλει ανταγωνισμό, σταθερές αποδόσεις κλίμακας, φθίνουσες αποδόσεις του κεφαλαίου και ελεύθερη πρόσβαση στην τεχνολογία. Με βάση αυτές τις υποθέσεις, καταλήγουν ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες με μικρό απόθεμα κεφαλαίου, θα παρουσιάζουν και υψηλότερη οριακή παραγωγικότητα κεφαλαίου διαχρονικά. Το αποτέλεσμα, μακροχρόνια, θα είναι να δημιουργούνται προϋποθέσεις σύγκλισης προς ένα κοινό σημείο ισορροπίας. Με την πάροδο του χρόνου, δημιουργείται μια διαδικασία μετακίνησης του κεφαλαίου από τις πιο πλούσιες οικονομίες στις πιο φτωχές. Οι οικονομίες αρχίζουν και παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά και ρυθμούς μεταβολής, με αποτέλεσμα να επέλθει ομοιογένεια μεταξύ των οικονομιών. Οι τρεις μηχανισμοί που εξυπηρετούν τη νεοκλασική θεωρία είναι το μοντέλο μεγέθυνσης, η κλασική θεωρία του εμπορίου και η μετακίνηση παραγωγικών συντελεστών (Solow, 1956; Swan, 1956). Η σύγκλιση προς διαφορετικά σημεία ισορροπίας, μοναδικά για κάθε μία οικονομία, επιτυγχάνεται, όταν οι οικονομίες παρουσιάζουν σημαντική ετερογένεια μεταξύ τους (Barro και Sala-i-Martin, 1992). Απόρροια των παραπάνω θεωριών είναι η μη ανάγκη πολιτικής παρέμβασης για τη μείωση του χάσματος, διότι η αγορά, μακροχρόνια, μπορεί να το εξαλείψει αυτόματα.

Το δεύτερο ρεύμα σκέψης συνθέτουν οι θεωρίες περί χωρικά άνισης συγκέντρωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων με αποτέλεσμα την όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων στην πορεία του χρόνου (Myrdal, 1957). Οι θεωρίες αυτές είναι περισσότερο ρεαλιστικές, αφού εμπλέκουν και άλλους προσδιοριστικούς παράγοντες, όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο και τις επενδύσεις σε έρευνα και καινοτομία (Romer, 1986). Η ενσωμάτωση αυτών των παραγόντων δημιουργεί μη φθίνουσες αποδόσεις του κεφαλαίου που έχει ως αποτέλεσμα τα επίπεδα μεγέθυνσης να αποκλίνουν και όχι να συγκλίνουν. Σε αυτή την περίπτωση, η άσκηση πολιτικής για την περιφερειακή σύγκλιση είναι αναγκαία, καθώς δεν προκύπτει ότι η αγορά διαθέτει εξισορροπητικούς μηχανισμούς.

2.2.2 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Τα επικρατέστερα υποδείγματα που έχουν αναπτυχθεί για την εξέταση των περιφερειακών φαινομένων είναι η σύγκλιση τύπου β (β-σύγκλιση), η σύγκλιση τύπου σ (σ-σύγκλιση), ενώ λιγότερο διαδεδομένη είναι η σύγκλιση κατά ομάδες. Αναλυτικότερα:

Σύγκλιση τύπου β

Η σύγκλιση τύπου β (β-convergence) διακρίνεται στην απόλυτη (absolute ή unconditional) και στην υπό συνθήκη (conditional) β-σύγκλιση. Η απόλυτη β- σύγκλιση εκφράζει μια συνεχή τάση των περιφερειών που παρουσιάζουν χαμηλότερα αρχικά επίπεδα κατά κεφαλήν ΑΕΠ να μεγεθύνονται γρηγορότερα από εκείνες που παρουσιάζουν υψηλότερα αρχικά επίπεδα, με αποτέλεσμα, σε μακροχρόνιο ορίζοντα, να καταλήγουν σε ένα κοινό σημείο ισορροπίας. Έτσι, η σχέση μεταξύ των αρχικών επιπέδων του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και του ρυθμού μεγέθυνσης των περιφερειών, προκειμένου να πραγματοποιείται σύγκλιση πρέπει να είναι αρνητική. Σε αντίθετη περίπτωση, όπου η σχέση είναι θετική, πραγματοποιείται απόλυτη β- απόκλιση. Ωστόσο, για να επιτευχθεί σύγκλιση αυτού του τύπου, θεωρούμε ότι οι οικονομίες-περιφέρειες, είναι πανομοιότυπες με μόνη διαφορά το αρχικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Στην περίπτωση που οι οικονομίες-περιφέρειες παρουσιάζουν σημαντική ανομοιογένεια σε τεχνολογικό επίπεδο, στους ρυθμούς αποταμιεύσεων ή στους ρυθμούς των δημογραφικών εξελίξεων, τότε μακροχρόνια δε θα συγκλίνουν σε ένα σημείο ισορροπίας, αλλά σε διαφορετικά και μοναδικά για κάθε περιφέρεια σημεία ισορροπίας: αυτή η σύγκλιση καλείται υπό-συνθήκη β-σύγκλιση (Barro και Sala-i-Martin, 1992).

Πρέπει να σημειωθεί ότι η διερεύνηση της απόλυτης β-σύγκλισης είναι επιστημονικά πιο σημαντική και ενδιαφέρουσα, αφού η ένδειξη για υπό-συνθήκη β-σύγκλιση δε σημαίνει απαραίτητα ότι τα κατά κεφαλήν ΑΕΠ των φτωχότερων οικονομιών θα συγκλίνουν με των πλουσιότερων (Αρτελάρης κ.ά., 2011). Η εξίσωση της απόλυτης β-σύγκλισης δίνεται από τον τύπο:

$$\ln(y_{r,f}/y_{r,b}) = a + \beta \ln y_{r,b} + \varepsilon$$

Όπου,

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

r = η περιφέρεια

b = το αρχικό έτος

f = το τελικό έτος

a = ο σταθερός όρος

β = ο συντελεστής σύγκλισης της ανεξάρτητης μεταβλητής

ε = διαταρακτικός όρος

Η εξίσωση της υπό συνθήκη β-σύγκλισης δίνεται από τον τύπο:

$$\ln(y_{r,f}/y_{r,b}) = a + (\beta + \gamma x_i) * (\ln y_{r,b}) + \varepsilon$$

Όπου,

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

r = η περιφέρεια

b = το αρχικό έτος

f = το τελικό έτος

a = ο σταθερός όρος

β = ο συντελεστής σύγκλισης της ανεξάρτητης μεταβλητής

x_i = το σύνολο των μεταβλητών οι οποίες ενσωματώνουν τους παράγοντες που διαφοροποιούν τα επίπεδα του μακροπρόθεσμου κατά κεφαλήν εισοδήματος για κάθε περιοχή i.

Σύγκλιση τύπου σ

Η σύγκλιση τύπου σ (σ-convergence) αναφέρεται στη διασπορά: ως μέτρο της διασποράς μπορεί να χρησιμοποιηθεί η τυπική απόκλιση ή ο συντελεστής διακύμανσης, με αποτέλεσμα να μετράμε την απόσταση των κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών από το μέσο όρο αυτών για κάθε έτος (Friedman, 1992; Quah, 1993b; Sala-i-Martin, 1996). Η εξίσωση παίρνει τιμές στο διάστημα $[0, \sqrt{n-1}]$ και δίνεται από τον παρακάτω τύπο:

$$CV_{c,t} = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{r=1}^n (y_r - \bar{y}_c)^2}{n}}}{\bar{y}_c}$$

Όπου,

n = ο συνολικός αριθμός των περιφερειών

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

t = το αντίστοιχο έτος

c = η χώρα

r = η αντίστοιχη περιφέρεια

Έτσι, σ-σύγκλιση παρατηρείται όταν διαχρονικά, μεταξύ των παρατηρήσεων, παρουσιάζεται μείωση της τιμής της διασποράς του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των εξεταζόμενων περιφερειών. Αντιθέτως, απόκλιση πραγματοποιείται όταν παρουσιάζεται διαχρονικά ανοδική πορεία της τιμής του συντελεστή. Στην περίπτωση που δεν πραγματοποιείται ούτε μείωση ούτε αύξηση της διασποράς, η κατάσταση είναι σταθερή. Η μεγάλη πλειονότητα των σχετικών μελετών χρησιμοποιεί τη διασπορά χωρίς να χρησιμοποιεί στάθμιση, θεωρώντας όλες τις παρατηρήσεις ίσης βαρύτητας και σημασίας. Ωστόσο, οι περιφέρειες διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό πληθυσμιακά, συνεπώς, η στάθμιση με τον πληθυσμό δίνει καλύτερα αποτελέσματα. Η στάθμιση προκύπτει από τη διαίρεση του πληθυσμού της εκάστοτε περιφέρειας προς το συνολικό πληθυσμό της χώρας (Petraikos και Artelaris, 2009; Artelaris et al., 2010).

Στη περίπτωση της στάθμισης η διασπορά μπορεί να πάρει τιμές και μεγαλύτερες από $\sqrt{n - 1}$ και ο τύπος διαμορφώνεται ως εξής:

$$CVw_{c,t} = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{r=1}^n (y_r - \bar{y}_c)^2 * (w_r/c)}{n}}}{\bar{y}_c}$$

Όπου,

c = η χώρα

t = το αντίστοιχο έτος

n = ο συνολικός αριθμός των περιφερειών

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

r = η αντίστοιχη περιφέρεια

w = ο συντελεστής στάθμισης

Να σημειωθεί ότι η β- και η σ- σύγκλιση χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά για τη μελέτη σύγκλισης ή απόκλισης καθώς, η σ-σύγκλιση εξετάζει την εξέλιξη της κατανομής του εισοδήματος διαχρονικά, ενώ η β-σύγκλιση εξετάζει την κινητικότητα του εισοδήματος μέσα στην κατανομή.

Σύγκλιση κατά ομάδες

Η σύγκλιση κατά ομάδες (convergence clubs), ως μέθοδος, μοιάζει με την υπό συνθήκη β-σύγκλιση, αφού οι περιφέρειες δε συγκλίνουν προς ένα μόνο σημείο ισορροπίας, αλλά προς περισσότερα. Η διαφορά με την υπό συνθήκη β- σύγκλιση είναι ότι σε αυτή κάθε περιφέρεια μακροχρόνια συγκλίνει σε ένα μοναδικό σημείο, ενώ στη σύγκλιση κατά ομάδες, ομάδες (clubs) περιφερειών συγκλίνουν προς ένα σημείο ισορροπίας. Έτσι, οι οικονομίες που διαθέτουν πανομοιότυπα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και σχετικά παρόμοιες αρχικές συνθήκες συγκλίνουν προς αντίστοιχα επίπεδα κατά κεφαλήν ΑΕΠ (π.χ. οι φτωχές και οι πλούσιες οικονομίες μπορούν να συγκλίνουν σε χαμηλά και υψηλά εισοδηματικά επίπεδα, αντίστοιχα). Συνεπώς, είναι δυνατή η ύπαρξη σύγκλισης μεταξύ διαφόρων (παρόμοιων) οικονομιών που δημιουργούν μια ομάδα (club) μέσα σε ένα χωρικό σύνολο, χωρίς όμως την ύπαρξη σύγκλισης με τις υπόλοιπες ομάδες (Αρτελάρης κ.ά., 2011). Η εξίσωση της σύγκλισης κατά ομάδες δίνεται από τον τύπο:

$$\ln(y_{l,f}/y_{r,f}) = \gamma_p (\ln(y_{l,b}/y_{r,b}))^p + \varepsilon$$

Όπου,

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

r = η περιφέρεια

b = το αρχικό έτος

f = το τελικό έτος

$\gamma = 1 + \beta$ και β ο συντελεστής σύγκλισης

l = η πλουσιότερη περιφέρεια

ε = διαταρακτικός όρος

Η σύγκλιση κατά ομάδες προσφέρεται για τη διερεύνηση φαινομένων και καταστάσεων όπως είναι η πόλωση και η διατήρηση των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών ή χωρών (Αρτελάρης, 2011).

2.3 ΟΡΟΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) διατυπώθηκε για πρώτη φορά από τον Simon Kuznets (1938) και θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του 20ού αιώνα. Ως σπουδαίο επίτευγμα δέχτηκε πολλές κριτικές και αναδιατυπώσεις, όλες όμως συγκλίνουν στους ορισμούς που ακολουθούν για το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αντιστοίχως.

Το ακαθάριστο εγχώριο ή περιφερειακό προϊόν (ΑΕΠ) ισούται με την τελική αξία των τελικών προϊόντων ή υπηρεσιών. Τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες έχουν παραχθεί κατά τη διάρκεια ενός οικονομικού έτους, με τη χρήση εγχώριων συντελεστών παραγωγής εντός μίας χώρας ή μίας περιφέρειας.

Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο ή περιφερειακό προϊόν ισούται με το ΑΕΠ διαιρεμένο με τον αριθμό των κατοίκων μιας χώρας ή μιας περιφέρειας.

2.3.1 ΤΟ ΑΕΠ ΩΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο δείκτης που χρησιμοποιείται από τη μεγαλύτερη μερίδα επιστημόνων για τη μέτρηση της περιφερειακής ανάπτυξης και των περιφερειακών ανισοτήτων είναι το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, τα συστατικά αυτών και η μεταβολή τους. Έτσι, από τη γέννηση της περιφερειακής επιστήμης μέχρι και σήμερα είναι οι επικρατέστεροι δείκτες. Ειδικότερα, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι αποδεκτό ως ο καλύτερος «απλός» δείκτης, αφού μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διαχρονικές και διατοπικές συγκρίσεις, τόσο στο πλαίσιο μιας μεμονωμένης χώρας όσο και στο πλαίσιο διεθνών συγκρίσεων (Σκούντζος, 2005). Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι στην πραγματικότητα το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αποτελεί δείκτη οικονομικής μεγέθυνσης και όχι ανάπτυξης. Ωστόσο, στην πολιτική αλλά και στην οικονομία συχνά, αναφέρεται συμβατικά ως δείκτης ανάπτυξης για απλούστευση του λεξιλογίου.

Ωστόσο, παρά τη σπουδαιότητα και τη χρησιμότητα των δεικτών αυτών, παρουσιάζουν πολλές ατέλειες που οφείλονται σε έναν αριθμό αδυναμιών. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ δίνει το προϊόν που θα αντιστοιχούσε σε κάθε κάτοικο της εξεταζόμενης οικονομίας, αν η διανομή του ήταν ίση· όπως είναι αντιληπτό αυτό δεν είναι εφικτό. Έτσι, όσο μικρότερη είναι η ανισοκατανομή του εισοδήματος, τόσο πιο αξιόπιστο γίνεται και

αντίστροφα. Επίσης, η αδυναμία του ΑΕΠ να προσμετρά την παραοικονομία¹ τον χρίζει αναξιόπιστο ως δείκτη, ειδικά στην περίπτωση της Ρωσίας, όπου η παραοικονομία είναι ευρέως διαδεδομένη (Buynig-Yeon, 2010). Το ΑΕΠ δεν προσμετρά την αξία παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών που προορίζονται για αυτοκατανάλωση, γνωστές ως αυτοκαταναλισκόμενες υπηρεσίες. Ακόμη, το ΑΕΠ αποτελεί ποσοτικό και όχι ποιοτικό δείκτη. Έτσι, δεν μπορεί να αποτιμήσει τη βελτίωση ή μη της ποιότητας ζωής που μπορεί να συνδέεται για παράδειγμα με το περιβάλλον και την εξάντληση των φυσικών αποθεμάτων που επίσης δεν μπορεί να αποτιμήσει. Έτσι, μία αύξηση του ΑΕΠ μπορεί να κρύβει μείωση της ποιότητας ζωής (για παράδειγμα άσχημες συνθήκες εργασίας) και κατασπατάληση του φυσικού πλούτου. Οι επενδύσεις στην υγεία και την εκπαίδευση επηρεάζουν το ΑΕΠ λειτουργώντας προσθετικά σε αυτό και δεν αντιμετωπίζονται σαν επενδύσεις, ούτε μπορούν να μετρηθούν οι θετικές εξωτερικές οικονομίες κλίμακας που δημιουργούνται (Πιακοπούλου, 2012). Τέλος, το ΑΕΠ των περιφερειών μετρά το τι και το πού παράγεται, αλλά η κατανομή του παραγόμενου προϊόντος δεν ταυτίζεται με το παραχθέν εισόδημα, αφού οι περιφέρειες γειτνιάζουν μεταξύ τους ενώ τα δίκτυα μεταφορών συνεχώς εξελίσσονται μηδενίζοντας τις αποστάσεις. Έτσι, το φαινόμενο των «commuters²», γίνεται ολοένα και πιο έντονο, καθιστώντας το ΑΕΠ, λιγότερο αξιόπιστο δείκτη (Πετράκος και Ψυχάρης, 2003).

2.3.2 ΣΥΝΘΕΤΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι παραπάνω αδυναμίες του ΑΕΠ έχουν απασχολήσει το επιστημονικό κοινό, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να γίνονται προσπάθειες δημιουργίας δεικτών ανάλογων του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, περιορίζοντας τις αδυναμίες του. Οι δείκτες αυτοί είναι ένα μίγμα οικονομικών και κοινωνικών δεικτών, οι οποίοι σταθμίζονται ανάλογα με τη σημασία τους στην εκάστοτε οικονομία. Η κατασκευή και η χρήση ενός σύνθετου δείκτη υπερτερεί έναντι του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στο γεγονός ότι επιτυγχάνει την μέτρηση της ανθρώπινης ευημερίας. Η επιλογή των συστατικών δεικτών και η

¹ Παραοικονομία είναι το μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, το οποίο αποκρύπτουν οι πολίτες από το κράτος, είτε με σκοπό να φοροδιαφύγουν, είτε επειδή η δραστηριότητα είναι εξ' αρχής παράνομη.

² Ο όρος commuters χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια για τα άτομα που μετακινούνται καθημερινά από τον τόπο κατοικίας τους στον τόπο εργασίας τους.

στάθμιση αυτών μπορεί να ποικίλλει από χώρα σε χώρα, ανάλογα με το σύστημα αξιών της (Σκούντζος, 2005).

Ωστόσο, η χρήση των Σύνθετων Δεικτών δεν είναι διαδεδομένη, καθώς υπάρχει μικρή θεωρητική καθοδήγηση για την κατασκευή και στάθμιση αυτών των δεικτών, ενώ τα στατιστικά στοιχεία των συστατικών δεικτών είναι πολύ πιο αναξιόπιστα από αυτά του εθνικού εισοδήματος. Η κατασκευή δεικτών από κάθε χώρα σύμφωνα με το σύστημα αξιών της αποτρέπει τις διεθνείς συγκρίσεις. Επίσης, οι σύνθετοι δείκτες μπορούν εύκολα να παραπλανήσουν σκόπιμα για πολιτικούς λόγους, είτε παρερμηνεύοντας τα αποτελέσματα είτε από την εξ' αρχής κατασκευή δεικτών με στόχο την παραπλάνηση. Έτσι, η διαφάνεια είναι απαραίτητη κατά τη δημιουργία των δεικτών και την εξαγωγή συμπερασμάτων (Saisana και Tarantola 2002).

Τα Ηνωμένα Έθνη ήδη από το 1990 κατασκεύασαν και άρχισαν να δημοσιεύουν το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ), ο οποίος είναι ένας σύνθετος δείκτης που επιτρέπει τις διεθνείς και διαχρονικές συγκρίσεις. Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιεί ως επιμέρους στοιχεία το προσδόκιμο ζωής, το επίπεδο εκπαίδευσης και το βιοτικό επίπεδο μετρούμενο σε κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Σκούντζος, 2005).

2.3.3 ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στην παρούσα μελέτη, η μέτρηση και σύγκριση της ανάπτυξης για τις περιφέρειες της Ρωσίας γίνονται με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, προκειμένου να επιτρέπονται συγκρίσεις μεταξύ ετών και άλλων χωρών, τόσο για τις ανάγκες της ίδιας μελέτης όσο και για πιθανές επόμενες. Επιπλέον, η επιλογή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ γίνεται προκειμένου να αποφευχθεί το στοιχείο της υποκειμενικότητας του δείκτη. Τέλος, η εύρεση των στοιχείων για τη συγκεκριμένη χώρα αποδείχθηκε χρονοβόρα και δύσκολη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει η πολυτέλεια εύρεσης δεδομένων για τους καταλληλότερους συστατικούς δείκτες, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας σύνθετος δείκτης για μια ικανοποιητική σειρά ετών.

Η δημιουργία ενός σύνθετου δείκτη σε μια μελλοντική μελέτη και η σύγκριση των αποτελεσμάτων που θα προκύπτουν από τη χρήση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην παρούσα μελέτη, παρουσιάζει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

3.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στην ενότητα αυτή πραγματοποιείται μια θεωρητική προσέγγιση της χώρας που μελετάται, αναλύοντας βασικά στοιχεία που σχετίζονται με τα γεωγραφικά, πληθυσμιακά και οικονομικά της χαρακτηριστικά. Επιπλέον, γίνεται σύντομη ιστορική αναδρομή στην πρόσφατη ιστορία της Ρωσίας και περιγράφονται οι σχέσεις της χώρας με την ΕΕ. Τέλος αναλύεται η διοικητική διαίρεση της χώρας. Η ενότητα εμβαθύνει τόσο όσο απαιτείται για τη διεξαγωγή της ποσοτικής και εμπειρικής ανάλυσης και την εξαγωγή συμπερασμάτων που ακολουθούν σε επόμενες ενότητες και κεφάλαια.

3.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η Ρωσία είναι το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος του πλανήτη, καθώς καταλαμβάνει περισσότερα από 17 εκατομμύρια τ.χλμ. Καλύπτει το 1/6 της χερσαίας επιφάνειας της γης, καταλαμβάνοντας ολόκληρο σχεδόν το τμήμα της ανατολικής Ευρώπης και της βόρειας Ασίας. Ξεκινώντας από τα δυτικά και καταλήγοντας ανατολικά, συνορεύει με τη Νορβηγία, τη Φινλανδία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Λευκορωσία, την Ουκρανία, τη Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, τη Μογγολία, την Κίνα και τη Βόρεια Κορέα. Ο μεγαλύτερος όγκος της Ρωσίας καλύπτεται από αχανή πεδιάδα, η οποία αποτελεί και το 10% της συνολικής παγκόσμιας καλλιεργήσιμης γης. Επίσης, μεγάλο μέρος της καλύπτεται από στέπες και δάση, ενώ, η βόρεια ακτή της καλύπτεται από τούνδρα. Στο νότιο τμήμα της χώρας παρεμβάλλονται λόφοι και οροσειρές (Καρπάθια και Αλταί όρη). Τα Ουράλια όρη αποτελούν φυσικό όριο μεταξύ ευρωπαϊκής Ρωσίας και Ασίας. Το σύνολο της χώρας διατρέχεται από ποτάμια και λίμνες, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της ακτογραμμής της βρέχεται από τον Αρκτικό ωκεανό. Μικρό τμήμα της ακτογραμμής νοτιοδυτικά βρέχεται από τη Μαύρη θάλασσα και την Κασπία (Riasanovsky, 1993). Στην τεράστια αυτή έκταση του κράτους, οφείλονται η γεωγραφική, κλιματολογική και δημογραφική ανομοιομορφία, η οποία ορίζει μεγάλες περιφερειακές ανισότητες στο επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης (Shiltsin, 2010).

Ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται στα 143 εκατομμύρια κατοίκους (απογραφή 2002). Αναφορικά με τον πληθυσμό η Ρωσία αντιμετωπίζει δημογραφικό πρόβλημα, αφού από την απογραφή του 1989 μέχρι την απογραφή του 2002 ο πληθυσμός της Ρωσίας έχει

μειωθεί κατά 3 εκατομμύρια, περίπου. Οι πιο αισιόδοξες πληθυσμιακές προβολές παρουσιάζουν τη Ρωσία με 120 εκατ. κατοίκους μέχρι το 2050. Το δημογραφικό αυτό πρόβλημα έχει ρίζες στο Σοβιετικό παρελθόν της Ρωσίας, καθώς και στην μετασοβιετική μετάβαση. Οι έντονες κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές που επέφερε η αλλαγή του καθεστώτος, οδήγησαν σε έξαρση του αλκοολισμού, με αποτέλεσμα το προσδόκιμο ζωής στους άνδρες να είναι αρκετά μικρότερο από αυτό των γυναικών. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, το μικρό προσδόκιμο ζωής δικαιολογείται όχι μόνο από τα υψηλά επίπεδα αλκοολισμού αλλά και καπνιστών, τρομοκρατικών επιθέσεων και τροχαίων ατυχημάτων. Οι τρεις πρώτοι λόγοι αποτελούν, αναμφίβολα, τροχοπέδη της καθεστωτικής μετάβασης (Griffith Prendergrast, 2004).

Η οικονομία της Ρωσίας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον φυσικό της πλούτο - πετρέλαιο, φυσικό αέριο, μεταλλεύματα, αλλά και στην καλλιεργήσιμη γη. Εντούτοις, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο είναι οι πλουτοπαραγωγικοί τομείς που ισχυροποιούν τη χώρα οικονομικά, κάνοντας έτσι τις άλλες χώρες και ενώσεις να εξαρτώνται από αυτή. Χαρακτηριστική είναι η χρήση του όρου 'ενεργειακή υπερδύναμη', έναντι του ονόματός της (Freeze, 2002).

3.1.2 ΒΑΣΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ιστορία της Ρωσίας συνδέεται άρρηκτα με τη Σοβιετική Ένωση (ΣΕ). Η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), ή πιο απλά Σοβιετική Ένωση, συστάθηκε το 1922, αφού είχε προηγηθεί μια πολυτάραχη ιστορική περίοδος, με βαρύνοντα σταθμό την Οκτωβριανή επανάσταση το 1917. Ο ισχυρός καπιταλιστικός κλοιός που επικρατούσε διαταράχτηκε από τη λαϊκή εξέγερση με κατάληψη της εξουσίας με στόχο την πραγμάτωση της ιδεώδους ελευθερίας και δικαιοσύνης (Κακουριώτης, 2012). Η Σοβιετική Ένωση αποτελούνταν από 15 Ενωσιακές Σοβιετικές Δημοκρατίες.

Το οικονομικό σύστημα της ΣΕ ονομάστηκε ιστορικά, «υπαρκτός σοσιαλισμός» και αναφέρεται σε έναν καθ' εαυτού κεντρικό σχεδιασμό, βασισμένο στις αρχές του Μαρξισμού-Λενινισμού. Στο σύστημα αυτό, ο έλεγχος της παραγωγής και των μέσων παραγωγής ανήκουν στην κεντρική εξουσία. Οι δύο βασικές συνισταμένες αυτού του οικονομικού συστήματος ήταν η «κολλεκτιβοποίηση των αγροτών» και η «σχεδιασμένη εκβιομηχάνιση», με έμφαση στη βαριά βιομηχανία (Μηλιός, 1990). Απόρροιας των βασικών συνισταμένων του οικονομικού αυτού μορφώματος ήταν η

κυριαρχία της κρατικής ιδιοκτησίας, ο ουσιαστικός περιορισμός της αυτονομίας των επιχειρήσεων, η απουσία βασικών ελευθεριών στα πολιτικά ζητήματα και η κεντρική αναδιανομή των εισοδημάτων (Τσιάπα, 2008).

Οι οικονομικές συναλλαγές των χωρών του Ανατολικού μπλοκ βασιζόταν στο Συμβούλιο Οικονομικής Αλληλοβοήθειας KOMEKON (COMECON). Σκοπός της συνεργασίας αυτής ήταν η ανύψωση του βιοτικού επιπέδου μέσα από την ανάπτυξη της οικονομικής και εμπορικής δραστηριότητας. Ο οικονομικός αυτός οργανισμός διατηρούσε ελάχιστες σχέσεις με χώρες του υπόλοιπου κόσμου, όπως και με την ΕΕ, αφού ακολουθούσε τις τάσεις οικονομικής αυτάρκειας του ισχύοντος οικονομικού συστήματος (Καλλιώρας, 2007).

Η οικονομική ανάπτυξη της ΕΣΣΔ μπορεί να διαιρεθεί σε δύο ιστορικές φάσεις. Η πρώτη ιστορική φάση (1928-1940) χαρακτηρίζεται από θετικά αποτελέσματα: εξαιρετικά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και μια ταχύτατη αναδιάρθρωση της σοβιετικής οικονομίας. Η δεύτερη ιστορική φάση, προκύπτει μετά την ολοκλήρωση των βασικών διαρθρωτικών αλλαγών της οικονομίας της ΕΣΣΔ και χαρακτηρίζεται από οικονομικά προβλήματα με μόνιμο χαρακτήρα (Μηλιός, 1990). Κατά συνέπεια, η οικονομία άρχισε να εμφανίζει, αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και χαμηλή παραγωγικότητα. Το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ χρησιμοποιούνταν για τον στρατιωτικό εξοπλισμό και ο αγροτικός τομέας είχε παραμεληθεί. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ένταση του χάσματος με τις χώρες της Δύσης. Η οικονομική αυτή κατάσταση πυροδότησε αντιδράσεις για δραστικές μεταρρυθμίσεις του υπάρχοντος πολιτικό-οικονομικού συστήματος. Έτσι, υιοθετήθηκε μια πολιτική αναδιάρθρωσης (Perestroika) το 1987, σύμφωνα με την οποία οι κρατικές επιχειρήσεις μπορούσαν ελεύθερα να καθορίζουν την παραγόμενη ποσότητα με βάση τη ζήτηση, καθώς και μια πολιτική διαφάνειας (Glasnost) που στόχευε στη συμβολή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές δεν ήταν αρκετές για την αποδοτική αναμόρφωση του σοσιαλιστικού συστήματος, αφού εξακολούθησε να επικρατεί πολιτική αστάθεια, με αποτέλεσμα την υποστολή της κόκκινης σημαίας (επίσημη διάλυση της ΕΣΣΔ) στις 25/12/1991 (Καλλιώρας, 2007; Κακουριώτης, 2012).

Ο εκούσιος αποκλεισμός της ΣΕ από την παγκόσμια αγορά εξαιτίας της οικονομικής συνεργασίας KOMEKON, δημιούργησε προβλήματα μετά την κατάρρευση του συστήματος, αφού έπρεπε να προσαρμοστούν στις συνθήκες της ελεύθερης αγοράς και

τη διεθνοποίηση. Συγχρόνως, κοινωνικά έπρεπε να μεταβούν από τον μονοκομματισμό και τον κεντρικό σχεδιασμό στην ίδρυση και τη λειτουργία δημοκρατικών θεσμών. Βασική αιτία προβλημάτων ήταν η έλλειψη ενός μηχανισμού τιμών, αφού εφαρμοζόταν κεντρικός σχεδιασμός, ενώ συγχρόνως τα σοβιετικά ρούβλια αποδυναμώθηκαν. Το ΑΕΠ των χωρών αυτών σημείωσε έντονη κάμψη. Η συνεργασία και η ένταξη των χωρών στην ΕΕ απετέλεσε μονόδρομο για την οικονομική τους βελτίωση (Καλλιώρας, 2007). Η κατάσταση αυτή έστρεψε τις περισσότερες χώρες της πρώην ΕΣΣΔ στην ΕΕ, επιδιώκοντας είτε την ένταξή τους σε αυτή, είτε την υπογραφή εμπορικών και γενικότερα οικονομικών συμφωνιών.

Η Ρωσία δεν ακολούθησε την ίδια τακτική (στροφή προς την ΕΕ), τουλάχιστον μέχρι το 1994. Έπειτα από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, πρώτος πρόεδρος του νέου κράτους, εκλέχθηκε ο Μπόρις Γιέλτσιν. Κατά τη διάρκεια της θητείας του σημειώθηκε έντονη πολιτική κρίση (1993), η οποία οφειλόταν στην κακή σχέση του με τη Δούμα (κοινοβούλιο της Ρωσίας). Το 1998 σημειώθηκε μεγάλη οικονομική κρίση. Η Ρωσική οικονομία άρχισε να σταθεροποιείται μετά το 2000, όπου και άρχισε να αξιοποιεί τον φυσικό της πλούτο (πετρέλαιο, φυσικό αέριο), τόσο για την οικονομική της ανάπτυξη όσο και για την εξωτερική της πολιτική. Αναφορικά με την εσωτερική πολιτική, ο πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν ακολουθεί κάθετη πολιτική, μεταφέροντας αρμοδιότητες στις περιφερειακές διοικήσεις (Freeze, 2002). Το ενδιαφέρον της χώρας στράφηκε στην πάταξη της τρομοκρατίας μετά τις τρομοκρατικές ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν το 2002 και το 2004.

3.1.3 ΣΧΕΣΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η Ρωσία δε στράφηκε σε συνεργασία με την ΕΕ, μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες της ένωσης. Αντίθετα, στην πολιτική σκέψη της Ρωσίας υπολανθάνει η αναβίωση της υπερδύναμης (Ευρασιατικής Ένωσης στα όρια της πρώην ΕΣΣΔ) με αποτέλεσμα να μη θέλει να προβεί σε οποιαδήποτε συμφωνία ή συνθήκη με την ΕΕ, φοβούμενη ότι θα χάσει την αυτοδυναμία της. Έτσι, μέχρι και σήμερα, όχι μόνο δεν υπάρχει ουσιαστική σχέση Ρωσίας-ΕΕ, αλλά εμπλέκεται και στη σύναψη συμφωνιών μεταξύ Ουκρανίας-ΕΕ και Μολδαβίας-ΕΕ, απειλώντας με εμπορικές κυρώσεις, προκειμένου να εμποδίσει τις εν λόγω συνεργασίες. Στην πρώτη περίπτωση η Ρωσία ασκεί επιπλέον πίεση επικαλούμενη το χρέος της Ουκρανίας προς τη Ρωσία, αφού η Ρωσία χρησιμοποιεί την Ουκρανία για

τη μεταφορά πετρελαίου και αερίου, οπότε δεν θέλει να χάσει την κυριαρχία της πάνω σε αυτή (Lynch, 2004).

Από την άλλη μεριά, η ΕΕ, τα τελευταία χρόνια προσανατολίζεται στη σύναψη συμφωνιών με τις γείτονες χώρες, προκειμένου να εξασφαλίζει συνθήκες ειρήνης και ασφάλειας, καθώς και εμπορικές συμφωνίες για την εξασφάλιση μακροχρόνιων και φερέγγυων συναλλαγών, θέτοντας πάντα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια (κοινοτικό κεκτημένο). Στο πλαίσιο αυτό δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (European Neighborhood Policy- ENP), στην οποία συμμετέχουν 16 γείτονες χώρες: ανάμεσα σε αυτές είναι η Ουκρανία, η Λευκορωσία, το Αζερμπαϊτζάν, η Αρμενία, η Γεωργία και η Μολδαβία, οι οποίες αποτελούν πρώην μέλη της ΕΣΣΔ. Η Ρωσία ωστόσο δε δέχτηκε να συνεργαστεί φοβούμενη ότι θα χάσει μέρος της αυτονομίας της (European Union External Action, 2014).

Η Ρωσία, εξαιτίας της συγκεκριμένης αυτής στάσης, έχει αναδειχθεί ως το πιο διχαστικό θέμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Συγχρόνως, η ραγδαία αύξηση των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου την έχουν καταστήσει πιο ισχυρή, λιγότερο συνεργάσιμη και πάνω απ' όλα δείχνει λιγότερο ενδιαφέρον να συμμετάσχει σε συμφωνίες με τη δύση. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της συνεργασίας ΕΕ-Ρωσίας μόνο σε κάποιες συμφωνίες (Leonard και Popescu, 2007).

Την τρέχουσα νομική βάση συνεργασίας ΕΕ-Ρωσίας, αποτελεί η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας (Partnership and Cooperation Agreement – PCA), η οποία είχε υπογραφεί το 1994 και τέθηκε σε ισχύ το 1997, για μία αρχική περίοδο 10 ετών. Σήμερα, οι δύο πλευρές βρίσκονται στο στάδιο της επαναδιαπραγμάτευσης της Συμφωνίας. Οι διαπραγματεύσεις για τη νέα συνεργασία ξεκίνησαν το 2008, στόχος της οποίας είναι να παρέχει ένα πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο αντικατοπτρίζοντας τη βελτίωση των σχέσεων από το 1990. Το πλαίσιο περιλαμβάνει δεσμευτικές υποχρεώσεις σε όλους τους τομείς της εταιρικής σχέσης, συμπεριλαμβανομένων του πολιτικού διαλόγου, της ελευθερίας, της ασφάλειας, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, του εμπορίου και της ενέργειας (European Union External Action, 2014).

Το 2003 ξεκίνησαν οι διαδικασίες για συνεργασία Ευρώπης-Ρωσίας σε τέσσερις ενιαίους χώρους (Common Spaces), η οποία καλύπτει τέσσερις τομείς-χώρους. Οι στόχοι του πρώτου ενιαίου χώρου, ορίστηκαν το 2005 και αφορούν την οικονομία και το περιβάλλον και την ενέργεια. Η ενέργεια δημιουργεί μια σχέση αμοιβαίας

αλληλεξάρτησης μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας. Αυτό συμβαίνει γιατί η τρέχουσα οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού της εξαρτάται από τις εξαγωγές ενέργειας στην ΕΕ. Από την άλλη, η σταθερή και σε λογικές τιμές εισαγωγή ενέργειας στην ΕΕ αποτελεί κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης. Συνεπώς, υπάρχει ένα αμοιβαίο δυνατό ενδιαφέρον για μια στενότερη ενεργειακή συμφωνία, ούτως ώστε να δημιουργείται ένα αίσθημα ασφάλειας και από τις δύο πλευρές. Ο δεύτερος κοινός χώρος -της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης- είναι πολύ βασικός για την ανάπτυξη μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης. Από την πλευρά της ΕΕ η συνεργασία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την επίτευξη της οικοδόμησης μιας νέας Ευρώπης χωρίς διαχωριστικές γραμμές. Επίσης, η ΕΕ δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την από κοινού αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων διασυνοριακής φύσης. Η εν λόγω συνεργασία πραγματοποιείται βάσει κοινών αξιών, όπως η δημοκρατία και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΕ έχει θέσει ζητήματα για την κατάσταση που επικρατεί στην Τσετσενία και στο υπόλοιπο του Β. Καυκάσου, αφού εκεί η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα βασανιστήρια και γενικά η κακή μεταχείριση αποτελούν σύνθετο φαινόμενο. Επίσης, θέτει ζητήματα ελευθερίας της έκφρασης, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης. Τομείς προτεραιότητας στον κοινό χώρο της εξωτερικής ασφάλειας, αποτελεί η ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας στη διεθνή σκηνή. Στόχος είναι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και η μη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής και των μέσων διανομής τους. Τέλος, η συνεργασία για την αντιμετώπιση κρίσεων και η γενικότερη συνεργασία σε θέματα πολιτικής προστασίας, αποτελούν βασικές συνισταμένες του τρίτου κοινού χώρου. Στο πλαίσιο της από κοινού ενίσχυσης και προώθησης της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής σταθερότητας στη Ρωσία, αλλά και σε όλον τον κόσμο, η συνισταμένη αυτή εντάσσει τη συνεργασία στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης, με αώτερο σκοπό να συμβάλλει στην αυξανόμενη συνεργασία και ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ φορέων, οργάνων και ατόμων. Επίσης, επιδιώκεται η καλύτερη γνώση της διαφορετικής ιστορίας και κουλτούρας των χωρών, καθώς και αποδοχή της μέσα από τη σύναψη σχέσεων, κυρίως μεταξύ των νέων (European Union External Action, 2014).

Στο γενικότερο πλαίσιο των εμπορικών διαπραγματεύσεων, μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας, μόνιμο ζήτημα αποτελεί η απάλειψη των τελωνειακών δασμών που επιβάλλονται κατά

την εξαγωγή των προϊόντων από τη Ρωσία. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται πρόοδος σχετικά με το ζήτημα, ωστόσο δεν έχουν εξαλειφθεί οι διαφωνίες. Όσον αφορά στην επιβολή των τελωνειακών δασμών κατά την εξαγωγή προϊόντων από τη Ρωσία, η Ρωσία, είχε αρχικά προτείνει ένα σύστημα σταθερών τελωνειακών δασμών (fix customs duties), ενώ στη συνέχεια πρότεινε ένα σύστημα τελωνειακών δασμών ad valorem, για το οποίο η ΕΕ δεν είναι σύμφωνη (Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2014).

Τέλος, η συνάντηση κορυφής, που πραγματοποιήθηκε το 2011 στην Στοκχόλμη είχε θετικά αποτελέσματα, αφού η Ρωσία άλλαξε στάση απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν να υπογραφεί η Συμφωνία στην Μόσχα για την ενέργεια (Early warning mechanism) και οι κοινές θέσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης (Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2014).

3.1.4 Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Η χώρα της Ρωσίας διαιρείται σε οκτώ ομοσπονδιακά διαμερίσματα, ξεκινώντας από τα δυτικά προς τα ανατολικά αυτά είναι: το Κεντρικό Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα, το Βορειοδυτικό ομοσπονδιακό διαμέρισμα, το Νότιο Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα, το Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα Βόρεια του Καυκάσου, το Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα του Βόλγα (Πριβόλζσκι), το Ουραλικό Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα, το Σιβηρικό Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα και το Ομοσπονδιακό Διαμέρισμα της Άπω Ανατολής. Τα ομοσπονδιακά διαμερίσματα διαιρούνται σε επιμέρους ομοσπονδιακά υποκείμενα, τις Περιφέρειες. Έπειτα από συνενώσεις η Ρωσία διαιρείται σε 83 περιφέρειες (World's Statesmen, 2014)

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος «περιφέρειες» χρησιμοποιείται συμβατικά. Ο ορθότερος όρος για τις 'ρώσικες περιφέρειες' είναι *ομοσπονδιακά υποκείμενα*, αφού στην πραγματικότητα η Ρώσικη Ομοσπονδία αποτελείται από 46 Περιφέρειες, 21 Δημοκρατίες, 9 Κράι, 4 Αυτόνομους θύλακες, μία Αυτόνομη περιφέρεια και δύο Ομοσπονδιακές πόλεις (Το Σύνταγμα της Ρωσίας, 2001). Η χρήση του όρου περιφέρεια δεν ενέχει μεγάλο σφάλμα, διότι το επίπεδο που εξετάζεται (ομοσπονδιακά υποκείμενα) δεν απέχει από το επίπεδο των ευρωπαϊκών περιφερειών (NUTS II).

Η διαίρεση της χώρας σε ομοσπονδιακά υποκείμενα και όχι σε καθ' εαυτού περιφέρειες οφείλεται στη διαφορετική τους αυτονομία, παρά το γεγονός ότι απολαμβάνουν ίση

αντιπροσωπευτικότητα στο ρώσικο κοινοβούλιο (δύο αντιπροσώπους έκαστος). Οι Περιφέρειες είναι ο συνηθέστερος τύπος ομοσπονδιακού υποκειμένου και έχει τοπικό εκλεγμένο κυβερνήτη. Οι Δημοκρατίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη αυτονομία και κάθε μία έχει δικό της σύνταγμα. Επίσης, οι Δημοκρατίες έχουν τη δυνατότητα να έχουν διαφορετική επίσημη γλώσσα, αποτελώντας το καταφύγιο για συγκεκριμένες εθνικές μειονότητες. Ωστόσο, εκπροσωπούνται από την κεντρική (ομοσπονδιακή) κυβέρνηση στις διεθνείς υποθέσεις. Σχετικά με τα Κράι, σήμερα δε διαφέρουν από τις περιφέρειες νομικά: η διαφορετική ονομασία ανακύπτει από την ιστορία, αφού στο παρελθόν αποτελούσαν παραμεθόριες περιοχές που εξελίχθηκαν σε αυτόνομες περιφέρειες. Η Εβραϊκή Αυτόνομη περιφέρεια, όπως και τα Κράι, διατηρεί το όνομα της από την ιστορία. Τέλος, οι Ομοσπονδιακές πόλεις (Μόσχα και Αγία Πετρούπολη), λόγω της μεγάλης πληθυσμιακής τους συγκέντρωσης και ανάπτυξης, λειτουργούν ως ξεχωριστές περιφέρειες, παρά τη μικρή τους έκταση (Το Σύνταγμα της Ρωσίας, 2001; World's Statesmen, 2014).

Η αυξημένη αυτονομία των Δημοκρατιών σε σχέση με τους άλλους τύπους διοικητικών υποκειμένων, δημιουργεί ετερογένεια μεταξύ τους, πόσο μάλλον από το γεγονός ότι οι δημοκρατίες αποτελούν θύλακες εθνικών μειονοτήτων, με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται διαφορετικοί πολιτισμοί και κουλτούρες. Επίσης, παρουσιάζεται μεγάλη ανομοιογένεια σχετικά με την έκταση των περιφερειών, αφού μία πόλη μπορεί να αποτελέσει περιφέρεια (για παράδειγμα η Μόσχα) και από την άλλη, υπάρχουν τεραστίων διαστάσεων περιφέρειες (για παράδειγμα, Δημοκρατία των Σάχα και Περιφέρεια Τιούμεν).

Ακόμη, η συνεχής αλλαγή των ορίων των περιφερειών της χώρας που υφίστανται, εμποδίζει την διεξαγωγή της μελέτης αφού εμφανίζεται το πρόβλημα μετατρεψιμότητας των χωρικών ενοτήτων (MAUP). Το πρόβλημα MAUP έγινε αντιληπτό για πρώτη φορά το 1934 και αναφέρεται στις διαταραχές των στατιστικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τη μελέτη χωρικών φαινομένων. Ο Stan Openshaw εξέτασε ενδελεχώς το φαινόμενο, εξηγώντας ότι η τάση των μελετητών να χρησιμοποιούν ως γεωγραφικά υποκείμενα ήδη οριοθετημένες διοικητικές περιοχές, όπως οι περιφέρειες, συχνά δημιουργεί προβλήματα. Άλλωστε, τα διοικητικά όρια δεν είναι σταθερά, ειδικά σε

χώρες όπως η Ρωσία³, όπου γίνονται συνενώσεις και διαιρέσεις, αλλά και απλές διευρύνσεις των ορίων των περιφερειών. Η πρώτη περίπτωση οδηγεί σε διαφορετικό αριθμό περιφερειών με διαφορετικό μέγεθος. Στη δεύτερη περίπτωση, ο αριθμός των περιφερειών παραμένει σταθερός, αλλά αλλάζουν τα όρια, άρα και το μέγεθος κάποιων περιφερειών. Και στις δύο περιπτώσεις η εξέταση των ίδιων χωρικών φαινομένων, όπως η πληθυσμιακή πυκνότητα, θα δώσει διαφορετικά αποτελέσματα, λαμβάνοντας υπ' όψιν τα νέα όρια. Έχουν διατυπωθεί αρκετοί τρόποι για την αποφυγή του προβλήματος, χρησιμοποιώντας γεωγραφικές μονάδες διαφορετικές από τις διοικητικές. Ωστόσο, η χρήση των διοικητικών ορίων βοηθά στην περαιτέρω χρήση της μελέτης, όπως στη διατύπωση πολιτικών και εφαρμογής αυτών. Συγχρόνως, υπάρχει ένα κοινό σημείο αναφοράς για όλους τους μελετητές που εξετάζουν την ίδια περιοχή (Openshaw, 1982).

Στις αλλαγές των ορίων της Ρωσίας, οι συμπτήσεις είναι αυτές που επικρατούν, μειώνοντας έτσι τον αριθμό των ομοσπονδιακών υποκειμένων. Πρόσφατα, το 2007, πραγματοποιήθηκε δημοψήφισμα για την απορρόφηση του Αυτόνομου θύλακα της Νετσενίας από την Περιφέρεια Αρχάγγελσκ, ενώ προβλέπονται και άλλες συνενώσεις. Προγραμματισμένες συνενώσεις είναι η απορρόφηση του Αυτόνομου θύλακα της Χαντίας- Μανσίας και του Αυτόνομου θύλακα Γιαμάλων- Νένετς από την Περιφέρεια Τιούμεν.

Η διοικητική διαίρεση της παρούσας εργασίας λαμβάνει υπ' όψιν τις πρόσφατες εξελίξεις και την προγραμματισμένη συνένωση, έτσι, χρησιμοποιεί τη διαίρεση σε 80 Περιφέρειες. Η επιλογή αυτή έγινε προκειμένου η μελέτη να είναι σύγχρονη, οπότε τα περισσότερα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν, τα οποία προέρχονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας, ακολουθούν αυτή τη διαίρεση. Τα στοιχεία που δεν ακολουθούν τη διαίρεση σε 80 ενότητες προσαρμόστηκαν σε αυτή, αθροίζοντας τα ποσά των επιμέρους ενοτήτων στις ευρύτερες. Η διοικητική διαίρεση που προκύπτει και χρησιμοποιείται για τη μελέτη της χώρας σε επίπεδο NUTS II στην παρούσα εργασία, παρουσιάζεται στο χάρτη Π.1.

³ Οι συνεχείς αλλαγές των ορίων στη Ρωσία γίνονται κυρίως για την καλύτερη διοικητική οργάνωση και την αποτροπή συγκρούσεων, λόγω της έντονης πολυπολιτισμικότητας που παρουσιάζεται στη χώρα.

3.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Σε αυτή την ενότητα γίνεται ποσοτική μελέτη των χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στο περιφερειακό πρόβλημα της Ρωσίας. Για την ποσοτική μελέτη χρησιμοποιούνται βασικά μεγέθη που εκφράζουν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, την παραγωγική διάρθρωση και την οικονομική μεγέθυνση μεταξύ των περιφερειών. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται σε ταξινομημένους πίνακες και θεματικούς χάρτες.

3.2.1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Από την ανάλυση της χώρας, τόσο βιβλιογραφικά όσο και από τον υπολογισμό των βασικών μεγεθών, προκύπτει αβίαστα μία έντονη ετερογένεια μεταξύ των ομοσπονδιακών υποκειμένων. Συνολτικά, η ετερογένεια προκύπτει από τις έντονες κλιματολογικές διαφορές που συναντώνται στα όρια της χώρας, καθώς και από τη γειτνίαση με διαφορετικούς πολιτισμούς. Η πολιτισμική διαφοροποίηση εντός των ορίων της χώρας, αλλά και η διαίρεση των περιφερειών σε ιδιαίτερα ανισομεγέθεις ενότητες, συμβάλλουν επίσης σε αυτή την ετερογένεια. Η ανομοιομορφία ανακλάται στις ακραίες τιμές που εμφανίζουν κάποιες περιφέρειες σε σχέση με τον κρατικό μέσο όρο. Τα βασικά μεγέθη που εξετάζονται είναι η έκταση, το ΑΕΠ, ο πληθυσμός, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και η πληθυσμιακή πυκνότητα. Οι ακραίες τιμές των μεγεθών εμφανίζονται στους Πίνακες 3.1, 3.2 και 3.3 για τα έτη 1999, 2005 και 2011 αντίστοιχα.

Αναφορικά με την έκταση που καταλαμβάνει η κάθε περιφέρεια παρατηρείται έντονη ανομοιομορφία. Χαρακτηριστικά, την ελάχιστη έκταση συγκεντρώνει η Ομοσπονδιακή Πόλη (ΟΠ) της Αγίας Πετρούπολης, ενώ τη μέγιστη η Δημοκρατία (Δ) των Σάχα. Η έκταση της μεγαλύτερης περιφέρειας είναι 2,000 φορές μεγαλύτερη από την έκταση της μικρότερης.

Το υψηλότερο ΑΕΠ και πληθυσμό συγκεντρώνει η ΟΠ της Μόσχας, δεν εμφανίζει όμως και το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ για κανένα από τα τρία έτη, λόγω του υψηλού πληθυσμού που συγκεντρώνει. Η φτωχότερη περιφέρεια με βάση το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ για όλα τα έτη είναι η Δ της Ινγκουσετίας. Η πλουσιότερη με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι η Περιφέρεια (Π) Τιούμεν για τα έτη 1999 και 2005, ενώ το 2011 τη θέση αυτή καταλαμβάνει η Π Σαχαλίνης. Συνολικά, παρατηρούνται χάσματα μεταξύ των ακραίων τιμών και για τα δύο μεγέθη σε όλα τα έτη.

Η κατανομή του πληθυσμού μεταξύ των περιφερειών είναι ιδιαίτερα ανομοιόμορφη. Εντυπωσιακή αντίθεση αποτελεί το γεγονός ότι η Ρωσία είναι μια ιδιαίτερα αραιοκατοικημένη χώρα, στα όρια της οποίας, όμως, εμφανίζεται η πιο πυκνοκατοικημένη πόλη στην Ευρώπη, η Μόσχα. Η πυκνότητα της ΟΠ της Μόσχας αυξάνει διαχρονικά φθάνοντας στους 4,61 κατοίκους ανά τ.χλμ., τη στιγμή που η πιο αραιοκατοικημένη περιφέρεια, ο Αυτόνομος θύλακας (ΑΘ) Τσουκότκα συγκεντρώνει λιγότερο από 0.2 κατοίκους ανά τ.χλμ. Ο ΑΘ της Τσουκότκα συγκεντρώνει και το μικρότερο πληθυσμό και για τα τρία έτη. Το φαινόμενο αυτό προκύπτει από το γενικευμένο φαινόμενο ανισοκατανομής του πληθυσμού στις ρώσικες περιφέρειες. Αισθητά μεγαλύτερες συγκεντρώσεις παρατηρούνται στα δυτικά, ενώ προχωρώντας προς τα ανατολικά οι συγκεντρώσεις φθίνουν. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνεται στο ευρωπαϊκό κομμάτι της Ρωσίας. Συγκεκριμένα, τα τελευταία έτη μελέτης, 2010 και 2011, το 70% του πληθυσμού συγκεντρώνεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Ρωσίας- ευρωπαϊκή Ρωσία. Σε ένα γενικό πλαίσιο, η Ρωσία, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια τεράστια χώρα με μικρή πληθυσμιακή πυκνότητα (Griffith Prendergrast, 2004). Η κατανομή του πληθυσμού και της πληθυσμιακής πυκνότητας για το αρχικό έτος μελέτης (1999), για το ενδιάμεσο έτος (2005) και για το τελικό έτος (2011), παρουσιάζονται στους χάρτες Π.2, Π.3, Π.4, Π.5, Π.6 και Π.7 αντίστοιχα στο Παράρτημα Χαρτών.

Πίνακας 3. 1 Οι περιφέρειες της Ρωσίας με τις υψηλότερες και χαμηλότερες τιμές των βασικών μεγεθών για το Έτος 1999

	ΕΛΑΧΙΣΤΟ		ΜΕΣΟ	ΜΕΓΙΣΤΟ	
Έκταση	ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1.439.0	213.225.9	Δ των Σαχά (Γιακουτία)	3.083.523.0
ΑΕΠ (σε εκατομ.)	Δ της Ινγκουσετίας	85.8	2.510.2	ΟΠ της Μόσχας	36.469.3
Πληθυσμός	Α Θ Τσουκότκα	116.095.2	1.849.768.2	ΟΠ της Μόσχας	9.858.095.4
κ.κ. ΑΕΠ	Δ της Ινγκουσετίας	267.5	1.173.7	Π Τιούμεν	5.148.8
Πληθυσμιακή Πυκνότητα	Α Θ Τσουκότκα	0.2	120.3	ΟΠ της Μόσχας	3.926.0

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3. 2 Οι περιφέρειες της Ρωσίας με τις υψηλότερες και χαμηλότερες τιμές των βασικών μεγεθών για το Έτος 2005

	ΕΛΑΧΙΣΤΟ		ΜΕΣΟ	ΜΕΓΙΣΤΟ	
Έκταση	ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1,439.0	213,225.9	Δ των Σαχά (Γιακουτία)	3,083,523.0
ΑΕΠ (σε εκατομ.)	Δ της Ινγκουσετίας	96.0	3,223.6	ΟΠ της Μόσχας	53,533.5
Πληθυσμός	Α Θ Τσουκότκα	104,127.3	1,833,154.1	ΟΠ της Μόσχας	10,825,094.2
κ.κ. ΑΕΠ	Δ της Ινγκουσετίας	225.7	1,257.5	Π Τιούμεν	8,715.3
Πληθυσμιακή Πυκνότητα	Α Θ Τσουκότκα	0.1	123.6	ΟΠ της Μόσχας	4,311.1

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3. 3 Οι περιφέρειες της Ρωσίας με τις υψηλότερες και χαμηλότερες τιμές των βασικών μεγεθών για το Έτος 2011

	ΕΛΑΧΙΣΤΟ		ΜΕΣΟ	ΜΕΓΙΣΤΟ	
Έκταση	ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1,439.0	213,225.9	Δ των Σαχά (Γιακουτία)	3,083,523.0
ΑΕΠ (σε εκατομ.)	Δ της Ινγκουσετίας	139.7	3,265.1	ΟΠ της Μόσχας	53,610.9
Πληθυσμός	Α Θ Τσουκότκα	139,683.8	1,829,498.2	ΟΠ της Μόσχας	11,577,022.4
κ.κ. ΑΕΠ	Δ της Ινγκουσετίας	330.6	1,365.7	Π Σαχαλίνης	6,437.0
Πληθυσμιακή Πυκνότητα	Α Θ Τσουκότκα	0.2	129.1	ΟΠ της Μόσχας	4,610.5

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Η ανομοιομορφία μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας δεν παρατηρείται μόνο στις περιφέρειες που εντοπίζονται οι ακραίες τιμές, αλλά αποτελεί γενικευμένο φαινόμενο. Οι τιμές των βασικών μεγεθών για όλες τις περιφέρειες κατά τα έτη 1999, 2005 και 2011, καθώς και οι εθνικές τιμές εμφανίζονται στους Πίνακες 3.4, 3.5 και 3.6 αντίστοιχα. Επιπλέον, στους πίνακες γίνεται ταξινόμηση των περιφερειών με βάση τις τιμές των βασικών μεγεθών, η ταξινόμηση γίνεται από τη μεγαλύτερη προς τη μικρότερη τιμή. Στους ακόλουθους πίνακες παρατηρείται ότι οι πλουσιότερες περιφέρειες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, παρουσιάζουν μικρή πληθυσμιακή πυκνότητα. Η κατανομή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις περιφέρειες της Ρωσίας για τα έτη 1999, 2005 και 2011 οπτικοποιείται στους χάρτες Π.8, Π.9. και Π.10 αντίστοιχα στο Παράρτημα Χαρτών.

Πίνακας 3. 4 Η κατανομή των βασικών μεγεθών μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας για το Έτος 1999

Γεωγραφική ενότητα	Έκταση		ΑΕΠ		Πληθυσμός		κ.κ. ΑΕΠ		Πληθυσμιακή Πυκνότητα	
Ρωσική Ομοσπονδία	17,058,073		200,820.0		146,079,689.0		1,374.7		8.6	
Π. Μπέλγκοροντ	27,100	64	1,682.2	35	1,498,298.9	34	1,122.7	34	55.3	14
Π. Μπριάνσκ	34,900	59	882.0	51	1,430,295.1	37	616.6	69	41.0	25
Π. Βλαντίμιρ	29,000	63	1,284.5	42	1,583,802.9	30	811.0	55	54.6	16
Π. Βορόνεζ	52,400	48	1,903.5	29	2,449,896.3	22	777.0	58	46.8	20
Π. Ιβάνοβο	21,800	70	616.2	66	1,202,597.0	46	512.4	74	55.2	15
Π. Καλούγκα	29,800	61	840.0	56	1,075,103.8	49	781.3	57	36.1	30
Π. Κοστρομά	60,100	44	701.2	62	765,804.8	63	915.6	41	12.7	56
Π. Κούρσκ	29,800	61	1,156.1	44	1,288,999.5	42	896.9	43	43.3	22
Π. Λίπετσκ	24,100	68	1,627.0	36	1,236,396.5	45	1,315.9	21	51.3	17
Π. Μόσχας	45,900	51	6,882.8	4	6,640,796.0	2	1,036.4	36	144.7	3
Π. Οριόλ	24,700	67	829.0	57	887,600.6	60	934.0	40	35.9	31
Π. Ριζάν	39,600	55	1,055.1	48	1,281,505.3	43	823.3	54	32.4	34
Π. Σμολένσκ	49,800	50	1,079.0	47	1,107,903.2	48	973.9	39	22.2	43
Π. Ταμπόφ	34,300	60	878.9	52	1,239,503.6	44	709.1	63	36.1	29
Π. Τβερ	84,100	36	1,348.6	40	1,555,199.2	32	867.2	44	18.5	45
Π. Τούλα	25,700	66	1,500.7	37	1,754,703.9	27	855.3	46	68.3	8
Π. Γιαροσλάβλ	36,400	57	1,749.2	33	1,412,799.2	38	1,238.1	25	38.8	26
ΟΠ της Μόσχας	2,511	79	36,469.3	1	9,858,095.4	1	3,699.4	2	3,926.0	1
Δ. της Καρελίας	172,400	17	1,051.5	49	739,500.9	65	1,421.9	18	4.3	62
Δ. των Κόμι	415,900	11	2,298.7	23	1,067,900.1	50	2,152.6	7	2.6	69
Π. Αργάγγελσκ	587,400	7	1,885.1	30	1,402,198.8	39	1,344.4	19	2.4	70
Π. Βόλογκντα	145,700	22	2,359.8	21	1,304,702.5	41	1,808.7	10	9.0	58
Π. Καλίνινγκραντ	15,100	73	819.6	59	960,001.0	56	853.7	47	63.6	10
Π. Λένινγκραντ	84,500	35	2,085.3	27	1,690,003.6	28	1,233.9	27	20.0	44
Π. Μούρμανσκ	144,900	23	2,149.9	25	952,599.6	57	2,256.8	6	6.6	60
Π. Νόβγκοροντ	55,300	45	825.2	58	722,299.0	66	1,142.4	30	13.1	53
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	55,300	45	584.6	67	798,898.7	62	731.8	61	14.4	52
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1,439	80	7,049.5	3	4,756,406.0	4	1,482.1	15	3,305.4	2
Δ. της Αντιγκέα	7,600	77	237.4	72	449,705.3	70	527.9	72	59.2	12
Δ. της Καλμίκια	76,100	38	115.3	77	309,398.8	74	372.7	77	4.1	63
Κράι Κρασνοντάρ	76,000	39	5,188.3	9	5,132,008.5	3	1,011.0	38	67.5	9
Π. Αστραχαν	44,100	52	841.2	55	1,014,400.3	53	829.3	52	23.0	42
Π. Βολγκογκράντ	113,900	28	2,330.2	22	2,744,492.3	16	849.1	48	24.1	40
Π. Ροστόφ	100,800	29	3,368.9	16	4,464,910.6	6	754.5	59	44.3	21
Δ. του Νταγκεστάν	50,300	49	682.8	64	2,417,494.8	23	282.5	78	48.1	18
Δ. της Ινγκουσετίας	3,000	78	85.8	79	320,890.5	73	267.5	79	107.0	4
Δ. της Καμπαρντίνο – Μπαλκάρια	12,500	75	507.6	69	874,897.1	61	580.2	70	70.0	7
Δ. των Καρτσάι – Τσερκεσίων	14,100	74	220.8	73	440,594.7	71	501.1	75	31.2	36
Δ. της Βόρειας Οσετίας – Αλανίας	8,000	76	355.5	71	688,801.4	67	516.0	73	86.1	5

Πίνακας 3. 5 Η κατανομή των βασικών μεγεθών μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας για το Έτος 1999 (συνέχεια)

Δ. της Τσετσενίας	17,300	72	0.0	80	0.0	80	0.0	80	0.0	80
Κράι Σταυρούπολης	66,500	42	2,014.1	28	2,738,190.7	17	735.5	60	41.2	24
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	143,600	24	5,123.8	10	4,118,702.0	7	1,244.0	24	28.7	38
Δ. της Μαρίτ Ελ.	23,200	69	483.9	70	745,598.0	64	649.0	66	32.1	35
Δ. της Μορδοβίας	26,200	65	638.1	65	922,900.6	59	691.4	64	35.2	32
Δ. του Ταταρστάν	68,000	41	5,685.3	7	3,789,507.4	8	1,500.3	14	55.7	13
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμουρτία)	42,100	54	1,815.2	31	1,598,499.3	29	1,135.6	32	38.0	28
Δ. των Τσουβάς	18,300	71	870.1	53	1,336,495.5	40	651.0	65	73.0	6
Κράι Περμ	160,600	21	4,582.2	11	2,887,800.2	15	1,586.8	12	18.0	46
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	120,800	27	1,324.2	41	1,561,203.6	31	848.2	49	12.9	55
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	76,900	37	3,784.7	14	3,641,889.9	10	1,039.2	35	47.4	19
Π. Ορενιπούργκ	124,000	26	2,706.5	20	2,214,403.8	24	1,222.2	28	17.9	47
Π. Πένζα	43,200	53	935.3	50	1,507,301.8	33	620.5	68	34.9	33
Π. Σαμάρα	53,600	47	5,539.8	8	3,297,097.4	11	1,680.2	11	61.5	11
Π. Σαράτοφ	100,200	30	2,298.1	24	2,715,294.4	19	846.4	50	27.1	39
Π. Ουλιάνοφσκ	37,300	56	1,226.9	43	1,433,601.5	36	855.8	45	38.4	27
Π. Κουργκάν	71,000	40	775.0	61	1,064,003.3	51	728.4	62	15.0	51
Π. Σβερντλόφσκ	194,800	15	5,897.9	6	4,592,502.1	5	1,284.3	23	23.6	41
Π. Τιουμέν	1,435,200	3	16,590.5	2	3,222,198.9	12	5,148.8	1	2.2	71
Π. Τσελιάμπινσκ	87,900	33	4,151.3	12	3,666,093.6	9	1,132.3	33	41.7	23
Δ. των Αλτάι	92,600	32	114.7	78	202,096.6	77	567.6	71	2.2	72
Δ. της Μπουργιατίας	351,300	13	849.2	54	1,009,096.3	54	841.6	51	2.9	66
Δ. της Τιβά (Τουβά)	170,500	18	143.1	76	306,202.9	75	467.4	76	1.8	74
Δ. της Χακασίας	61,900	43	692.2	63	559,401.1	69	1,237.4	26	9.0	57
Κράι Αλτάι	169,100	19	1,701.6	34	2,657,200.4	20	640.4	67	15.7	48
Κράι Υπερβαϊκάλης	431,500	10	1,090.5	45	1,199,897.2	47	908.8	42	2.8	67
Κράι Κρασνογιάρσκ	2,339,700	2	6,533.3	5	3,035,403.5	13	2,152.4	8	1.3	75
Π. Ιρκούτσκ	767,900	5	4,076.9	13	2,655,997.3	21	1,535.0	13	3.5	64
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	95,500	31	3,383.8	15	2,974,407.5	14	1,137.6	31	31.1	37
Π. Νοβοσιμπίρσκ	178,200	16	2,767.6	19	2,729,796.9	18	1,013.8	37	15.3	50
Π. Ομσκ	139,700	25	1,770.0	32	2,145,004.5	26	825.2	53	15.4	49
Π. Τομσκ	316,900	14	1,399.0	38	1,060,200.7	52	1,319.6	20	3.3	65
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	3,083,523	1	3,292.5	17	969,799.8	55	3,395.0	3	0.3	78
Κράι Καμτσάτκα	472,300	8	782.8	60	376,401.4	72	2,079.8	9	0.8	76
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	165,900	20	2,793.6	18	2,154,098.2	25	1,296.9	22	13.0	54
Κράι Χαμπάροφσκ	788,600	4	2,114.9	26	1,483,900.8	35	1,425.2	17	1.9	73
Π. Αμούρ	363,700	12	1,084.9	46	942,599.6	58	1,150.9	29	2.6	68
Π. Μαγκαντάν	461,400	9	553.0	68	206,899.2	76	2,672.6	4	0.4	77
Π. Σαχαλίνης	87,100	34	1,378.4	39	575,300.7	68	2,395.9	5	6.6	59
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	36,000	58	158.8	75	197,199.1	78	805.1	56	5.5	61
Α.θόλακας Τσουκότκα	737,700	6	167.8	74	116,095.2	79	1,445.7	16	0.2	79

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3. 6 Η κατανομή των βασικών μεγεθών μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας για το Έτος 2005

Γεωγραφική ενότητα	Έκταση		ΑΕΠ		Πληθυσμός		κ.κ. ΑΕΠ		Πληθυσμιακή Πυκνότητα	
Ρωσική Ομοσπονδία	17,058,073		233,472.4		143,518,795.0		1,626.8		8.4	
Π. Μπέλγκοροντ	27,100	64	1,877.0	32	1,511,687.9	31	1,241.7	30	55.8	14
Π. Μπριάνσκ	34,900	59	863.4	56	1,335,892.6	38	646.3	68	38.3	26
Π. Βλαντίμιρ	29,000	63	1,125.4	42	1,492,023.8	32	754.2	57	51.4	17
Π. Βορόνεζ	52,400	48	1,729.4	35	2,362,921.8	23	731.9	58	45.1	20
Π. Ιβάνοβο	21,800	70	575.0	63	1,109,300.7	48	518.3	73	50.9	18
Π. Καλούγκα	29,800	61	918.6	52	1,025,461.0	51	895.8	48	34.4	30
Π. Κοστroma	60,100	44	578.5	62	705,870.4	66	819.5	53	11.7	57
Π. Κούρσκ	29,800	61	1,121.4	43	1,186,718.9	44	945.0	43	39.8	25
Π. Λίπετσκ	24,100	68	1,879.7	31	1,196,234.5	42	1,571.3	17	49.6	19
Π. Μόσχας	45,900	51	9,166.5	3	6,760,297.8	2	1,355.9	25	147.3	3
Π. Οριόλ	24,700	67	688.5	60	828,631.5	62	830.9	51	33.5	31
Π. Ριαζάν	39,600	55	1,092.4	44	1,194,109.5	43	914.8	46	30.2	37
Π. Σμιολένσκ	49,800	50	848.3	57	1,028,869.3	49	824.5	52	20.7	44
Π. Ταμπόφ	34,300	60	823.6	59	1,144,688.4	45	719.5	61	33.4	32
Π. Τβερ	84,100	36	1,254.4	40	1,423,942.0	35	881.0	49	16.9	48
Π. Τούλα	25,700	66	1,504.6	39	1,623,486.8	29	926.8	45	63.2	10
Π. Γιαροσλάβλ	36,400	57	1,699.2	37	1,321,306.4	39	1,286.0	28	36.3	28
ΟΠ της Μόσχας	2,511	79	53,533.5	1	10,825,094.2	1	4,945.3	2	4,311.1	1
Δ. της Καρελίας	172,400	17	998.5	48	682,820.7	67	1,462.3	21	4.0	64
Δ. των Κόμι	415,900	11	2,217.7	26	972,920.7	53	2,279.5	5	2.3	72
Π. Αρχάγγελσκ	587,400	7	2,733.6	20	1,637,275.3	28	1,669.6	13	2.8	68
Π. Βόλογκντα	145,700	22	2,511.1	23	1,240,353.4	41	2,024.5	8	8.5	59
Π. Καλίνινγκραντ	15,100	73	1,059.5	45	939,336.2	57	1,127.9	38	62.2	11
Π. Λένινγκραντ	84,500	35	2,659.3	21	1,683,411.2	27	1,579.7	16	19.9	45
Π. Μούρμανσκ	144,900	23	1,720.1	36	848,184.4	61	2,028.0	7	5.9	61
Π. Νόβγκοροντ	55,300	45	826.6	58	670,068.7	68	1,233.6	31	12.1	55
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	55,300	45	525.4	67	727,645.5	63	722.0	59	13.2	53
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1,439	80	8,627.1	4	4,699,671.9	5	1,835.7	11	3,265.9	2
Δ. της Αντιγκέα	7,600	77	220.5	73	442,147.8	72	498.6	74	58.2	13
Δ. της Καλμίκια	76,100	38	125.4	78	293,346.9	76	427.4	78	3.9	65
Κράι Κρασνοντάρ	76,000	39	4,827.9	10	5,123,077.3	4	942.4	44	67.4	8
Π. Αστραχαν	44,100	52	907.9	53	1,004,491.9	52	903.8	47	22.8	42
Π. Βολγκογκράντ	113,900	28	2,631.0	22	2,648,300.9	19	993.5	42	23.3	41
Π. Ροστόφ	100,800	29	3,405.5	15	4,342,575.3	7	784.2	55	43.1	22
Δ. του Νταγκεστάν	50,300	49	1,170.9	41	2,672,669.5	17	438.1	77	53.1	16
Δ. της Ινγκουσετίας	3,000	78	96.0	80	425,538.1	73	225.7	80	141.8	4
Δ. της Καμπαρντίνο – Μπαλκάρια	12,500	75	476.8	68	871,732.5	58	547.0	72	69.7	7
Δ. των Καρτσάι – Τσερκεσίων	14,100	74	216.5	74	452,354.1	71	478.6	76	32.1	35
Δ. της Βόρειας Οσετίας – Αλανίας	8,000	76	403.7	70	706,643.5	65	571.3	70	88.3	5

Πίνακας 3. 7 Η κατανομή των βασικών μεγεθών μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας για το Έτος 2005 (συνέχεια)

Δ. της Τσετσενίας	17,300	72	296.4	72	1,142,750.9	46	259.4	79	66.1	9
Κράι Σταυρούπολης	66,500	42	1,897.5	30	2,743,993.2	15	691.5	64	41.3	23
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	143,600	24	4,940.8	9	4,073,803.1	8	1,212.8	32	28.4	39
Δ. της Μαρί Ελ	23,200	69	431.8	69	715,841.6	64	603.1	69	30.9	36
Δ. της Μορδοβίας	26,200	65	573.1	64	868,276.6	59	660.0	67	33.1	33
Δ. του Ταταρστάν	68,000	41	6,249.8	5	3,764,882.4	9	1,660.0	14	55.4	15
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμουρτία)	42,100	54	1,812.4	33	1,550,055.7	30	1,169.2	34	36.8	27
Δ. των Τσουβάς	18,300	71	898.3	55	1,284,984.4	40	699.1	62	70.2	6
Κράι Περιμ	160,600	21	4,236.9	12	2,735,163.9	16	1,549.0	18	17.0	46
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	120,800	27	1,033.1	47	1,432,002.0	33	721.4	60	11.9	56
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	76,900	37	3,880.2	13	3,431,111.3	11	1,130.9	37	44.6	21
Π. Ορενμπούργκ	124,000	26	2,759.3	19	2,107,977.1	24	1,309.0	27	17.0	47
Π. Πένζα	43,200	53	962.7	51	1,425,561.4	34	675.3	65	33.0	34
Π. Σαμάρα	53,600	47	5,201.8	8	3,225,459.0	12	1,612.7	15	60.2	12
Π. Σαράτοφ	100,200	30	2,212.9	27	2,603,401.6	20	850.0	50	26.0	40
Π. Ουλιάνοφσκ	37,300	56	1,043.2	46	1,347,457.1	37	774.2	56	36.1	29
Π. Κουργκάν	71,000	40	650.5	61	971,421.4	54	669.6	66	13.7	52
Π. Σβερντόφσκ	194,800	15	6,156.8	6	4,375,232.3	6	1,407.2	23	22.5	43
Π. Τιουμέν	1,435,200	3	52,517.1	2	6,025,834.9	3	8,715.3	1	4.2	63
Π. Τσελιάμπινσκ	87,900	33	4,530.5	11	3,529,224.5	10	1,283.7	29	40.2	24
Δ. των Αλτάι	92,600	32	114.0	79	202,003.6	77	564.3	71	2.2	73
Δ. της Μπουργιατίας	351,300	13	969.8	50	968,953.6	55	1,000.9	41	2.8	69
Δ. της Τιβά (Τουβά)	170,500	18	151.0	77	303,476.2	75	497.5	75	1.8	74
Δ. της Χακασίας	61,900	43	540.2	66	535,898.2	69	1,008.0	39	8.7	58
Κράι Αλτάι	169,100	19	1,756.6	34	2,521,470.9	21	696.7	63	14.9	50
Κράι Υπερβαϊκάλης	431,500	10	901.6	54	1,128,052.7	47	799.3	54	2.6	70
Κράι Κρασονογιάρσκ	2,339,700	2	5,692.8	7	2,885,621.0	13	1,972.8	10	1.2	76
Π. Ιρκούτσκ	767,900	5	3,341.3	16	2,508,111.9	22	1,332.2	26	3.3	66
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	95,500	31	3,824.0	14	2,819,451.2	14	1,356.3	24	29.5	38
Π. Νοβοσιμπίρσκ	178,200	16	3,047.2	17	2,660,417.9	18	1,145.4	36	14.9	49
Π. Ομσκ	139,700	25	2,857.0	18	2,025,189.4	25	1,410.7	22	14.5	51
Π. Τομσκ	316,900	14	2,065.9	29	1,027,118.7	50	2,011.4	9	3.2	67
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	3,083,523	1	2,369.5	25	953,782.3	56	2,484.3	4	0.3	79
Κράι Καμτσάτκα	472,300	8	569.3	65	340,250.9	74	1,673.1	12	0.7	77
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	165,900	20	2,416.0	24	2,017,457.6	26	1,197.6	33	12.2	54
Κράι Χαμπάροφσκ	788,600	4	2,086.8	28	1,386,529.0	36	1,505.1	20	1.8	75
Π. Αμούρ	363,700	12	995.0	49	867,536.3	60	1,147.0	35	2.4	71
Π. Μαγκαντάν	461,400	9	351.7	71	172,167.2	79	2,042.9	6	0.4	78
Π. Σαχαλίνης	87,100	34	1,566.6	38	525,467.0	70	2,981.4	3	6.0	60
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	36,000	58	183.9	75	183,708.6	78	1,001.0	40	5.1	62
Α.θύλακας Τσουκότκα	737,700	6	160.0	76	104,127.3	80	1,536.1	19	0.1	80

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 3. 8 Η κατανομή των βασικών μεγεθών μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας για το Έτος 2011

Γεωγραφική ενότητα	Έκταση		ΑΕΠ		Πληθυσμός		κ.κ. ΑΕΠ		Πληθυσμιακή Πυκνότητα	
Ρωσική Ομοσπονδία	17,058,073		242,149.1		142,960,893.4		1,693.8		8.4	
Π. Μπέλγκοροντ	27,100	64	2,737.2	23	1,534,212.7	30	1,784.1	12	56.6	15
Π. Μπριάνσκ	34,900	59	962.5	55	1,269,885.3	40	757.9	67	36.4	26
Π. Βλαντίμιρ	29,000	63	1,371.7	41	1,436,531.3	32	954.9	51	49.5	17
Π. Βορόνεζ	52,400	48	2,392.1	27	2,333,158.4	23	1,025.3	45	44.5	20
Π. Ιβάνοβο	21,800	70	680.6	62	1,057,073.6	48	643.8	72	48.5	19
Π. Καλούγκα	29,800	61	1,253.3	43	1,008,710.2	51	1,242.5	34	33.8	30
Π. Κοστρομά	60,100	44	596.3	66	664,078.0	66	897.9	57	11.0	56
Π. Κούρσκ	29,800	61	1,248.4	44	1,123,604.9	45	1,111.1	43	37.7	25
Π. Λίπετσκ	24,100	68	1,529.4	37	1,168,971.2	43	1,308.3	28	48.5	18
Π. Μόσχας	45,900	51	12,000.5	3	7,152,451.1	2	1,677.8	17	155.8	3
Π. Οριόλ	24,700	67	700.5	61	783,436.9	62	894.2	58	31.7	33
Π. Ριαζάν	39,600	55	1,125.7	48	1,150,147.0	44	978.8	49	29.0	37
Π. Σμολένσκ	49,800	50	980.0	53	981,685.2	52	998.3	48	19.7	45
Π. Ταμπόφ	34,300	60	975.3	54	1,086,122.4	47	897.9	56	31.7	34
Π. Τβερ	84,100	36	1,357.5	42	1,346,143.0	34	1,008.4	47	16.0	48
Π. Τούλα	25,700	66	1,457.6	39	1,547,437.9	29	941.9	52	60.2	11
Π. Γιαροσλάβλ	36,400	57	1,525.5	38	1,271,017.6	39	1,200.2	36	34.9	28
ΟΠ της Μόσχας	2,511	79	53,610.9	1	11,577,022.4	1	4,630.8	3	4,610.5	1
Δ. της Καρελίας	172,400	17	764.7	59	641,130.7	67	1,192.7	38	3.7	65
Δ. των Κόμι	415,900	11	2,320.5	28	894,526.0	57	2,594.1	5	2.2	73
Π. Αρχάγγελσκ	587,400	7	3,244.6	17	1,680,011.2	28	1,931.3	9	2.9	68
Π. Βόλγκντα	145,700	22	1,695.6	36	1,199,868.3	42	1,413.1	25	8.2	59
Π. Καλίνινγκραντ	15,100	73	1,231.8	45	944,310.0	55	1,304.4	29	62.5	10
Π. Λένινγκραντ	84,500	35	3,014.9	20	1,726,243.8	27	1,746.5	14	20.4	44
Π. Μούρμανσκ	144,900	23	1,392.3	40	791,012.0	61	1,760.2	13	5.5	61
Π. Νόβγκοροντ	55,300	45	796.9	58	631,273.8	68	1,262.4	30	11.4	55
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	55,300	45	547.1	67	669,097.7	65	817.7	61	12.1	53
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1,439	80	11,083.0	4	4,926,281.2	5	2,249.8	7	3,423.4	2
Δ. της Αντιγκέα	7,600	77	295.4	73	441,193.3	72	669.6	71	58.1	14
Δ. της Καλίμικια	76,100	38	154.0	78	287,796.3	76	535.0	78	3.8	64
Κράι Κρασνοντάρ	76,000	39	6,578.6	7	5,257,229.9	4	1,251.3	32	69.2	7
Π. Άστραχαν	44,100	52	912.3	56	1,012,386.3	50	901.2	55	23.0	41
Π. Βολγκογκράντ	113,900	28	2,669.3	24	2,601,165.8	19	1,026.2	44	22.8	42
Π. Ροστόφ	100,800	29	4,075.4	14	4,267,933.0	7	954.9	50	42.3	22
Δ. του Νταγκεστάν	50,300	49	1,749.5	35	2,922,326.2	13	598.7	74	58.1	13
Δ. της Ινγκουσετίας	3,000	78	139.7	80	422,509.2	73	330.6	80	140.8	4
Δ. της Καμπαρντίνο – Μπαλκάρια	12,500	75	484.9	69	859,426.7	58	564.2	76	68.8	8
Δ. των Καρατσάι – Τσερκεσιών	14,100	74	265.4	74	476,039.4	71	557.4	77	33.8	31
Δ. της Βόρειας Οσετίας – Αλανίας	8,000	76	455.7	71	710,756.9	63	641.2	73	88.8	5

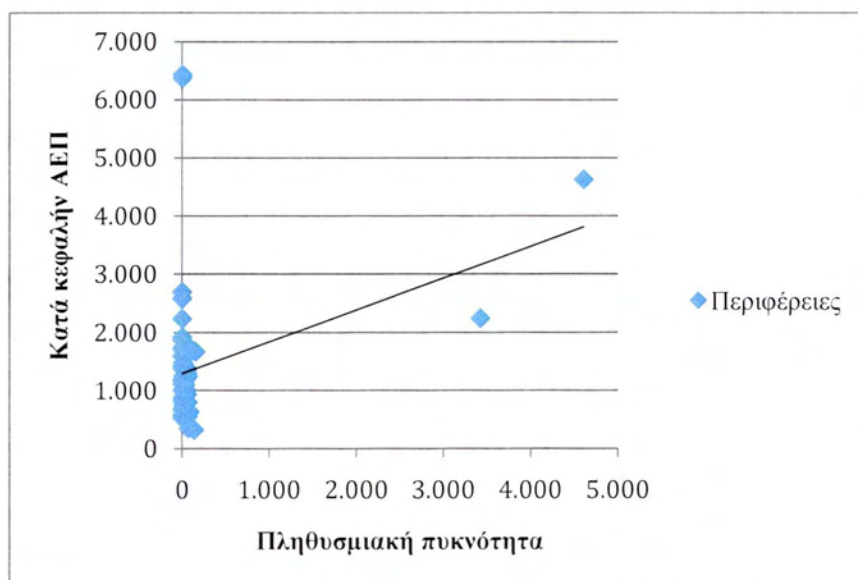
Πίνακας 3. 9 Η κατανομή των βασικών μεγεθών μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας για το Έτος 2011 (συνέχεια)

Δ. της Γισσεστίας	17,300	72	461.8	70	1,288,639.2	37	358.3	79	74.5	6
Κράι Σταουρούπολης	66,500	42	2,139.5	31	2,786,276.3	15	767.9	66	41.9	23
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	143,600	24	5,091.6	9	4,068,165.1	8	1,251.6	31	28.3	39
Δ. της Μαρί Ελ	23,200	69	516.5	68	693,958.2	64	744.3	69	29.9	36
Δ. της Μορδοβίας	26,200	65	678.5	63	829,358.9	59	818.1	60	31.7	35
Δ. του Ταταρστάν	68,000	41	6,823.5	5	3,795,336.9	9	1,797.9	11	55.8	16
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμούρτια)	42,100	54	1,794.5	34	1,519,239.7	31	1,181.2	39	36.1	27
Δ. των Τσουβάς	18,300	71	1,007.6	52	1,248,765.0	41	806.9	64	68.2	9
Κράι Περμ	160,600	21	4,297.4	11	2,632,312.1	18	1,632.5	18	16.4	46
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	120,800	27	1,081.7	50	1,333,336.0	36	811.3	62	11.0	57
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	76,900	37	4,121.3	13	3,302,297.7	11	1,248.0	33	42.9	21
Π. Ορενμπούργκ	124,000	26	2,962.6	21	2,027,580.8	24	1,461.2	22	16.4	47
Π. Πένζα	43,200	53	1,070.2	51	1,380,271.5	33	775.4	65	32.0	32
Π. Σαμάρα	53,600	47	4,454.0	10	3,214,688.1	12	1,385.5	26	60.0	12
Π. Σαράτοφ	100,200	30	2,285.6	29	2,514,018.0	20	909.2	54	25.1	40
Π. Ουλιάνοφσκ	37,300	56	1,195.1	47	1,286,286.3	38	929.1	53	34.5	29
Π. Κουργκάν	71,000	40	731.9	60	902,537.9	56	810.9	63	12.7	52
Π. Σβερντόφσκ	194,800	15	6,770.9	6	4,302,409.6	6	1,573.7	20	22.1	43
Π. Τιουμέν	1,435,200	3	40,057.2	2	6,281,478.5	3	6,377.0	2	4.4	63
Π. Τσελιάμπινσκ	87,900	33	4,150.9	12	3,477,888.5	10	1,193.5	37	39.6	24
Δ. των Αλτάι	92,600	32	141.6	79	207,478.3	77	682.6	70	2.2	72
Δ. της Μπουργιατίας	351,300	13	827.5	57	971,465.4	53	851.8	59	2.8	69
Δ. της Τιβά (Τουβά)	170,500	18	180.8	77	308,740.2	75	585.5	75	1.8	74
Δ. της Χακασίας	61,900	43	618.7	64	532,209.9	69	1,162.5	40	8.6	58
Κράι Αλτάι	169,100	19	1,798.4	33	2,412,294.0	22	745.5	68	14.3	50
Κράι Υπερβαϊκάλης	431,500	10	1,114.1	49	1,102,775.4	46	1,010.3	46	2.6	70
Κράι Κρασνογιάρσκ	2,339,700	2	6,359.4	8	2,833,750.3	14	2,244.2	8	1.2	76
Π. Ιρκούτσκ	767,900	5	3,358.8	16	2,426,154.2	21	1,384.4	27	3.2	67
Π. Κεμέροβο (Κουζιπάς)	95,500	31	3,962.6	15	2,756,041.5	16	1,437.8	24	28.9	38
Π. Νοβοσιμπίρσκ	178,200	16	3,085.5	19	2,676,663.8	17	1,152.8	41	15.0	49
Π. Ομσκ	139,700	25	2,400.3	26	1,975,690.4	25	1,214.9	35	14.1	51
Π. Τομσκ	316,900	14	1,806.7	32	1,053,142.9	49	1,715.5	15	3.3	66
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	3,083,523	1	2,583.9	25	957,058.0	54	2,699.8	4	0.3	79
Κράι Καμτσάτκα	472,300	8	603.2	65	320,908.0	74	1,879.6	10	0.7	77
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	165,900	20	2,923.8	22	1,952,014.3	26	1,497.8	21	11.8	54
Κράι Χαμπάροφσκ	788,600	4	2,147.6	30	1,342,681.1	35	1,599.5	19	1.7	75
Π. Αμούρ	363,700	12	1,196.6	46	825,116.2	60	1,450.2	23	2.3	71
Π. Μαγκαντάν	461,400	9	402.0	72	155,510.1	79	2,585.1	6	0.3	78
Π. Σαχαλίνης	87,100	34	3,193.2	18	496,071.0	70	6,437.0	1	5.7	60
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	36,000	58	195.4	76	175,357.9	78	1,114.5	42	4.9	62
Α.θύλακας Τσουκότκα	737,700	6	239.4	75	139,683.8	80	1,714.1	16	0.2	80

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Συνολικά παρατηρείται έντονη ετερογένεια στην κατανομή της έκτασης, του πληθυσμού, της πληθυσμιακής πυκνότητας, του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις 80 περιφέρειες της Ρωσίας. Η κατανομή δεν παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά για όλα τα μεγέθη. Για παράδειγμα, οι μεγαλύτερες σε έκταση περιφέρειες δεν εμφανίζουν και το μεγαλύτερο πληθυσμό. Αξιοσημείωτη είναι η έλλειψη θετικής σχέσης μεταξύ κατά κεφαλήν ΑΕΠ και πληθυσμιακής συγκέντρωσης. Στο Διάγραμμα 3.1 απεικονίζεται η σχέση κατά κεφαλήν ΑΕΠ και πληθυσμιακής πυκνότητας.

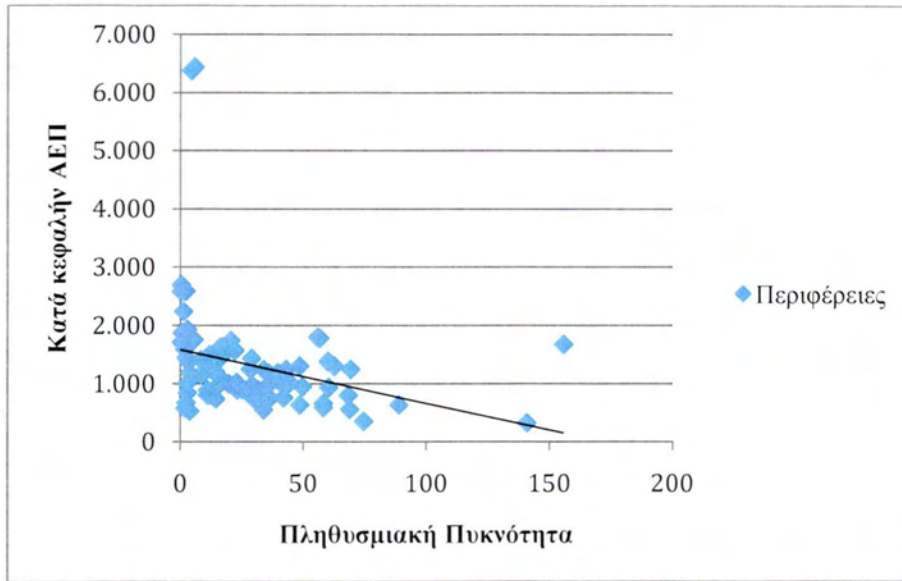
Διάγραμμα 3. 1 Σχέση Πληθυσμιακής Πυκνότητας και κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις περιφέρειες της Ρωσίας

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Στο διάγραμμα 3.1 παρατηρείται γενικά χαμηλή πυκνότητα για όλες τις τιμές του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, εκτός της Ο.Π. της Μόσχας και της Αγίας Πετρούπολης. Εξαιρώντας αυτές τις δύο περιφέρειες, οι οποίες εμφανίζουν ακραίες τιμές (outliers), προκύπτει το Διάγραμμα 3.2. Στο διάγραμμα 3.2 η σχέση μεταξύ του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και της πληθυσμιακής πυκνότητας είναι αρνητική, που σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερο ΑΕΠ συγκεντρώνει μία περιφέρεια τόσο χαμηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα έχει. Η περιφέρεια Τιούμεν και Σαχαλίνης παρουσιάζουν τις υψηλότερες τιμές κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ, η πληθυσμιακή τους πυκνότητα είναι ιδιαίτερα μικρή. Επομένως, η θετική σχέση μεταξύ των δύο αυτών τυποποιημένων μεταβλητών (διάγραμμα 3.1) προκύπτει από την επίδραση των ακραίων τιμών της που εμφανίζουν η Ο.Π. της Μόσχας και της Αγίας Πετρούπολης. Η αντιπροσωπευτική σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι αυτή που προκύπτει από το διάγραμμα 3.2.

Διάγραμμα 3. 2 Σχέση Πληθυσμιακής Πυκνότητας και κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις περιφέρειες της Ρωσίας (χωρίς τις ακραίες τιμές)

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

3.2.2 Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Μετά τον υπολογισμό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τη δημιουργία ταξινομημένων πινάκων των βασικών μεγεθών, παρατηρήθηκε υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε περιφέρειες, όπως η Ομοσπονδιακή Πόλη της Μόσχας, η οποία αποτελεί το διοικητικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας. Εντούτοις, παρατηρήθηκε υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε απομακρυσμένες, με αντίξοες κλιματολογικές συνθήκες με μικρό πληθυσμό και ιδιαίτερα χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα περιφέρειες. Για την αιτιολόγηση αυτού του φαινομένου, στοιχεία για την κατανομή του ΑΕΠ ανά περιφέρεια ανά τομέα παραγωγής αντλήθηκαν από την Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας. Στη συνέχεια, υπολογίσθηκε το ποσοστό συμβολής της κάθε περιφέρειας στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας συνολικά και ανά τομέα παραγωγής. Επίσης, υπολογίσθηκε η τομεακή κατανομή του ΑΕΠ για κάθε περιφέρεια.

Συνολικά, η οικονομία της Ρωσίας, το 2011 εξαρτάται κατά 16.3% από τον πρωτογενή, κατά 29.3% από τον δευτερογενή και κατά 54.4% από τον τριτογενή τομέα παραγωγής. Παρόμοια είναι η παραγωγική διάρθρωση της Ρωσίας και το 2005, όπου το 18.3% προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα, το 28.% από τον δευτερογενή και το 53.7% από τον τριτογενή.

Για το πιο πρόσφατο έτος μελέτης, 2011, (πίνακας 3.7) η πλουσιότερη περιφέρεια είναι η Σαχαλίνη, συγκεντρώνοντας το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η περιφέρεια Σαχαλίνη βρίσκεται στο ανατολικό κομμάτι της χώρας και γειτνιάζει με την Ιαπωνία. Η πληθυσμιακή πυκνότητα της περιφέρειας είναι 5.7 κάτοικοι ανά τ.χλμ., με αποτέλεσμα να βρίσκεται στην 60η θέση της κρατικής κατάταξης. Η τομεακή της κατανομή διαρθρώνεται με το 63.8% του ΑΕΠ της να προέρχεται από τον πρωτογενή, το 13.4% από τον δευτερογενή και το 22.8% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Στην περιφέρεια της Σαχαλίνης παράγεται το 2.8% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας που προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, το 0.4% που προέρχεται από τον δευτερογενή και το 0.3% που προέρχεται από τον τριτογενή. Συγκεκριμένα, το υψηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ της Σαχαλίνης προέρχεται από την αλιεία και τις εξορύξεις, συμβάλλοντας έτσι με 6.7% και 2.1% στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας που προέρχεται από αυτές τις δραστηριότητες. Συνολικά η περιφέρεια της Σαχαλίνης παράγει το 1.2% του συνολικού παραγόμενου ΑΕΠ.

Η περιφέρεια Τιούμεν αποτελεί τη δεύτερη πλουσιότερη περιφέρεια της Ρωσίας. Η οικονομία της συγκεκριμένης περιφέρειας εξαρτάται κυρίως από τον πρωτογενή τομέα (56.4%), κατά δεύτερο λόγο από τον τριτογενή (29.3%) και λιγότερο από τον δευτερογενή τομέα (14.2%). Στην περιφέρεια αυτή παράγεται το 22.8% του συνολικού ΑΕΠ που προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα, το 14% που προέρχεται από τον δευτερογενή και το 11.2% από τον τριτογενή. Η πληθυσμιακή της πυκνότητα είναι 4.4 κάτοικοι ανά τ.χλμ. Αξιοσημείωτη είναι η συμβολή της περιφέρειας στις εξορύξεις, αφού στην περιφέρεια Τιούμεν παράγεται το 65.7% του ΑΕΠ της χώρας που προέρχεται από εξορυκτικές δραστηριότητες και το 23.8% που προέρχεται από τον κατασκευαστικό κλάδο. Η περιφέρεια Τιούμεν συμβάλλει περισσότερο από όλες τις περιφέρειες στο συνολικό ΑΕΠ (16%).

Τρίτη πλουσιότερη περιφέρεια με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι η Ομοσπονδιακή Πόλη (Ο.Π.) της Μόσχας. Μόνο το 0.1% του ΑΕΠ της προέρχεται από τον πρωτογενή, το 19.4% από τον δευτερογενή και το 80.5% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Η συμβολή της πρωτεύουσας στον πρωτογενή τομέα είναι αμελητέα (0.2%). Αντίθετα, η συμβολή της στο συνολικό παραγόμενο προϊόν που προέρχεται από τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα είναι σημαντική, 14.6% και 28.4% αντίστοιχα. Σχεδόν το 50% του παραγόμενου ΑΕΠ της χώρας, το οποίο προέρχεται από τις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, παράγεται στην Ο. Π. της Μόσχας, καθώς και το 43.6% που προέρχεται από πωλήσεις (χονδρική και λιανική) και το 42% από τον τομέα της υγείας. Συνολικά, στην Ο.Π. της Μόσχας παράγεται το 14.4% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας.

Η Δημοκρατία των Σάχα είναι η 4η κατά σειρά πλουσιότερη περιφέρεια της Ρωσίας, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζει τη δεύτερη μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα (0.31). Το 46.3% του ΑΕΠ της προέρχεται από τον πρωτογενή, το 16.1% από τον δευτερογενή και το 37.6% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Η οικονομία της είναι στραμμένη στις εξορύξεις, με αποτέλεσμα να παράγει το 2.3% του συνολικού ΑΕΠ που προέρχεται από εξορύξεις στη χώρα. Όσον αφορά στους βασικούς τομείς παραγωγής, παράγεται το 1%, το 0.8%, και το 0.8% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας που προέρχεται από τον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα αντίστοιχα. Αν και πρόκειται για την τέταρτη πλουσιότερη περιφέρεια, η Δημοκρατία των Σάχα παράγει μόνο το 0.9% το συνολικού παραγόμενου προϊόντος της χώρας.

Στην πέμπτη θέση των πλουσιότερων περιφερειών βρίσκεται η Δημοκρατία των Κόμι, η οποία εμφανίζει πληθυσμιακή πυκνότητα 2.15 κατοίκους ανά τ.χλμ. (73η θέση). Η περιφέρεια παρουσιάζει κατανεμημένο ΑΕΠ και στους τρεις τομείς παραγωγής. Αναλυτικότερα, το 37.1% του ΑΕΠ της προέρχεται από τον πρωτογενή, το 27.5% από τον δευτερογενή και το 35.4% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Στην περιφέρεια αυτή παράγεται το 0.7% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας που προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, το 1% από τον δευτερογενή και το 0.7% από τον τριτογενή. Οι περισσότερο ανεπτυγμένοι ειδικοί παραγωγικοί τομείς στη Δημοκρατία των Κόμι είναι η εξόρυξη (1.7%) και οι κατασκευές (1.7%). Στην περιφέρεια αυτή παράγεται μόνο το 0.8% του συνολικού ΑΕΠ της Ρωσίας.

Πίνακας 3. 10 Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της παραγωγής στις περιφέρειες της Ρωσίας για το Έτος 2011

Γεωγραφική ενότητα	Πρωτογενής τομέας				Δευτερογενής τομέας				Τριτογενής τομέας			
	Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα		Ποσοστό συμμετοχής στην περιφέρεια		Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα		Ποσοστό συμμετοχής στην περιφέρεια		Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα		Ποσοστό συμμετοχής στην περιφέρεια	
Ρωσική Ομοσπονδία	100.0		16.3		100.0		29.3		100.0		54.4	
Π. Μπέλγκοροντ	1.2	19	35.9	10	0.8	30	31.1	40	0.5	44	33.0	76
Π. Μπριάνσκ	0.3	54	10.5	57	0.3	60	27.5	51	0.4	50	62.0	8
Π. Βλαντίμιρ	0.2	61	6.7	72	0.6	39	43.3	10	0.5	42	50.0	45
Π. Βορόνεζ	0.7	36	12.5	49	0.8	35	30.0	44	0.7	33	57.5	19
Π. Ιβάνοβο	0.1	75	5.8	74	0.3	59	39.9	21	0.3	63	54.3	25
Π. Καλούγκα	0.2	62	7.8	65	0.5	45	49.5	4	0.3	56	42.7	61
Π. Κοστρομά	0.2	63	11.4	54	0.3	61	37.4	23	0.3	65	51.2	42
Π. Κούρσκ	0.6	39	27.8	15	0.8	33	35.6	26	0.4	55	36.6	71
Π. Λίπετσκ	0.5	41	9.2	63	1.3	20	55.9	1	0.6	38	34.9	74
Π. Μόσχας	0.9	27	3.3	78	4.5	3	34.9	28	4.0	4	61.8	9
Π. Οριόλ	0.3	48	15.6	37	0.3	63	29.7	45	0.3	60	54.7	23
Π. Ριαζάν	0.4	45	9.3	62	0.6	41	41.2	17	0.5	48	49.5	47
Π. Σμολένσκ	0.2	64	7.7	66	0.5	44	40.4	20	0.4	54	51.9	37
Π. Ταμπόφ	0.4	44	15.9	35	0.3	62	25.5	57	0.3	59	58.6	16
Π. Τβερ	0.3	56	6.8	71	0.8	31	41.2	16	0.6	39	52.0	35
Π. Τούλα	0.4	43	7.1	69	0.8	34	45.1	7	0.6	37	47.8	50
Π. Γαροσλάβλ	0.2	60	4.5	76	1.0	28	41.8	15	0.7	31	53.7	29
ΟΠ της Μόσχας	0.2	68	0.1	79	14.6	1	19.4	70	28.4	1	80.5	1
Δ. της Καρελίας	1.4	15	22.1	21	0.4	53	26.9	53	0.5	43	51.0	43
Δ. των Κόμι	0.7	34	37.1	9	1.0	26	27.5	51	0.7	32	35.4	72
Π. Αρχάγγελσκ	2.9	5	56.8	2	0.7	36	16.0	74	0.7	34	27.3	79
Π. Βόλογκντα	0.5	40	4.6	75	1.5	17	53.6	2	0.9	24	41.8	63
Π. Καλίνινγκραντ	1.6	10	13.0	46	0.4	51	32.5	35	0.4	49	54.5	24
Π. Λένινγκραντ	0.8	32	7.6	67	2.0	12	50.8	3	0.8	26	41.6	65
Π. Μοϋρμανσκ	9.4	2	27.5	16	0.6	38	24.8	62	0.8	29	47.7	52
Π. Νόβγκοροντ	0.3	55	10.6	56	0.4	52	44.0	9	0.3	57	45.4	56
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	0.2	72	7.1	69	0.2	67	31.9	38	0.3	64	61.0	10
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	0.0	80	0.0	80	3.7	4	34.7	29	4.4	3	65.3	6
Δ. της Αντιγκέα	0.1	73	15.5	38	0.1	76	25.4	59	0.1	74	59.1	15
Δ. της Καλίμικια	0.2	69	40.3	7	0.0	80	12.0	80	0.1	79	47.7	53
Κράι Κρασνοντάρ	2.3	9	13.5	44	2.5	8	32.4	36	2.3	6	54.1	26
Π. Άστραχαν	0.6	38	15.0	39	0.4	54	31.1	41	0.5	47	53.9	28
Π. Βολγκογκράντ	1.2	18	17.5	32	1.1	25	34.7	29	1.0	18	47.8	51
Π. Ροστόφ	1.6	11	13.9	41	1.6	15	32.8	34	1.5	14	53.3	31
Δ. του Νταγκεστάν	0.6	37	15.7	36	0.5	43	24.9	61	0.6	36	59.4	14
Δ. της Ινγκουσετίας	0.0	79	12.5	49	0.0	79	14.9	75	0.1	77	72.6	3
Δ. της Καμπαρντίνο - Μπαλκάρια	0.3	53	19.3	29	0.2	69	29.0	47	0.2	68	51.7	38
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσιών	0.2	70	23.5	18	0.1	74	26.5	54	0.1	75	50.0	45
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	0.2	58	19.6	27	0.1	70	22.6	64	0.2	69	57.8	18
Δ. της Τσετσενίας	0.1	74	12.8	47	0.1	73	19.1	71	0.2	70	68.1	4
Κράι Σταυρούπολης	0.9	26	13.8	42	0.9	29	29.5	46	0.9	22	56.7	20
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	1.5	13	16.9	33	2.5	9	40.7	18	1.8	9	42.4	62

Πίνακας 3. 11 Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της παραγωγής στις περιφέρειες της Ρωσίας για το Έτος 2011 (συνέχεια)

Δ. της Μαριί Ελ.	0.2	66	14.2	40	0.2	66	42.0	14	0.2	71	43.8	59
Δ. της Μορδοβίας	0.2	59	13.4	45	0.4	57	43.0	11	0.2	67	43.6	60
Δ. του Ταταρστάν	2.5	7	29.9	13	2.6	7	30.1	43	2.1	7	40.0	67
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμουρτία)	0.8	30	34.3	11	0.6	42	25.4	59	0.7	35	40.3	66
Δ. των Τσουβάς	0.3	50	11.3	55	0.5	48	40.6	19	0.4	53	48.1	49
Κράι Περμ	1.0	24	20.4	25	2.0	14	42.1	12	1.4	15	37.5	70
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	0.3	51	9.6	59	0.4	50	34.5	31	0.5	41	55.9	21
Π. Νίζνο (Κάτω) Νόβγκοροντ	0.5	42	3.9	77	2.0	13	42.1	12	1.6	12	54.0	27
Π. Ορενμπούργκ	1.5	12	45.8	5	1.2	23	23.7	63	0.8	27	30.5	77
Π. Πένζα	0.2	67	6.2	73	0.5	49	33.6	32	0.5	46	60.2	12
Π. Σαμάρα	1.2	17	18.3	31	2.4	10	36.3	25	2.0	8	45.4	56
Π. Σαράτοφ	1.1	21	18.7	30	1.2	22	32.9	33	0.9	23	48.4	48
Π. Ουλιάνοφσκ	0.4	46	12.4	51	0.5	47	35.1	27	0.4	51	52.5	34
Π. Κουργκάν	0.3	49	16.2	34	0.3	64	30.9	42	0.3	62	52.9	32
Π. Σβερντλόφσκ	0.8	31	7.2	68	3.0	5	39.3	22	2.6	5	53.5	30
Π. Τιουμέν	22.8	1	56.4	3	14.0	2	14.2	76	11.2	2	29.3	78
Π. Τσελιάμπινσκ	1.2	20	9.2	63	2.3	11	46.1	6	1.7	10	44.7	58
Δ. των Αλτάι	0.1	76	22.3	20	0.0	77	22.3	67	0.1	78	55.4	22
Δ. της Μπουργιατίας	0.3	52	12.0	53	0.4	55	27.8	50	0.5	40	60.2	11
Δ. της Τιβά (Τουβά)	0.0	78	12.3	52	0.0	78	13.8	77	0.1	73	73.9	2
Δ. της Χακασίας	0.2	71	20.7	23	0.3	58	31.7	39	0.2	66	47.6	54
Κράι Αλτάι	1.1	22	19.7	26	0.7	37	29.0	47	0.7	30	51.3	41
Κράι Υπερβαϊκάλης	0.3	57	20.7	24	0.2	68	13.0	79	0.5	45	66.3	5
Κράι Κρασνογιάρσκ	1.5	14	22.0	22	3.0	6	44.8	8	1.6	11	33.2	75
Π. Ιρκούτσκ	1.0	23	19.5	28	1.6	16	28.9	49	1.3	16	51.6	39
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	1.4	16	38.3	8	1.3	21	22.6	64	1.3	17	39.1	68
Π. Νοβοσιμπίρσκ	0.7	35	9.4	61	1.1	24	25.8	56	1.5	13	64.8	7
Π. Ομσκ	0.9	29	10.5	57	1.5	18	47.8	5	1.0	19	41.7	64
Π. Τομσκ	0.7	33	33.8	12	0.6	40	19.6	69	0.8	28	46.6	55
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	1.0	25	46.3	4	0.8	32	16.1	73	0.8	25	37.6	69
Κράι Καμτσάτκα	6.8	4	24.9	17	0.2	65	22.5	66	0.3	61	52.6	33
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	6.9	3	9.6	60	1.4	19	32.2	37	1.0	21	58.2	17
Κράι Χαμπάροφσκ	2.4	8	13.6	43	1.0	27	26.4	55	1.0	20	60.0	13
Π. Αμούρ	0.3	47	22.9	19	0.5	46	25.5	57	0.4	52	51.6	39
Π. Μαγκαντάν	0.9	28	29.6	14	0.1	71	18.4	72	0.2	72	52.0	35
Π. Σαχαλίνης	2.8	6	63.8	1	0.4	56	13.4	78	0.3	58	22.8	80
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	0.1	77	12.8	47	0.1	72	37.1	24	0.1	76	50.1	44
Α.θύλακας Τσουκότκα	0.2	65	44.7	6	0.1	75	20.3	68	0.1	80	35.0	73

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Παρατηρήσεις για την κατανομή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ έγιναν και για το έτος 2005, (πίνακας 2005) το παλαιότερο έτος για το οποίο βρέθηκαν στοιχεία ανά τομέα παραγωγής και ανά περιφέρεια. Το 2005 η πλουσιότερη περιφέρεια είναι η Περιφέρεια Τιούμεν. Η οικονομία της περιφέρειας εξαρτάται κυρίως από τον πρωτογενή τομέα (65.8%), κατά δεύτερο λόγο από τον τριτογενή (20.6%) και λιγότερο από τον δευτερογενή τομέα (14.6%). Η περιφέρεια συμβάλλει με 19%, με 20.6% και με 14.6% στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της χώρας αντίστοιχα. Ειδικότερα, η περιφέρεια παράγει το 41.4% του συνολικού ΑΕΠ που προέρχεται από εξορύξεις και το 25.8% που προέρχεται από την μεταποίηση. Η περιφέρεια συμβάλλει περισσότερο από κάθε άλλη περιφέρεια στο ΑΕΠ της χώρας (18.1%).

Δεύτερη πλουσιότερη περιφέρεια είναι η Ομοσπονδιακή Πόλη της Μόσχας. Η Μόσχα δεν παράγει καθόλου ΑΕΠ προερχόμενο από τον πρωτογενή τομέα, ενώ το 19.1% του ΑΕΠ της αφορά στον δευτερογενή και το 80.9% στον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Σχετικά με το συνολικό παραγόμενο προϊόν της χώρας, παράγει το 13.8% και το 14.6% του συνολικού παραγόμενου προϊόντος της χώρας που προέρχεται από τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα αντίστοιχα. Συνολικά, η Ο.Π. της Μόσχας συμβάλλει με 14.2% στο εθνικό ΑΕΠ.

Η περιφέρεια της Σαχαλίνης το 2005 είναι η τρίτη πλουσιότερη περιφέρεια, ενώ βρίσκεται στην 60^η θέση του πίνακα κατάταξης με κριτήριο την πληθυσμιακή πυκνότητα. Το 30.6% του ΑΕΠ της προέρχεται από τον πρωτογενή, το 37.8% από τον δευτερογενή και το 31.6% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας συμβάλλει κατά 2.7%, 1.4% και 0.7% στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη συμβολή της περιορίζεται στον κλάδο της αλιείας (7.6%), στον κλάδο της μεταποίησης (2.2%) και στον κλάδο της υγείας (2%). Στην περιφέρεια της Σαχαλίνης παράγεται το 1.6% του συνολικού ΑΕΠ.

Τέταρτη κατά σειρά πλουσιότερη περιφέρεια είναι η Δημοκρατία των Σάχα και αποτελεί τη δεύτερη λιγότερο πυκνοκατοικημένη περιφέρεια. Το 43.6% του ΑΕΠ της προέρχεται από τον πρωτογενή, το 12.6% από τον δευτερογενή και το 43.8% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Στην περιφέρεια παράγεται το 7.4%, το 0.7% και το 1% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας προερχόμενο από τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής. Το υψηλό ΑΕΠ της προέρχεται από τον τομέα της αλιείας, αφού το 21.3% του συνολικού ΑΕΠ που σχετίζεται με την αλιεία στη χώρα, προέρχεται

από τη συγκεκριμένη περιφέρεια. Συνολικά, στη Δημοκρατία των Σάχα παράγεται το 3% του ΑΕΠ της Ρωσίας.

Η Δημοκρατία των Κόμι είναι η πέμπτη πλουσιότερη περιφέρεια και η 72^η στον πίνακα κατάταξης των περιφερειών με βάση την πληθυσμιακή πυκνότητα. Η τομεακή της κατανομή διαρθρώνεται με το 37.2% του ΑΕΠ της να προέρχεται από τον πρωτογενή, το 22.6% από τον δευτερογενή και το 40.2% από τον τριτογενή παραγωγικό τομέα. Στην περιφέρεια αυτή παράγεται το 1% του συνολικού ΑΕΠ που προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα, το 0.8% από τον δευτερογενή και το 0.6% από τον τριτογενή. Η οικονομία της περιφέρειας στηρίζεται κατά βάση στις εξορύξεις, παράγοντας το 2.5% του συνολικού ΑΕΠ που προέρχεται από αυτές. Στη Δημοκρατία των Κόμι, συνολικά, παράγεται μόνο το 0.8% του ΑΕΠ της χώρας.

Πίνακας 3. 12 Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της παραγωγής στις περιφέρειες της Ρωσίας για το Έτος 2005

Γεωγραφική ενότητα	Πρωτογενής τομέας				Δευτερογενής τομέας				Τριτογενής τομέας			
	Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα		Ποσοστό συμμετοχής στην περιφέρεια		Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα		Ποσοστό συμμετοχής στην περιφέρεια		Ποσοστό συμμετοχής στη χώρα		Ποσοστό συμμετοχής στην περιφέρεια	
Ρωσική Ομοσπονδία	100.0		18.3		100.0		28.0		100.0		53.7	
Π. Μπέλγκοροντ	0.9	24	33.4	9	0.7	37	33.0	34	0.5	41	33.6	72
Π. Μπριάνσκ	0.2	48	14.4	49	0.3	58	30.3	40	0.4	46	55.3	26
Π. Βλαντίμιρ	0.3	47	11.2	62	0.6	44	44.4	9	0.5	39	44.4	59
Π. Βορόνεζ	0.4	39	10.9	64	0.7	40	30.5	38	0.8	28	58.6	15
Π. Ιβάνοβο	0.1	70	9.0	69	0.4	53	41.3	13	0.2	64	49.7	43
Π. Καλούγκα	0.2	54	11.7	61	0.4	52	37.0	25	0.3	50	51.3	37
Π. Κοστρομά	0.2	60	17.0	36	0.4	50	43.6	10	0.2	68	39.4	65
Π. Κούρσκ	0.6	35	33.1	10	0.8	32	33.8	33	0.3	53	33.1	73
Π. Λίπετσκ	0.3	43	7.7	74	1.1	19	64.7	1	0.4	42	27.6	79
Π. Μόσχας	0.8	26	4.6	78	4.9	3	39.4	16	4.3	3	56.0	22
Π. Οριόλ	0.2	58	14.5	48	0.3	59	35.4	28	0.3	61	50.1	40
Π. Ριαζάν	0.3	41	12.4	58	0.5	46	34.8	31	0.4	43	52.8	32
Π. Σμολένσκ	0.2	59	11.9	59	0.5	47	38.6	20	0.3	51	49.5	44
Π. Ταμπόφ	0.3	46	15.5	42	0.4	56	27.9	49	0.3	54	56.6	19
Π. Τβερ	0.2	55	8.4	73	0.7	39	38.0	22	0.5	40	53.6	29
Π. Τούλα	0.3	45	9.1	68	0.7	38	44.8	8	0.5	38	46.1	51
Π. Γιαροσλάβλ	0.2	63	5.0	77	0.9	29	44.9	7	0.6	32	50.1	41
ΟΠ της Μόσχας	0.0	80	0.0	80	13.8	2	19.1	70	28.8	1	80.9	1
Δ. της Καρελίας	0.6	32	26.1	19	0.3	57	26.6	52	0.3	47	47.3	48
Δ. των Κόμι	1.0	23	37.2	7	0.8	35	22.6	61	0.6	31	40.2	64
Π. Αρχάγγελσκ	1.6	18	27.1	17	1.2	15	28.4	46	0.6	35	44.5	58
Π. Βόλογκντα	2.8	8	7.5	75	0.8	33	60.4	2	1.0	20	32.1	75
Π. Καλίνινγκραντ	0.2	49	22.8	23	0.6	43	25.5	55	0.3	52	51.7	35
Π. Λένινγκραντ	8.7	2	19.6	26	1.1	20	34.5	32	0.9	23	45.9	52
Π. Μούρμανσκ	0.3	40	9.4	67	0.9	27	46.0	6	0.5	36	44.6	57
Π. Νόβγκοροντ	0.2	56	10.9	65	0.3	60	27.1	50	0.4	45	62.0	10
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	0.0	79	0.1	79	0.2	68	30.1	41	0.3	57	69.8	2
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	2.9	7	17.2	35	3.8	4	22.5	63	3.5	5	60.3	12
Δ. της Αντιγκέα	0.1	65	33.1	11	0.1	76	13.3	75	0.1	73	53.6	29
Δ. της Καλίμικια	0.0	76	17.7	32	0.0	78	25.7	54	0.1	79	56.6	18
Κράι Κρασνοντάρ	2.2	13	11.1	63	2.7	6	43.2	11	1.8	8	45.7	53
Π. Άστραχαν	0.3	44	16.4	40	0.5	48	38.7	19	0.3	56	44.9	56
Π. Βολγκογκράντ	0.8	28	14.0	53	1.1	21	30.4	39	1.0	19	55.6	25
Π. Ροστόφ	1.5	20	25.5	21	1.3	13	20.5	69	1.5	13	54.0	28
Δ. του Νταγκεστάν	0.7	30	32.9	12	0.3	62	11.3	78	0.6	34	55.8	23
Δ. της Ινγκουσετίας	0.1	74	26.7	18	0.0	79	22.6	62	0.0	80	50.7	38
Δ. της Καμπαρντίνο - Μπαλκάρια	0.2	51	25.9	20	0.2	69	23.8	59	0.2	67	50.3	39
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσιών	0.1	73	18.4	31	0.1	75	24.6	57	0.1	74	57.0	16
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	0.1	71	16.8	38	0.2	65	24.1	58	0.2	66	59.1	13
Δ. της Τσετσενίας	0.1	69	17.4	33	0.1	73	26.9	51	0.1	72	55.7	24
Κράι Σταυρούπολης	0.6	31	23.1	22	0.8	34	37.7	24	0.6	33	39.2	66
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	1.9	16	19.5	27	2.6	7	35.0	30	2.0	6	45.5	54

Πίνακας 3. 8 Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της παραγωγής στις περιφέρειες της Ρωσίας για το Έτος 2005 (συνέχεια)

Δ. της Μαρί Ελ.	0.2	62	20.2	25	0.3	63	41.8	12	0.1	71	38.0	68
Δ. της Μορδοβίας	0.3	42	38.7	6	0.2	66	28.8	45	0.2	70	32.5	74
Δ. του Ταταρστάν	2.7	10	33.5	8	2.5	8	31.5	36	1.8	9	35.0	69
Δ. των Ουντμούρτ (Ουντμουρτία)	0.5	38	13.8	54	1.1	22	41.0	14	0.7	30	45.2	55
Δ. των Τσουβάς	0.2	53	19.0	29	0.4	55	36.7	27	0.3	58	44.3	60
Κράι Περμ	1.4	21	16.6	39	1.7	11	31.0	37	1.7	11	52.4	33
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	0.1	68	5.5	76	0.4	49	39.2	18	0.4	44	55.3	27
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	2.3	12	45.8	3	1.2	17	23.5	60	1.0	22	30.7	78
Π. Ορενμπουργκ	0.9	25	14.2	50	1.1	24	28.9	44	1.1	17	56.9	17
Π. Πένζα	0.2	57	15.3	43	0.4	51	38.5	21	0.3	55	46.2	49
Π. Σαμάρα	1.8	17	19.0	29	2.8	5	32.9	35	1.8	10	48.1	47
Π. Σαράτοφ	0.6	34	14.2	51	0.9	30	29.5	43	0.8	26	56.3	21
Π. Ουλιάνοφσκ	0.5	36	15.2	44	0.2	64	28.3	48	0.2	62	56.5	20
Π. Κουργκάν	0.1	72	9.0	69	0.3	61	39.4	16	0.2	65	51.6	36
Π. Σβερντλόφσκ	4.2	5	60.7	2	0.9	28	7.5	80	1.2	14	31.8	76
Π. Τιουμέν	19.1	1	65.8	1	20.6	1	8.5	79	14.6	2	7.0	##
Π. Τσελιάμπινσκ	2.0	15	8.5	72	1.3	14	50.3	5	3.6	4	41.2	62
Δ. των Αλτάι	0.0	78	22.2	24	0.0	80	15.6	73	0.1	76	62.2	9
Δ. της Μπουργιατίας	0.2	52	14.1	52	0.6	42	21.0	68	0.3	49	64.9	6
Δ. της Τιβά (Τουβά)	0.1	75	19.1	28	0.1	77	11.9	77	0.1	78	69.0	4
Δ. της Χακασίας	0.1	66	13.6	55	0.2	70	40.3	15	0.3	59	46.1	50
Κράι Αλτάι	0.2	50	17.0	36	1.0	25	29.8	42	0.5	37	53.2	31
Κράι Υπερβαϊκάλης	0.2	61	16.0	41	0.4	54	14.2	74	0.3	48	69.8	2
Κράι Κρασνογιάρσκ	2.1	14	8.6	71	2.4	9	56.5	3	1.8	7	34.9	70
Π. Ιρκούτσκ	0.8	27	12.5	57	1.1	23	35.2	29	1.6	12	52.3	34
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	0.8	29	30.4	15	2.0	10	28.4	46	1.1	16	41.2	62
Π. Νοβοσιμπίρσκ	1.5	19	11.9	60	0.8	31	25.2	56	0.9	25	62.9	8
Π. Ομσκ	5.5	4	10.0	66	1.2	18	55.5	4	1.1	15	34.5	71
Π. Τομσκ	1.1	22	39.5	5	0.5	45	22.4	64	0.8	27	38.1	67
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	7.4	3	43.6	4	0.7	41	12.6	76	1.1	18	43.8	61
Κράι Καμτσάτκα	0.5	37	29.0	16	0.2	67	22.0	67	0.2	63	49.0	46
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	0.6	33	15.0	45	1.2	16	18.4	72	1.0	21	66.6	5
Κράι Χαμπάροφσκ	3.3	6	14.8	46	0.9	26	26.1	53	0.9	24	59.1	13
Π. Αμούρ	2.6	11	14.7	47	0.8	36	22.1	66	0.3	60	63.2	7
Π. Μαγκαντάν	0.1	67	32.4	13	0.1	72	18.4	71	0.2	69	49.2	45
Π. Σαχαλίνης	2.7	9	30.6	14	1.4	12	37.8	23	0.7	29	31.6	77
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	0.0	77	17.3	34	0.1	71	22.3	65	0.1	75	60.4	11
Α.θύλακας Τσουκότκα	0.2	64	13.3	56	0.1	74	36.8	26	0.1	77	49.9	42

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Οι παραπάνω παρατηρήσεις οδηγούν στη διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την οικονομική διάρθρωση των περιφερειών της χώρας. Η έντονη αντίθεση στην κατανομή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και του πληθυσμού οφείλεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στους πόρους της χώρας. Στις περιφέρειες που λειτουργούν ορυχεία το κατά κεφαλήν είναι υψηλό, χωρίς όμως να υπάρχει πληθυσμιακή συγκέντρωση, διότι οι κλιματολογικές συνθήκες είναι συχνά αντίξοες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περιφέρεια

Τιούμεν, στην οποία το 2005 παράγεται το 41.4% του συνολικού ΑΕΠ που προέρχεται από εξορυκτικές δραστηριότητες και το 2011 το 65.7% . Επίσης, στις πλουσιότερες περιφέρειες δεν είναι ανεπτυγμένος ο τριτογενής τομέας σε σχέση με τους άλλους δύο τομείς, με εξαίρεση την Ο.Π. της Μόσχας. Οι βασικοί κλάδοι που αναδεικνύουν τις παραπάνω περιφέρειες ως τις πλουσιότερες είναι οι εξορύξεις, η μεταποίηση και η αλιεία. Έτσι, οι πλουσιότερες περιφέρειες της Ρωσίας έχουν ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τον πρωτογενή τομέα, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Συνεπώς, η τομεακή κατανομή των πλούσιων περιφερειών δεν ακολουθεί την κατανομή της χώρας, αφού τα ποσοστά του συνολικού ΑΕΠ που προέρχονται από τον πρωτογενή είναι 16.3% για το 2011 και 18.3% για το 2005. Αντίθετα, ο τριτογενής τομέας, ο οποίος είναι και ο πιο ανεπτυγμένος (55,3%) σε εθνικό επίπεδο, αναπτύσσεται κυρίως στις τρεις από τις 80 περιφέρειες της Ρωσίας: στην Ο.Π. της Μόσχας (28.4%), στην περιφέρεια Τιούμεν (11.2%) και στην Ο.Π της Αγίας Πετρούπολης (4.4%). Ένα βασικό στοιχείο που συμβάλλει στην ανάδειξη των συγκεκριμένων περιφερειών ως τις πλουσιότερες είναι ο πληθυσμός, καθώς η κατάταξη προέκυψε με τη χρήση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Έτσι, περιφέρειες όπως η Σαχαλίνη, η Δημοκρατία των Σάχα και η Δημοκρατία των Κόμι συμβάλλουν ελάχιστα στο εθνικό ΑΕΠ. Εντούτοις, αυτές οι περιφέρειες κατατάσσονται στις πλουσιότερες. Το φαινόμενο αυτό λαμβάνει χώρα λόγω του μικρού πληθυσμού των συγκεκριμένων περιφερειών, αλλά και στο γενικότερο φαινόμενο του ιδιαίτερα ανισοκατανομημένου πληθυσμού μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

3.2.3 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της μεταβολής των βασικών μεγεθών για την περίοδο μελέτης. Για τον λόγο αυτό, δημιουργήθηκαν πίνακες που παρουσιάζουν τις μεταβολές των βασικών μεγεθών για το σύνολο της χώρας και για κάθε περιφέρεια.

Στον πίνακα 3.9 παρουσιάζονται οι μεταβολές μεταξύ των ετών 1995 και 2005. Στο σύνολο της χώρας παρατηρείται αύξηση του ΑΕΠ, καθώς και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η μεταβολή του πληθυσμού και της πληθυσμιακής πυκνότητας εμφανίζουν αρνητικό πρόσημο, υπενθυμίζοντας το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας. Ειδικότερα, σε επίπεδο περιφερειών, ως επί το πλείστον, παρατηρείται μεγάλη θετική αύξηση στις περιοχές με ήδη αυξημένα επίπεδα του εκάστοτε μεγέθους. Για παράδειγμα, η περιφέρεια Τιούμεν εμφανίζει τη μεγαλύτερη θετική μεταβολή του ΑΕΠ, η οποία βρισκόταν σε ήδη υψηλά επίπεδα ΑΕΠ (δεύτερο μεγαλύτερο ΑΕΠ). Τη μεγαλύτερη

αρνητική μεταβολή εμφανίζει η περιφέρεια Μαγκατάν, η οποία ήδη βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα (68^η θέση) ΑΕΠ. Αναφορικά με τον πληθυσμό και την πληθυσμιακή πυκνότητα, η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στην περιφέρεια Τιούμεν (περιφέρεια με ήδη μεγάλο πληθυσμό), ενώ η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή εμφανίζεται στην περιφέρεια Μαγκατάν (περιφέρεια με ιδιαίτερα μικρό πληθυσμό, 76^η θέση). Τη μεγαλύτερη αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ εμφανίζει η περιφέρεια Ομσκ που βρισκόταν στην 53^η θέση για το 1999 και στην 22^η για το 2005, ενώ η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή παρατηρείται στη Δημοκρατία των Σάχα.

Πίνακας 3. 13 Η μεταβολή των βασικών μεγεθών των περιφερειών της Ρωσίας μεταξύ των ετών 1999- 2005

Γεωγραφική ενότητα	Μεταβολή ΑΕΠ	Μεταβολή Πληθυσμού	Μεταβολή κκαΑΕΠ	Μεταβολή Πληθυσμιακής Πυκνότητας
Ρωσική Ομοσπονδία	16.3	-1.8	18.3	-1.8
Π. Μπέλγκοροντ	11.6	0.9	10.6	0.9
Π. Μπριάνσκ	-2.1	-6.6	4.8	-6.6
Π. Βλαντίμιρ	-12.4	-5.8	-7.0	-5.8
Π. Βορόνεζ	-9.1	-3.6	-5.8	-3.6
Π. Ιβάνοβο	-6.7	-7.8	1.2	-7.8
Π. Καλούγκα	9.4	-4.6	14.6	-4.6
Π. Κοστρομά	-17.5	-7.8	-10.5	-7.8
Π. Κούρσκ	-3.0	-7.9	5.4	-7.9
Π. Λιπετσκ	15.5	-3.2	19.4	-3.2
Π. Μόσχας	33.2	1.8	30.8	1.8
Π. Οριόλ	-17.0	-6.6	-11.0	-6.6
Π. Ριαζάν	3.5	-6.8	11.1	-6.8
Π. Σμολένσκ	-21.4	-7.1	-15.3	-7.1
Π. Ταμπόφ	-6.3	-7.6	1.5	-7.6
Π. Τβερ	-7.0	-8.4	1.6	-8.4
Π. Τούλα	0.3	-7.5	8.4	-7.5
Π. Γιαροσλάβλ	-2.9	-6.5	3.9	-6.5
ΟΠ της Μόσχας	46.8	9.8	33.7	9.8
Δ. της Καρελίας	-5.0	-7.7	2.8	-7.7
Δ. των Κόμι	-3.5	-8.9	5.9	-8.9
Π. Αρχάγγελσκ	45.0	16.8	24.2	16.8
Π. Βόλογκντα	6.4	-4.9	11.9	-4.9
Π. Καλίνινγκραντ	29.3	-2.2	32.1	-2.2
Π. Λένινγκραντ	27.5	-0.4	28.0	-0.4
Π. Μούρμανσκ	-20.0	-11.0	-10.1	-11.0
Π. Νόβγκοροντ	0.2	-7.2	8.0	-7.2
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	-10.1	-8.9	-1.3	-8.9
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	22.4	-1.2	23.9	-1.2
Δ. της Αντιγκέα	-7.1	-1.7	-5.6	-1.7
Δ. της Καλίμικια	8.7	-5.2	14.7	-5.2
Κράι Κρασνοντάρ	-6.9	-0.2	-6.8	-0.2
Π. Αστραχαν	7.9	-1.0	9.0	-1.0
Π. Βολγκογκράντ	12.9	-3.5	17.0	-3.5
Π. Ροστόφ	1.1	-2.7	3.9	-2.7
Δ. του Νταγκεστάν	71.5	10.6	55.1	10.6
Δ. της Ινγκουσετίας	11.9	32.6	-15.6	32.6
Δ. της Καμπαρντίνο - Μπαλκάρια	-6.1	-0.4	-5.7	-0.4
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσίων	-1.9	2.7	-4.5	2.7
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	13.6	2.6	10.7	2.6

Πίνακας 3. 14 Η μεταβολή των βασικών μεγεθών των περιφερειών της Ρωσίας μεταξύ των ετών 1999- 2005 (συνέχεια)

Δ. της Τσετσενίας				
Κράι Σταουρούπολης	-5.8	0.2	-6.0	0.2
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	-3.6	-1.1	-2.5	-1.1
Δ. της Μαρί Ελ	-10.8	-4.0	-7.1	-4.0
Δ. της Μορδοβίας	-10.2	-5.9	-4.5	-5.9
Δ. του Ταταρστάν	9.9	-0.6	10.6	-0.6
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμουρτία)	-0.2	-3.0	3.0	-3.0
Δ. των Τσουβάς	3.3	-3.9	7.4	-3.9
Κράι Πεμ	-7.5	-5.3	-2.4	-5.3
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	-22.0	-8.3	-14.9	-8.3
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	2.5	-5.8	8.8	-5.8
Π. Ορενμπούργκ	2.0	-4.8	7.1	-4.8
Π. Πένζα	2.9	-5.4	8.8	-5.4
Π. Σαμάρα	-6.1	-2.2	-4.0	-2.2
Π. Σαράτοφ	-3.7	-4.1	0.4	-4.1
Π. Ουλιάνοφσκ	-15.0	-6.0	-9.5	-6.0
Π. Κουργκάν	-16.1	-8.7	-8.1	-8.7
Π. Σβερντόφσκ	4.4	-4.7	9.6	-4.7
Π. Τιουμέν	216.5	87.0	69.3	87.0
Π. Τσελιάμπινσκ	9.1	-3.7	13.4	-3.7
Δ. των Αλτάι	-0.6	0.0	-0.6	0.0
Δ. της Μπουργιατίας	14.2	-4.0	18.9	-4.0
Δ. της Τιβά (Τουβά)	5.5	-0.9	6.4	-0.9
Δ. της Χακασίας	-22.0	-4.2	-18.5	-4.2
Κράι Αλτάι	3.2	-5.1	8.8	-5.1
Κράι Υπερβαϊκάλης	-17.3	-6.0	-12.1	-6.0
Κράι Κρασνογιάρσκ	-12.9	-4.9	-8.3	-4.9
Π. Ιρκούτσκ	-18.0	-5.6	-13.2	-5.6
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	13.0	-5.2	19.2	-5.2
Π. Νοβοσιμπίρσκ	10.1	-2.5	13.0	-2.5
Π. Ομσκ	61.4	-5.6	71.0	-5.6
Π. Τομσκ	47.7	-3.1	52.4	-3.1
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	-28.0	-1.7	-26.8	-1.7
Κράι Καμτσάτκα	-27.3	-9.6	-19.6	-9.6
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	-13.5	-6.3	-7.7	-6.3
Κράι Χαμπάροφσκ	-1.3	-6.6	5.6	-6.6
Π. Αμούρ	-8.3	-8.0	-0.3	-8.0
Π. Μαγκαντάν	-36.4	-16.8	-23.6	-16.8
Π. Σαχάλινης	13.7	-8.7	24.4	-8.7
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	15.8	-6.8	24.3	-6.8
Α.θύλακας Τσουκότκα	-4.7	-10.3	6.3	-10.3

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Οι μεταβολές των βασικών μεγεθών μεταξύ των ετών 2005 και 2011 παρουσιάζονται στον πίνακα 3.10. Συνολικά για τη χώρα, παρατηρείται αύξηση του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και μείωση του πληθυσμού και της πληθυσμιακής πυκνότητας. Οι μεταβολές είναι μικρότερης έντασης από αυτές που παρατηρήθηκαν μεταξύ των ετών 1999- 2011. Σε επίπεδο περιφέρειας, οι μεγαλύτερες θετικές και αρνητικές μεταβολές του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ παρουσιάζονται σε περιφέρειες κοντά στο μέσο όρο. Τη μεγαλύτερη αύξηση πληθυσμού και πληθυσμιακής πυκνότητας σημείωσε η περιφέρεια Τσουκότκα, η οποία αποτελεί την περιφέρεια με τον μικρότερο πληθυσμό για το 2005 και 2011), ενώ ταυτόχρονα είναι και η πιο αραιοκατοικημένη περιφέρεια για το 2005 (80^η θέση), αλλά όχι για το 2011 (16^η θέση). Η μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού και πληθυσμιακής πυκνότητας εντοπίστηκε, όπως και μεταξύ 1999- 2005, στην περιφέρεια Μαγκατάν.

Πίνακας 3. 15 Η μεταβολή των βασικών μεγεθών των περιφερειών της Ρωσίας μεταξύ των ετών 2005- 2011

Γεωγραφική ενότητα	Μεταβολή ΑΕΠ	Μεταβολή Πληθυσμού	Μεταβολή κκΑΕΠ	Μεταβολή Πληθυσμιακής Πυκνότητας
Ρωσική Ομοσπονδία	3.7	-0.4	4.1	-0.4
Π. Μπέλγκοροντ	45.8	1.5	43.7	1.5
Π. Μπριάνσκ	11.5	-4.9	17.3	-4.9
Π. Βλαντίμιρ	21.9	-3.7	26.6	-3.7
Π. Βορόνεζ	38.3	-1.3	40.1	-1.3
Π. Ιβάνοβο	18.4	-4.7	24.2	-4.7
Π. Καλούγκα	36.4	-1.6	38.7	-1.6
Π. Κοστρομά	3.1	-5.9	9.6	-5.9
Π. Κούρσκ	11.3	-5.3	17.6	-5.3
Π. Λίπετσκ	-18.6	-2.3	-16.7	-2.3
Π. Μόσχας	30.9	5.8	23.7	5.8
Π. Οριόλ	1.7	-5.5	7.6	-5.5
Π. Ριαζάν	3.1	-3.7	7.0	-3.7
Π. Σμολένσκ	15.5	-4.6	21.1	-4.6
Π. Ταμπόφ	18.4	-5.1	24.8	-5.1
Π. Τβερ	8.2	-5.5	14.5	-5.5
Π. Τούλα	-3.1	-4.7	1.6	-4.7
Π. Γιαροσλάβλ	-10.2	-3.8	-6.7	-3.8
ΟΠ της Μόσχας	0.1	6.9	-6.4	6.9
Δ. της Καρελίας	-23.4	-6.1	-18.4	-6.1
Δ. των Κόμι	4.6	-8.1	13.8	-8.1
Π. Αρχάγγελσκ	18.7	2.6	15.7	2.6
Π. Βόλογκντα	-32.5	-3.3	-30.2	-3.3
Π. Καλίνινγκραντ	16.3	0.5	15.7	0.5
Π. Λένινγκραντ	13.4	2.5	10.6	2.5
Π. Μούρμανσκ	-19.1	-6.7	-13.2	-6.7
Π. Νόβγκοροντ	-3.6	-5.8	2.3	-5.8
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	4.1	-8.0	13.3	-8.0
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	28.5	4.8	22.6	4.8
Δ. της Αντιγκέα	34.0	-0.2	34.3	-0.2
Δ. της Καλμίκια	22.8	-1.9	25.2	-1.9
Κράι Κρασνοντάρ	36.3	2.6	32.8	2.6
Π. Άστραχαν	0.5	0.8	-0.3	0.8
Π. Βολγκογκράντ	1.5	-1.8	3.3	-1.8
Π. Ροστόφ	19.7	-1.7	21.8	-1.7
Δ. του Νταγκεστάν	49.4	9.3	36.7	9.3
Δ. της Ινγκουσετίας	45.4	-0.7	46.5	-0.7
Δ. της Καμπαρντίνο – Μπαλκάρια	1.7	-1.4	3.1	-1.4
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσίων	22.6	5.2	16.5	5.2
Δ. της Βόρειας Οσετίας – Αλανίας	12.9	0.6	12.2	0.6

Πίνακας 3. 16 Η μεταβολή των βασικών μεγεθών των περιφερειών της Ρωσίας μεταξύ των ετών 2005- 2011 (συνέχεια)

Δ. της Τσετσενίας	55.8	12.8	38.1	12.8
Κράι Σταυρούπολης	12.8	1.5	11.0	1.5
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	3.1	-0.1	3.2	-0.1
Δ. της Μαρί Ελ	19.6	-3.1	23.4	-3.1
Δ. της Μορδοβίας	18.4	-4.5	24.0	-4.5
Δ. του Ταταρστάν	9.2	0.8	8.3	0.8
Δ. των Ουντιούρτ (Ουντιουρτία)	-1.0	-2.0	1.0	-2.0
Δ. των Τσουβάς	12.2	-2.8	15.4	-2.8
Κράι Περμ	1.4	-3.8	5.4	-3.8
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	4.7	-6.9	12.5	-6.9
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	6.2	-3.8	10.4	-3.8
Π. Ορενμπούργκ	7.4	-3.8	11.6	-3.8
Π. Πένζα	11.2	-3.2	14.8	-3.2
Π. Σαμάρα	-14.4	-0.3	-14.1	-0.3
Π. Σαράτοφ	3.3	-3.4	7.0	-3.4
Π. Ουλιάνοφσκ	14.6	-4.5	20.0	-4.5
Π. Κουργκάν	12.5	-7.1	21.1	-7.1
Π. Σβερντλόφσκ	10.0	-1.7	11.8	-1.7
Π. Τιουμέν	-23.7	4.2	-26.8	4.2
Π. Τσελιάμπινσκ	-8.4	-1.5	-7.0	-1.5
Δ. των Αλτάι	24.2	2.7	20.9	2.7
Δ. της Μπουργιατίας	-14.7	0.3	-14.9	0.3
Δ. της Τιβά (Τουβά)	19.7	1.7	17.7	1.7
Δ. της Χακασίας	14.5	-0.7	15.3	-0.7
Κράι Αλτάι	2.4	-4.3	7.0	-4.3
Κράι Υπερβαϊκάλης	23.6	-2.2	26.4	-2.2
Κράι Κρασνογιάρσκ	11.7	-1.8	13.8	-1.8
Π. Ιρκούτσκ	0.5	-3.3	3.9	-3.3
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	3.6	-2.2	6.0	-2.2
Π. Νοβοσιμπίρσκ	1.3	0.6	0.6	0.6
Π. Ομσκ	-16.0	-2.4	-13.9	-2.4
Π. Τομσκ	-12.5	2.5	-14.7	2.5
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	9.0	0.3	8.7	0.3
Κράι Καμτσάτκα	6.0	-5.7	12.3	-5.7
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	21.0	-3.2	25.1	-3.2
Κράι Χαμπάροφσκ	2.9	-3.2	6.3	-3.2
Π. Αμούρ	20.3	-4.9	26.4	-4.9
Π. Μαγκαντάν	14.3	-9.7	26.5	-9.7
Π. Σαχαλίνης	103.8	-5.6	115.9	-5.6
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	6.3	-4.5	11.3	-4.5
Α.θύλακας Τσουκότκα	49.7	34.1	11.6	34.1

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο πίνακας 3.11, ο οποίος εμφανίζει τις μεταβολές των μεγεθών μεταξύ των ετών 1999- 2011, για όλη δηλαδή την περίοδο μελέτης. Συνολικά για τη χώρα, παρατηρούνται οι μεγαλύτερες θετικές και αρνητικές μεταβολές συγκριτικά με τις άλλες δύο περιόδους που εξετάστηκαν στους Πίνακες 7 και 8. Θετικές μεταβολές και μάλιστα μεγάλες παρουσιάζει το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, με τιμές μεταβολής 20.6 και 23.2 αντίστοιχα. Αρνητική πορεία εξέλιξης εμφανίζει ο πληθυσμός και η πληθυσμιακή πυκνότητα. Σε επίπεδο περιφέρειας, οι μεγαλύτερες θετικές και αρνητικές μεταβολές του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ παρουσιάζονται σε περιφέρειες που βρίσκονται κοντά στον εθνικό μέσο όρο. Αναφορικά με τον πληθυσμό και την πληθυσμιακή πυκνότητα, η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στην περιφέρεια Τιούμεν (περιφέρεια με ήδη μεγάλο πληθυσμό), ενώ η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή για την περιφέρεια Μαγκατάν (περιφέρεια με ιδιαίτερα μικρό πληθυσμό).

Πίνακας 3. 17 Η μεταβολή των βασικών μεγεθών των περιφερειών της Ρωσίας μεταξύ των ετών 1999- 2011

Γεωγραφική ενότητα	Μεταβολή ΑΕΠ	Μεταβολή Πληθυσμού	Μεταβολή κκΑΕΠ	Μεταβολή Πληθυσμιακής Πυκνότητας
Ρωσική Ομοσπονδία	20.6	-2.1	23.2	-2.1
Π. Μπέλγκοροντ	62.7	2.4	58.9	2.4
Π. Μπριάνσκ	9.1	-11.2	22.9	-11.2
Π. Βλαντίμιρ	6.8	-9.3	17.7	-9.3
Π. Βορόνεζ	25.7	-4.8	32.0	-4.8
Π. Ιβάνοβο	10.4	-12.1	25.7	-12.1
Π. Καλούγκα	49.2	-6.2	59.0	-6.2
Π. Κοστρομά	-15.0	-13.3	-1.9	-13.3
Π. Κούρσκ	8.0	-12.8	23.9	-12.8
Π. Λίπετσκ	-6.0	-5.5	-0.6	-5.5
Π. Μόσχα	74.4	7.7	61.9	7.7
Π. Οριόλ	-15.5	-11.7	-4.3	-11.7
Π. Ριαζάν	6.7	-10.3	18.9	-10.3
Π. Σμολένσκ	-9.2	-11.4	2.5	-11.4
Π. Ταμπόφ	11.0	-12.4	26.6	-12.4
Π. Τβερ	0.7	-13.4	16.3	-13.4
Π. Τούλα	-2.9	-11.8	10.1	-11.8
Π. Γιαροσλάβλ	-12.8	-10.0	-3.1	-10.0
ΟΠ της Μόσχας	47.0	17.4	25.2	17.4
Δ. της Καρελίας	-27.3	-13.3	-16.1	-13.3
Δ. των Κόμι	0.9	-16.2	20.5	-16.2
Π. Αρχάγγελσκ	72.1	19.8	43.7	19.8
Π. Βόλογντα	-28.1	-8.0	-21.9	-8.0
Π. Καλίνινγκραντ	50.3	-1.6	52.8	-1.6
Π. Λένινγκραντ	44.6	2.1	41.5	2.1
Π. Μούρμανσκ	-35.2	-17.0	-22.0	-17.0
Π. Νόβγκοροντ	-3.4	-12.6	10.5	-12.6
Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	-6.4	-16.2	11.7	-16.2
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	57.2	3.6	51.8	3.6
Δ. της Αντιγκέα	24.4	-1.9	26.8	-1.9
Δ. της Καλίμικια	33.5	-7.0	43.5	-7.0
Κράι Κρασνοντάρ	26.8	2.4	23.8	2.4
Π. Αστραζαν	8.5	-0.2	8.7	-0.2
Π. Βολγκογκράντ	14.5	-5.2	20.9	-5.2
Π. Ροστόφ	21.0	-4.4	26.6	-4.4
Δ. του Νταγκεστάν	156.2	20.9	111.9	20.9
Δ. της Ινγκουσετίας	62.7	31.7	23.6	31.7
Δ. της Καμπαρντίνο – Μπαλκάρια	-4.5	-1.8	-2.8	-1.8
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσίων	20.2	8.0	11.2	8.0
Δ. της Βόρειας Οσετίας – Αλανίας	28.2	3.2	24.3	3.2

Πίνακας 3. 18 Η μεταβολή των βασικών μεγεθών των περιφερειών της Ρωσίας μεταξύ των ετών 1999- 2011 (συνέχεια)

Δ. της Τσετσενίας				
Κράι Σταυρούπολης	6.2	1.8	4.4	1.8
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	-0.6	-1.2	0.6	-1.2
Δ. της Μαριτ Ελ.	6.7	-6.9	14.7	-6.9
Δ. της Μορδοβίας	6.3	-10.1	18.3	-10.1
Δ. του Ταταρστάν	20.0	0.2	19.8	0.2
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμουρτία)	-1.1	-5.0	4.0	-5.0
Δ. των Τσουβάς	15.8	-6.6	23.9	-6.6
Κράι Περμ	-6.2	-8.8	2.9	-8.8
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	-18.3	-14.6	-4.3	-14.6
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	8.9	-9.3	20.1	-9.3
Π. Ορενιπούργκ	9.5	-8.4	19.5	-8.4
Π. Πένζα	14.4	-8.4	25.0	-8.4
Π. Σαμάρα	-19.6	-2.5	-17.5	-2.5
Π. Σαράτοφ	-0.5	-7.4	7.4	-7.4
Π. Ουλιάνοφσκ	-2.6	-10.3	8.6	-10.3
Π. Κουργκάν	-5.6	-15.2	11.3	-15.2
Π. Σβερντλόφσκ	14.8	-6.3	22.5	-6.3
Π. Τιουμέν	141.4	94.9	23.9	94.9
Π. Τσελιάμπινσκ	0.0	-5.1	5.4	-5.1
Δ. των Αλτάι	23.5	2.7	20.3	2.7
Δ. της Μπουργιατίας	-2.6	-3.7	1.2	-3.7
Δ. της Τιβά (Τουβά)	26.3	0.8	25.3	0.8
Δ. της Χακασίας	-10.6	-4.9	-6.1	-4.9
Κράι Αλτάι	5.7	-9.2	16.4	-9.2
Κράι Υπερβαϊκάλης	2.2	-8.1	11.2	-8.1
Κράι Κρασνογιάρσκ	-2.7	-6.6	4.3	-6.6
Π. Ιρκούτσκ	-17.6	-8.7	-9.8	-8.7
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	17.1	-7.3	26.4	-7.3
Π. Νοβοσιμπίρσκ	11.5	-1.9	13.7	-1.9
Π. Ομσκ	35.6	-7.9	47.2	-7.9
Π. Τομσκ	29.1	-0.7	30.0	-0.7
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	-21.5	-1.3	-20.5	-1.3
Κράι Καμτσάτκα	-23.0	-14.7	-9.6	-14.7
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	4.7	-9.4	15.5	-9.4
Κράι Χαμπάροφσκ	1.5	-9.5	12.2	-9.5
Π. Αμούρ	10.3	-12.5	26.0	-12.5
Π. Μαγκαντάν	-27.3	-24.8	-3.3	-24.8
Π. Σαχάλινης	131.7	-13.8	168.7	-13.8
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	23.1	-11.1	38.4	-11.1
Α.θύλακας Τσουκότκα	42.7	20.3	18.6	20.3

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

4. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται η αποτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων της Ρωσίας και η παρακολούθηση της εξέλιξής τους κατά τη χρονική περίοδο 1999-2011. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν, εθνικό και περιφερειακό ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αντλήθηκαν από την Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας.

Τα στοιχεία των ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανακτήθηκαν σε ρούβλια, το εθνικό νόμισμα της Ρωσίας. Συνεπώς, χρειάστηκε να γίνει η ισοτιμία σε ευρώ, η οποία βρέθηκε με τον υπολογισμό του μέσου όρου των ημερήσιων ισοτιμιών για κάθε έτος. Οι ισοτιμίες που χρησιμοποιήθηκαν είναι αυτές που δημοσιεύει η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας (Central Bank of the Russian Federation, 2014). Στη συνέχεια, έχοντας τα δεδομένα σε τρέχουσες τιμές σε ευρώ, αυτά έπρεπε να μετατραπούν σε σταθερές τιμές, για να αποφευχθεί η επίδραση των τιμών στη μέτρηση του ΑΕΠ. Προκειμένου, λοιπόν, να επιτευχθεί αυτό, θέτεται τυχαία ένα έτος ως έτος βάσης (βάση σύγκρισης) και οι τιμές του ΑΕΠ για όλα τα έτη εκφράζονται ως προς αυτό το έτος. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται *αποπληθωρισμός* και ο δείκτης τιμών που εκφράζει τις τιμές σε σχέση με το επίπεδο τιμών του έτους βάσης ονομάζεται *αποπληθωριστής*. Στα δεδομένα της Ρωσίας χρησιμοποιήθηκε αποπληθωριστής με έτος βάσης το 2000.

Στοιχεία για τον πληθυσμό ανά έτος ανά περιφέρεια δεν βρέθηκαν, οπότε οι τιμές του πληθυσμού προέκυψαν από τη διαίρεση του ΑΕΠ με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η δυσκολία εύρεσης στοιχείων για τη Ρωσία είναι γενικότερη, με αποτέλεσμα να είναι ανέφικτη η συγκέντρωση των απαραίτητων δεδομένων για τον υπολογισμό ενός σύνθετου δείκτη.

4.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Υπάρχει σχετικά ικανοποιητικός αριθμός βιβλιογραφίας για την οικονομική ανάπτυξη της Ρωσίας, αλλά πολύ περιορισμένη για την οικονομική ανάπτυξη σε επίπεδο περιφέρειας και, πιο συγκεκριμένα, για τη μελέτη σύγκλισης των περιφερειών (Drobyshevsky, 2005). Στη βιβλιογραφία που εξετάζει τη διαφοροποίηση του ρυθμού ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών παρατηρείται μεγάλη ποικιλία ως προς τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν, αλλά και ως προς το δείγμα μελέτης (αριθμό περιφερειών) (Gluschenko, 2010). Παρακάτω γίνεται η παράθεση των συμπερασμάτων της βιβλιογραφίας που μελετήθηκε. Η σειρά παρουσίασης ακολουθεί το αρχικό έτος μελέτης από το παλαιότερο προς το πιο πρόσφατο.

Η Ρωσία μετά τα πρώτα χρόνια μετάβασης και πριν την παγκόσμια οικονομική κρίση γνώρισε έντονη οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, εντοπίζονται τεράστιες περιφερειακές ανισότητες στους ρυθμούς ανάπτυξης (Dolinskaja, 2002). Η έντονη ετερογένεια μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας οδήγησε στην αναζήτηση των αιτιών που τη δημιουργούν. Τα αίτια μπορούν να χωριστούν σε δύο βασικές κατηγορίες: στις αρχικές συνθήκες (όπως η διαθεσιμότητα εξορυκτικών πόρων) και στην αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμίσεων που εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο μετάβασης. Σε μελέτες των Popov (1999) και Mikheeva (1999), οι περιφερειακές ανισότητες επέρχονται λόγω των ευνοϊκών συνθηκών που επικρατούν σε ορισμένες περιφέρειες. Η Dolinskaya (2002) μελετά τα έτη μετάβασης (1991-1997) χρησιμοποιώντας ως δεδομένα τα προσωπικά εισοδήματα και καταλήγει ότι η πλειονότητα των ρώσικων περιφερειών παρουσιάζει την τάση να εμφανίζει ιδιαίτερα χαμηλό εισόδημα. Οι περιφέρειες που δεν ακολουθούν την παραπάνω τάση είναι αυτές που έχουν πλούσια φυσικά αποθέματα και εξελιγμένη βιομηχανία από την έναρξη της περιόδου της μετάβασης. Η σπουδαιότητα των αρχικών συνθηκών -κλιματολογικές συνθήκες, γεωγραφική θέση και ύπαρξη υποδομών- αναδείχτηκε και μέσα από την μελέτη των Lugonov κ.ά. (2006). Οι παραπάνω συνθήκες ευνοούν την οικονομική ευημερία και την μετανάστευση προς τις περιοχές που φέρουν αυτά τα χαρακτηριστικά.

Οι περιφερειακές ανισότητες στη Ρωσία αυξήθηκαν κατά την περίοδο της μετάβασης από τη σχεδιασμένη στην ελεύθερη οικονομία (Shiltsin 2010). Έτσι, για τη δεκαετία του 1990 δεν παρατηρείται καμία τάση σύγκλισης. Για την περίοδο 1992-2001, ο

Solanco (2003) ανέλυσε την οικονομική ανάπτυξη μεταξύ 76 περιφερειών της Ρωσίας, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της σ - σύγκλισης. Κατέληξε σε αύξηση των ανισοτήτων, ενώ με τη χρήση της β - σύγκλιση σε μείωση των ανισοτήτων. Η χρήση των ομάδων σύγκλισης οδήγησε στο συμπέρασμα της ύπαρξης ομάδων (clubs) περιφερειών. Σε πιο πρόσφατη μελέτη του (2008), ο Solanco καταλήγει σε σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών που συγκροτούν την ομάδα των πλούσιων περιφερειών. Την ύπαρξη ομάδων σύγκλισης (πλούσιες και φτωχές περιφέρειες) διαπίστωσαν και οι Ledyaeva και Linden (2008). Κατά την περίοδο 1993-1997 διαπιστώθηκε σύγκλιση μεταξύ των 48 περιφερειών της Ρωσίας σε επίπεδο εισοδημάτων και μισθών, αλλά όχι σε επίπεδο ΑΕΠ. Για την περίοδο 1995-2010, χρησιμοποιώντας τη β - σύγκλιση δεν εντοπίζεται σύγκλιση, αλλά απόκλιση μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας (Lehmann και Silvagni, 2013).

Ακόμη και μετά το 1998, όπου η μετάβαση είχε ολοκληρωθεί, και η οικονομία της Ρωσίας ξεκίνησε να ανακάμπτει, οι αυξανόμενες διαφοροποιήσεις στα επίπεδα ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας διατηρήθηκαν. Οι ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας είναι ιδιαίτερα ετερογενείς (Buccellato, 2009). Τη δεκαετία του 2000, οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες συνεχίζουν να υπάρχουν και τα χάσματα των μεταξύ τους ΑΕΠ εξακολουθούν να είναι μεγάλα. Ωστόσο, οι διαφοροποιήσεις στους μισθούς και τα εισοδήματα μειώθηκαν σημαντικά (Guriev και Vakulenko, 2012). Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε για την περίοδο 2000-2008 δεν εντοπίστηκε β - σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας, αντιθέτως, εντοπίστηκε απόκλιση. Σύγκλιση παρατηρήθηκε μόνο μεταξύ περιφερειών που γειτνιάζουν γεωγραφικά και παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά (Akhmedjonov κ.ά., 2013).

Τέλος, σε πρόσφατες έρευνες μελετήθηκαν οι περιφερειακές ανισότητες για όλη την περίοδο μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης μέχρι την πρόσφατη οικονομική κρίση. Για όλη την περίοδο μελέτης εμφανίζονται τάσεις απόκλισης, ενώ η μεγαλύτερη ετερογένεια μεταξύ των περιφερειών εντοπίστηκε τα πρώτα χρόνια μετάβασης (Galbraith κ.ά., 2004; Mahler, 2011).

Συμπερασματικά, για όλα τα έτη για τα οποία εξετάστηκε η σχετική βιβλιογραφία, (1991-2008), προκύπτει απόκλιση των ρυθμών ανάπτυξης μεταξύ των εξεταζόμενων περιφερειών. Η απόκλιση εντοπίστηκε ανεξάρτητα της χρησιμοποιούμενης μεθόδου,

του δείγματος ή την χρονολογική περίοδο εξέτασης. Σύγκλιση εντοπίζεται μόνο στις διαφοροποιήσεις των μισθών και των εισοδημάτων μεταξύ των περιφερειών.

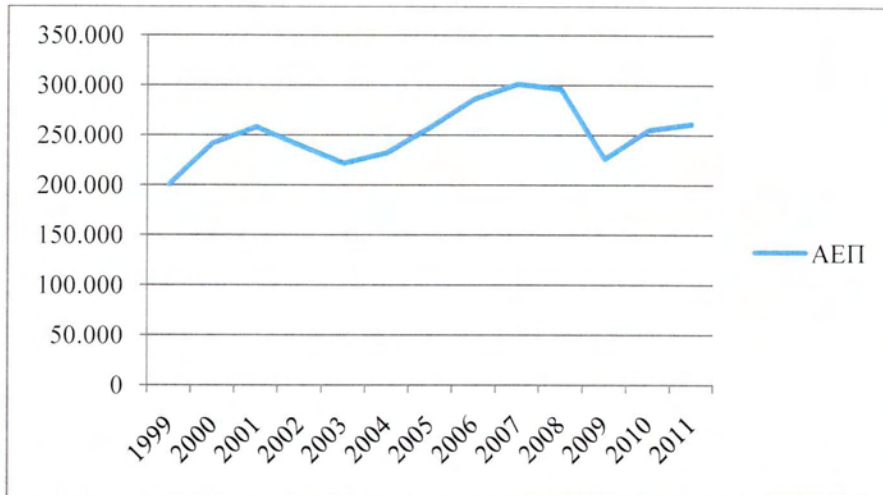
4.3 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Στην παρούσα εργασία για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία χρησιμοποιούνται τόσο στατιστικές μέθοδοι (Συντελεστής Μεταβλητότητας), όσο και οικονομετρικές (β-σύγκλιση και σύγκλιση κατά ομάδες). Για τη στατιστική μέθοδο χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Excel Office 2007 και για τις οικονομετρικές το πρόγραμμα E-views 7.0.

Σε αντίθεση με το μεγαλύτερο κομμάτι προγενέστερων σχετικών μελετών που μεταχειρίζονται όλες τις περιφέρειες σαν ισότιμες ανεξαρτήτως του μεγέθους του πληθυσμού τους, εδώ χρησιμοποιείται και στάθμιση σε όλες τις μεθόδους. Ο λόγος χρήσης της στάθμισης είναι, ότι στην περίπτωση που δε χρησιμοποιηθεί, κάθε παρατήρηση- περιφέρεια επηρεάζει το ίδιο τα εξαγόμενα. Αυτή η γενίκευση, όμως, μπορεί να οδηγήσει σε μη ρεαλιστικά ή σε παραπλανητικά αποτελέσματα, τα οποία εκ των πραγμάτων απουσιάζουν νοήματος. Η δυσκολία αυτή μπορεί να ξεπεραστεί λαμβάνοντας υπ' όψιν το μέγεθος του πληθυσμού, χρησιμοποιώντας στάθμιση. Η στάθμιση δίνει μεγαλύτερο βάρος στις μεγαλύτερες περιφέρειες από ότι στις μικρότερες. Έτσι, μέσα από τη διαδικασία αποτίμησης των περιφερειακών ανισοτήτων γίνεται και μια σύγκριση μεταξύ των δύο περιπτώσεων (με και χωρίς στάθμιση) ώστε να διαπιστωθεί μέσα από έναν εμπειρικό έλεγχο κατά πόσο τα αποτελέσματα μπορεί να αποκλίνουν μεταξύ τους (Πετράκος και Αρτελάρης, 2009).

Η εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων πραγματοποιείται σε ένα περιβάλλον οικονομικής μεγέθυνσης. Οι τιμές του ΑΕΠ, σε ένα γενικό πλαίσιο, βαίνουν αυξανόμενες στη διάρκεια μελέτης, ενώ, παρατηρούνται σημεία ύφεσης τα οποία οφείλονται στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον (διάγραμμα 4.1). Η χρήση ενός μη βραχυπρόθεσμου διαστήματος (13 έτη), επιτρέπει την αντίληψη της γενικότερης τάσης (μεγέθυνση).

Διάγραμμα 4.1 Το ΑΕΠ της Ρωσίας κατά τα έτη 1999-2011

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

4.3.1 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΤΗΤΑΣ

Η πιο διαδεδομένη μέθοδος για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων είναι ο Συντελεστής Μεταβλητότητας (Coefficient of Variation -CV). Στην παρούσα εργασία θα χρησιμοποιηθεί τόσο ο Συντελεστής Μεταβλητότητας (CV), όσο και ο σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας με το σχετικό πληθυσμό (CVw), προκειμένου να δοθεί έμφαση στις περιφέρειες με μεγάλο πληθυσμό. Ο Συντελεστής Μεταβλητότητας και ο σταθμισμένος συντελεστής προκύπτουν από τους τύπους (1) και (2) αντίστοιχα:

$$CV_{c,t} = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{r=1}^n (y_r - \bar{y}_c)^2}{n}}}{\bar{y}_c} \quad (1)$$

$$CVw_{c,t} = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{r=1}^n (y_r - \bar{y}_c)^2 * (w_{r/c})}{n}}}{\bar{y}_c} \quad (2)$$

Όπου,

c = η χώρα

t = το αντίστοιχο έτος

n = ο συνολικός αριθμός των περιφερειών

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

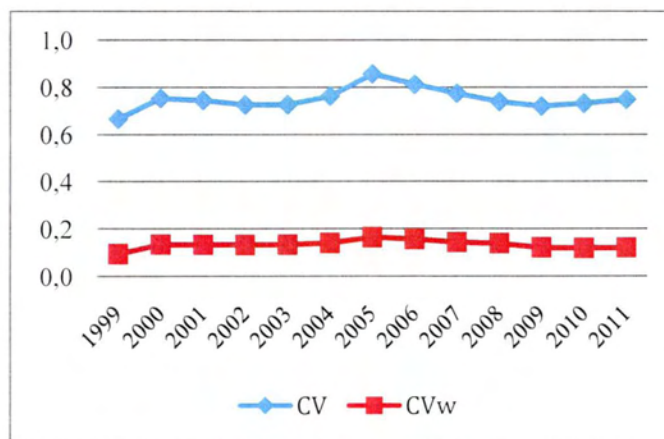
r = η αντίστοιχη περιφέρεια

$w = 0$ συντελεστής στάθμισης

Ο πίνακας 4.1 και το διάγραμμα 4.2, απεικονίζουν την εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων κατά το διάστημα 1999-2011 με τη χρήση του CV και CVw. Σαν πρώτη παρατήρηση, η εξέλιξη των δύο μεγεθών δεν παρουσιάζει μια σταθερά καθοδική (μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων) ή ανοδική πορεία (αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων). Επίσης, η πορεία των δύο συντελεστών κινείται σε διαφορετικά επίπεδα τιμών. Εντούτοις, παρουσιάζουν παρόμοια πορεία ως προς τα έτη που εμφανίζονται πτωτικές και ανοδικές τάσεις, αλλά και ως προς τα έτη που εμφανίζονται οι ελάχιστες και οι μέγιστες τιμές. Οι μικρές διαφορές στην εξέλιξη των τιμών των δύο συντελεστών οφείλονται στη στάθμιση με τον πληθυσμό (CVw), αφού μία διαφορά στον πληθυσμό επιφέρει αλλαγή της τιμής του συντελεστή. Αξιοσημείωτη είναι η μεγάλη διαφορά στα επίπεδα τιμών του CV και CVw. Η τιμή του CVw είναι κατά πολύ μικρότερη από την τιμή του CV, κάτι που μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η πλουσιότερη περιφέρεια της Ρωσίας δεν είναι αυτή που συγκεντρώνει και τον περισσότερο πληθυσμό για την περίοδο μελέτης. Σε άλλη περίπτωση, αν η πλουσιότερη περιφέρεια συγκέντρωνε και το μεγαλύτερο πληθυσμό, τότε οι τιμές του σταθμισμένου συντελεστή διακύμανσης θα έπαιρναν μεγαλύτερες τιμές από αυτές του CV και, πιθανότατα, θα ξεπερνούσαν την τιμή $\sqrt{n-1}$, όπου n ο αριθμός των περιφερειών.

Πίνακας 4.1 Υπολογισμός των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία με τη χρήση του συντελεστής διακύμανσης ανά έτος

ΕΤΟΣ	CV	CVw
1999	0.666	0.095
2000	0.753	0.135
2001	0.744	0.134
2002	0.726	0.133
2003	0.726	0.134
2004	0.762	0.141
2005	0.858	0.166
2006	0.813	0.157
2007	0.774	0.144
2008	0.739	0.139
2009	0.720	0.122
2010	0.732	0.120
2011	0.748	0.121

Διάγραμμα 4.2 Υπολογισμός των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία με τη χρήση του συντελεστής διακύμανσης ανά έτος,

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Αναφορικά με το CV για το αρχικό έτος (1999) η τιμή του είναι 0.666. Η τιμή αυτού του έτους είναι και η μικρότερη διαχρονικά, γεγονός που σημαίνει ότι στο αρχικό έτος εμφανίζονται και οι μικρότερες περιφερειακές ανισότητες. Κατά το επόμενο έτος η τιμή του CV αυξάνεται αισθητά, φθάνοντας στο 0.753. Στη συνέχεια, για τα έτη 2001-2004 η τιμή του κινείται σε σταθερά σχετικά επίπεδα, από 0.726 έως 0.762. Το 2005 η τιμή του CV αγγίζει το 0.858, την υψηλότερη διαχρονικά τιμή. Από το επόμενο έτος (2006), όπου το CV είναι 0.813, ακολουθεί σταθερή μειούμενη πορεία, καταλήγοντας το 2009 να είναι 0.72. Κατά τα έτη 2010 και 2011 η τιμή του CV αυξάνεται, αλλά όχι αισθητά, παίρνοντας τιμές, 0.732 και 0.748 αντίστοιχα.

Όσον αφορά στο CVw, ακολουθεί παρόμοια πορεία με το CV. Έτσι, το αρχικό έτος (1999) παίρνει τη χαμηλότερη τιμή του 0.095. Το επόμενο έτος (2000) αυξάνεται, παίρνοντας την τιμή 0.135. Για τα έτη 2001-2003 το CVw παραμένει σταθερό, ενώ τα επόμενα δύο έτη (2004 και 2005) αυξάνεται παίρνοντας τιμές 0.141 και 0.166 αντίστοιχα. Έπειτα, για την περίοδο 2006-2010 το CVw μειώνεται φθάνοντας το 2010 στο 0.120. Το 2011 η τιμή του CVw έχει μια ανεπαίσθητη αύξηση, παίρνοντας τιμή 0.121.

Συμπερασματικά, τόσο η τιμή του CV όσο και του CVw αυξάνονται διαχρονικά, συνεπώς παρουσιάζεται απόκλιση μεταξύ των περιφερειών. Αναφορικά με το επίπεδο τιμών το οποίο υποδηλώνει τη διασπορά, οι τιμές του CV είναι ιδιαίτερα υψηλές, κάτι που σημαίνει ότι υπάρχουν υψηλά επίπεδα ανισοτήτων. Από την άλλη, οι τιμές του CVw είναι αρκετά μικρότερες. Αυτό εξηγείται λόγω της επίδρασης του πληθυσμού και ιδιαίτερα για το λόγο ότι η πολυπληθέστερη περιφέρεια της Ρωσίας δεν είναι ταυτόχρονα και η πλουσιότερη.

4.3.2 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ

Για την αποτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία, χρησιμοποιήθηκαν οι οικονομετρικές μέθοδοι απόλυτη β-σύγκλιση (β-convergence) και σύγκλιση κατά ομάδες (convergence clubs).

Σε όλες τις οικονομετρικές μεθόδους σύγκλισης εφαρμόστηκε η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων (least squares). Στόχος της μεθόδου αυτής είναι ο προσδιορισμός των σταθερών συντελεστών με τέτοιο τρόπο, ώστε οι παρατηρήσεις να προσαρμόζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στη συνάρτηση και κατ' επέκταση στη γραφική παράσταση που θα προκύψει. Συνεπώς, η συνάρτηση που προκύπτει από κάθε δοκιμή είναι αυτή που παρουσιάζει το μικρότερο τετράγωνο των αποστάσεων των λαθών (διαταρακτικός όρος).

Επίσης, σε όλα τα μοντέλα που έπονται, γίνεται έλεγχος της ετεροσκεδαστικότητας. Η ετεροσκεδαστικότητα αναφέρεται στους διαταρακτικούς όρους, οι οποίοι δεν ακολουθούν μία σταθερή διακύμανση ανεξάρτητη του χρόνου. Προκειμένου να διαγνωσθεί η ετεροσκεδαστικότητα μπορεί να γίνει χρήση δύο μεθόδων. Πρώτη μέθοδος είναι η γραφική απεικόνιση, η οποία, δημιουργώντας ένα διάγραμμα διασποράς, θεωρείται ανεπίσημη και για αυτό το λόγο δε θα χρησιμοποιηθεί. Δεύτερος τρόπος διάγνωσης της ετεροσκεδαστικότητας είναι η χρήση κάποιου τεστ. Υπάρχει πληθώρα τέτοιων τεστ· αυτό που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα μελέτη, προκειμένου να προκύψει μια σωστά προσδιορισμένη εξίσωση στην οποία οι εκτιμημένοι συντελεστές θα είναι πολύ κοντά στις πραγματικές παραμέτρους, είναι το White Test. Το White Test είναι μια στατιστική δοκιμή που ελέγχει αν η διακύμανση των λαθών μιας μεταβλητής σε ένα μοντέλο παλινδρόμησης είναι σταθερή (White, 1980).

Απόλυτη β- σύγκλιση

Η απόλυτη β-σύγκλιση αποτελεί την πιο διαδεδομένη οικονομετρική μέθοδο για την εκτίμηση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η β-σύγκλιση χρησιμοποιείται συχνά συμπληρωματικά με τη σύγκλιση τύπου σ, αφού η πρώτη μετρά την ταχύτητα σύγκλισης ή απόκλισης, ενώ η δεύτερη μετρά τη διασπορά των τιμών του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών, χρησιμοποιώντας το μέγεθος του συντελεστή

διακύμανσης (CV), καθώς και του σταθμισμένο συντελεστή διακύμανσης (CVw). Ο τύπος της β-σύγκλισης προκύπτει από τη σχέση (3).

$$\ln(y_{r,f}/y_{r,b}) = a + \beta \ln y_{r,b} + \varepsilon \quad (3)$$

Όπου,

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

r = η περιφέρεια

b = το αρχικό έτος

f = το τελικό έτος

a = ο σταθερός όρος

Στην οικονομετρική αυτή μέθοδο εκτιμάται η σχέση μεταξύ της οικονομικής μεγέθυνσης και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του αρχικού έτους. Συνεπώς, ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιείται η μεγέθυνση (growth) μεταξύ του αρχικού και τελευταίου έτους, η οποία προκύπτει από τον λόγο: κατά κεφαλήν ΑΕΠ (2011)/κατά κεφαλήν ΑΕΠ (1999). Ως ανεξάρτητη μεταβλητή χρησιμοποιείται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του αρχικού έτους (1999). Το μοντέλο είναι εκφρασμένο με λογαριθμικούς όρους (λογαριθμικό μοντέλο). Με αυτή την οικονομετρική προσέγγιση επιτρέπεται μια γραμμική σχέση μεταξύ εξαρτημένης και ανεξάρτητης μεταβλητής.

Στους πίνακες 4.2 και 4.3 παρουσιάζονται οι δύο εκδοχές του μοντέλου, με εξαρτημένη μεταβλητή τη μεγέθυνση (LOG(GR_99_11)) και ανεξάρτητη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του αρχικού έτους (LOG(PCGDP_99)). Η πρώτη εκδοχή (Πίνακας 4.2) αναφέρεται στην β- σύγκλιση χωρίς στάθμιση και η δεύτερη (Πίνακας 4.3) με στάθμιση.

Πίνακας 4. 2 Σχέση μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, Οικονομετρικό μοντέλο 1

Εξαρτημένη Μεταβλητή: LOG(GR_99_11)

Μέθοδος: Ελαχίστων Τετραγώνων

Δείγμα: 1 80

Συμπεριλαμβανόμενες παρατηρήσεις: 79

White ετεροσκεδαστικότητα- συνεπή τυπικά σφάλματα & συνδιακύμανση

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.449244	0.391331	13.92491	0.0000
LOG(PCGDP_99)	-0.099628	0.057853	-1.722082	0.0891
R-squared	0.070477	Mean dependentvar		4.760035
Adjusted R-squared	0.058405	S.D. dependentvar		0.198866
S.E. of regression	0.192971	Akaike infocriterion		-0.427563
Sum squaredresid	2.867311	Schwarzcriterion		-0.367577
LOGlikelihood	18.88875	Hannan-Quinnriter.		-0.403531
F-statistic	5.838185	Durbin-Watsonstat		2.165219
Prob(F-statistic)	0.018050			

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μοντέλο που προκύπτει είναι στατιστικά σημαντικό, με επίπεδο με εμπιστοσύνης 10%. Η συμπεριφορά της εξαρτημένης μεταβλητής ερμηνεύεται κατά 0,058 από την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η εξίσωση που προκύπτει είναι της μορφής **LOG(GR_99_11)=-0.099*LOG(PCGDP_99)**. Το αρνητικό πρόσημο υποδηλώνει σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών, γεγονός που σημαίνει ότι οι διαφορές των περιφερειών σε όρους ανάπτυξης (κατά κεφαλήν ΑΕΠ) μειώνονται με το χρόνο. Οι φτωχές περιφέρειες αναπτύσσονται με γρηγορότερο ρυθμό από τις ήδη πλούσιες, με αποτέλεσμα σταδιακά να οδηγούνται σε ένα σημείο ισοροπίας.

Ωστόσο, η ταχύτητα σύγκλισης, $b = -(\text{LOG}(1+T*\beta)/T)$, όπου T ο αριθμός των περιόδων- ετών, είναι πολύ μικρή ($b=0.032$).

Πίνακας 4. 3 Σχέση μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, Οικονομετρικό μοντέλο 2

Εξαρτημένη Μεταβλητή: LOG(GR_99_11)

Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων

Δείγμα: 1 80

Συμπεριλαμβανόμενες παρατηρήσεις: 79

Σειρά Στάθμισης: POP_99

Τύπος Στάθμισης: Μεταβλητότητα (μέσος όρος κλίμακας)

White ετεροσκεδαστικότητα- συνεπή τυπικά σφάλματα & συνδιακύμανση

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	5.434946	0.380176	14.29587	0.0000
LOG(PCGDP_99)	-0.098163	0.058076	-1.690262	0.0950
WeightedStatistics				
R-squared	0.087746	Mean dependentvar		4.274970
Adjusted R-squared	0.075898	S.D. dependentvar		2.122719
S.E. of regression	0.190568	Akaike infocriterion		-0.452622
Sum squaredresid	2.796351	Schwarzcriterion		-0.392636
LOGlikelihood	19.87859	Hannan-Quinncrier.		-0.428590
F-statistic	7.406285	Durbin-Watsonstat		1.946273
Prob(F-statistic)	0.008034	Weightedmeandep.		4.762926
UnweightedStatistics				
R-squared	0.070017	Mean dependentvar		4.760035
Adjusted R-squared	0.057939	S.D. dependentvar		0.198866
S.E. of regression	0.193019	Sum squaredresid		2.868730
Durbin-Watsonstat	2.164536			

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό στο 10%, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 0,087 από την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η εξίσωση που προκύπτει από την απόλυτη β-σύγκλιση σταθμισμένη με τον πληθυσμό είναι της μορφής **LOG(GR_99_11) = -0.098* LOG(PCGDP_99)**. Επίσης σε αυτή την περίπτωση, επισημαίνεται σύγκλιση με τα χαρακτηριστικά του προηγούμενου μοντέλου (ασθενής ταχύτητα σύγκλισης και οριακά στατιστικά σημαντικό).

Συνολικά και από τα δύο μοντέλα της απόλυτης β-σύγκλισης, προέκυψε σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών με πολύ μικρή ταχύτητα με αποτέλεσμα η σύγκλιση να κρίνεται ασθενής.

Σύγκλιση κατά ομάδες

Ακολουθεί η λιγότερο διαδεδομένη οικονομετρική μέθοδος, η σύγκλιση κατά ομάδες. Ο τύπος της σύγκλισης κατά ομάδες δίνεται από τη σχέση (4). Εξαρτημένη μεταβλητή αποτελεί το εισοδηματικό χάσμα (gap) μεταξύ του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της πλουσιότερης περιφέρειας και της εκάστοτε περιφέρειας για το έτος 2011 (LOG(GAP11)). Η πλουσιότερη περιφέρεια ονομάζεται ηγέτιδα (leader) και παραμένει η ίδια για όλα τα έτη, ακόμη και όταν κάποιο επόμενο έτος μία άλλη περιφέρεια είναι πλουσιότερη. Στην περίπτωση της Ρωσίας, ως ηγέτιδα χρησιμοποιείται η Περιφέρεια Τιούμεν, αφού συγκεντρώνει το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ για το έτος 1999. Η ανάδειξη της Περιφέρειας Σαχαλίνη ως πλουσιότερη σε επόμενο έτος δεν αλλάζει τον υπολογισμό της εξαρτημένης μεταβλητής, αφού εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ως ηγέτιδα η Περιφέρεια Τιούμεν. Η ανεξάρτητη μεταβλητή είναι το εισοδηματικό χάσμα για το έτος 1999 (LOG(GAP99)).

$$\ln(y_{l,f}/y_{r,f}) = \gamma_p(\ln(y_{l,b}/y_{r,b}))^p + \varepsilon \quad (4)$$

Όπου,

c = η χώρα

t = το αντίστοιχο έτος

n = ο συνολικός αριθμός των περιφερειών

y = το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (εισόδημα)

r = η αντίστοιχη περιφέρεια

w = ο συντελεστής στάθμισης

Στον πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 4.4) παρουσιάζεται το μοντέλο των ομάδων σύγκλισης χωρίς στάθμιση.

Πίνακας 4. 4 Σχέση μεταξύ οικονομικού χάσματος του 2011 και του 1999, Οικονομετρικό μοντέλο 3

Εξαρτημένη Μεταβλητή: LOG(GAP11)

Μέθοδος: Ελαχίστων Τετραγώνων

Δείγμα: 1 80

Συμπεριλαμβανόμενες παρατηρήσεις: 79

Whiteετεροσκεδαστικότητα- συνεπή τυπικά σφάλματα&συνδιακύμανση

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LOG(GAP99)	1.023403	0.012184	83.99906	0.0000
R-squared	0.843230	Mean dependentvar		1.687749
Adjusted R-squared	0.843230	S.D. dependentvar		0.514194
S.E. of regression	0.203591	Akaike infocriterion		-0.332830
Sum squaredresid	3.233045	Schwarzcriterion		-0.302837
LOGlikelihood	14.14678	Hannan-Quinnriter.		-0.320814
Durbin-Watsonstat	2.074449			

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό στο 1%, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 0,84 από την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η εξίσωση που προκύπτει από τη σύγκλιση κατά ομάδες έχει ως εξής: $\text{LOG}(\text{GAP11})=1.023*\text{LOG}(\text{GAP99})$. Το θετικό πρόσημο υποδεικνύει απόκλιση μεταξύ των περιφερειών.

Στον επόμενο πίνακα (πίνακας 4.5) παρουσιάζεται το μοντέλο των ομάδων σύγκλισης με στάθμιση.

Πίνακας 4. 5 Σχέση μεταξύ οικονομικού χάσματος του 2011 και του 1999, Οικονομετρικό μοντέλο 4

Εξαρτημένη Μεταβλητή: LOG(GAP11)

Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων

Δείγμα: 1 80

Συμπεριλαμβανόμενες παρατηρήσεις: 79

Σειρά Στάθμισης: POP_99

Τύπος Στάθμισης: Μεταβλητότητα (μέσος όρος κλίμακας)

White ετεροσκεδαστικότητα- συνεπή τυπικά σφάλματα & συνδιακύμανση

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LOG(GAP99)	1.018745	0.011590	87.89984	0.0000
WeightedStatistics				
R-squared	0.873589	Mean dependentvar		1.560734
Adjusted R-squared	0.873589	S.D. dependentvar		0.992755
S.E. of regression	0.203279	Akaike infocriterion		-0.335899
Sum squaredresid	3.223139	Schwarzecriterion		-0.305906
LOGlikelihood	14.26799	Hannan-Quinnrcriter.		-0.323882
Durbin-Watsonstat	2.102407	Weightedmeandep.		1.756766
UnweightedStatistics				
R-squared	0.842986	Mean dependentvar		1.687749
Adjusted R-squared	0.842986	S.D. dependentvar		0.514194
S.E. of regression	0.203749	Sum squaredresid		3.238068
Durbin-Watsonstat	2.060769			

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό στο 1%, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 0,87 από την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η εξίσωση που προκύπτει από τη σύγκλιση κατά ομάδες είναι: $LOG(GAP11)=1.019*LOG(GAP99)$. Το θετικό πρόσημο υποδεικνύει απόκλιση μεταξύ των περιφερειών.

Στην αναζήτηση της ικανοποιητικότερης εξίσωσης, υψώθηκαν οι προηγούμενες εξισώσεις στο τετράγωνο. Στον πίνακα 4.6 παρουσιάζεται το μοντέλο χωρίς στάθμιση και στον 4.7 με στάθμιση.

Πίνακας 4. 6 Σχέση μεταξύ οικονομικού χάσματος του 2011 και του 1999 , Οικονομετρικό μοντέλο 5

Εξαρτημένη Μεταβλητή: LOG(GAP11)

Μέθοδος: Ελαχίστων Τετραγώνων

Δείγμα: 1 80

Συμπεριλαμβανόμενες παρατηρήσεις: 79

Whiteετεροσκεδαστικότητα- συνεπή τυπικά σφάλματα&συνδιακύμανση

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LOG(GAP99)	1.207272	0.068555	17.61017	0.0000
(LOG(GAP99))^2	-0.095823	0.034958	-2.741095	0.0076
R-squared	0.864895	Mean dependentvar		1.687749
Adjusted R-squared	0.863140	S.D. dependentvar		0.514194
S.E. of regression	0.190224	Akaike infocriterion		-0.456239
Sum squared resid	2.786255	Schwarzecriterion		-0.396253
LOGlikelihood	20.02145	Hannan-Quinncrier.		-0.432207
Durbin-Watsonstat	2.172867			

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό στο 1%, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 0,086 από την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η εξίσωση που προκύπτει από τη σύγκλιση κατά ομάδες είναι η: **LOG(GAP11)=1.207*LOG(GAP99)-0.095*LOG(GAP99)^2**. Το θετικό πρόσημο υποδεικνύει απόκλιση μεταξύ των περιφερειών και το αρνητικό σύγκλιση.

Πίνακας 4. 7 Σχέση μεταξύ οικονομικού χάσματος του 2011 και του, Οικονομετρικό μοντέλο 6

Εξαρτημένη Μεταβλητή: LOG(GAP11)

Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων

Δείγμα: 1 80

Συμπεριλαμβανόμενες παρατηρήσεις: 79

Σειρά Στάθμισης: POP_99

Τύπος Στάθμισης: Μεταβλητότητα (μέσος όροςκλίμακας)

White ετεροσκεδαστικότητα- συνεπή τυπικά σφάλματα&συνδιακύμανση

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LOG(GAP99)	1.168772	0.072036	16.22477	0.0000
(LOG(GAP99))^2	-0.072683	0.032942	-2.206415	0.0303
WeightedStatistics				
R-squared	0.887401	Mean dependentvar		1.560734
Adjusted R-squared	0.885938	S.D. dependentvar		0.992755
S.E. ofregression	0.193094	Akaike infocriterion		-0.426287
Sum squaredresid	2.870972	Schwarzecriterion		-0.366301
LOG likelihood	18.83834	Hannan-Quinnrcriter.		-0.402255
Durbin-Watsonstat	2.035458	Weightedmeandep.		1.756766
UnweightedStatistics				
R-squared	0.863240	Mean dependentvar		1.687749
Adjusted R-squared	0.861464	S.D. dependentvar		0.514194
S.E. ofregression	0.191385	Sum squaredresid		2.820373
Durbin-Watsonstat	2.178797			

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό στο 1%, ενώ η εξαρτημένη μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 0.088 από την ανεξάρτητη μεταβλητή. Η εξίσωση που προκύπτει από τη σύγκλιση κατά ομάδες με στάθμιση είναι η εξής: **LOG(GAP11)=1.168*LOG(GAP99)-0.072*LOG(GAP99)^2**. Το θετικό πρόσημο υποδεικνύει απόκλιση μεταξύ των περιφερειών και το αρνητικό σύγκλιση.

Οι δοκιμές συνεχίστηκαν υψώνοντας σε μεγαλύτερες δυνάμεις. Αποτέλεσμα ήταν να προκύψουν περισσότερες της μίας συναρτήσεις, οι οποίες είναι στατιστικά σημαντικές στο ίδιο επίπεδο (1%). Προκειμένου να επιλεγεί η ιδανικότερη εξίσωση, χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο Akaike (1973) (Akaike infocriterion -AIC), το οποίο μετρά το βαθμό της εντροπίας. Έτσι, επιλέχθηκε το μοντέλο για το οποίο παρουσιάζει μικρότερη τιμή Akaike. Η τιμή του Akaike δίνεται από την εξίσωση:

$$AIC = \ln(\sigma^2) + \frac{2}{n} * k$$

Όπου,

k = ο αριθμός των συντελεστών της παλιδρόμησης (ο αριθμός των παραμέτρων που εκτιμήθηκαν)

n = το μέγεθος του δείγματος

σ^2 = η διακύμανση των καταλοίπων, η οποία ισούται με το τετράγωνο των καταλοίπων διαιρούμενο με τους βαθμούς ελευθερίας

Με βάση αυτό το κριτήριο, λοιπόν, επιλέχθηκαν οι εξισώσεις οι οποίες προέκυψαν από τη μέθοδο των ομάδων σύγκλισης, έπειτα από την ύψωση στη δεύτερη δύναμη (οικονομετρικό μοντέλο 5 και 6). Οι εξισώσεις είναι:

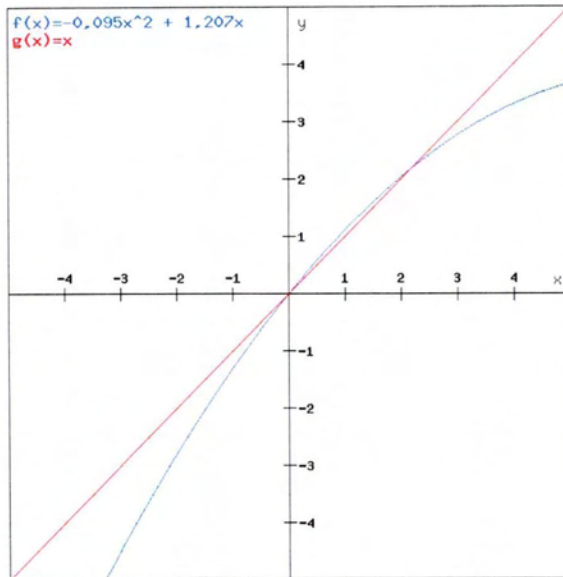
$$\mathbf{LOG(GAP11)=1.207*LOG(GAP99)-0.095*LOG(GAP99)^2} \quad (1) \quad \text{και}$$

$$\mathbf{LOG(GAP11)=1.168*LOG(GAP99)-0.072*LOG(GAP99)^2} \quad (2)$$

Για την εύρεση των περιφερειών που ανήκουν σε κάθε ομάδα λύθηκε το σύστημα εξισώσεων της πρώτης εξίσωσης (1) με την εξίσωση $y=x$ και, επιπλέον, το σύστημα της δεύτερης εξίσωσης (2) με την $y=x$. Από τη λύση των παραπάνω, προέκυψαν τα σημεία καμπής, τα οποία επισημαίνουν το τέλος της μία ομάδας και την αρχή της επόμενης. Τα σημεία καμπής που προκύπτουν από το πρώτο σύστημα είναι το (0,0) και (2.179, 2.179) και από το δεύτερο σύστημα τα σημεία (0,0) και (2.33, 2.33).

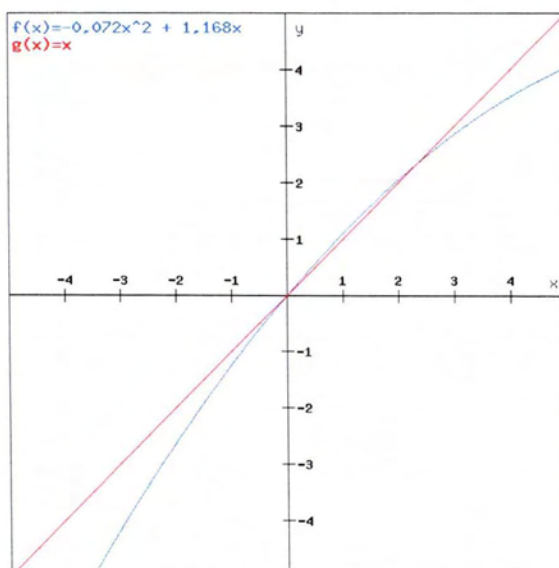
Από την εξίσωση (1) και την εξίσωση $y=x$, προκύπτει το διάγραμμα 4.3. Οι τιμές του χάσματος για όλες τις περιφέρειες ανήκουν στην πρώτη ομάδα, καθώς οι τιμές έπειτα από λογαρίθμηση ανήκουν στο πρώτο διάστημα (0, 2.179). Η κλίση της συνάρτησης για αυτό το διάστημα είναι θετική, αλλά η συνάρτηση είναι γνησίως αύξουσα. Συμπερασματικά, οι περιφέρειες της Ρωσίας αποκλίνουν από την ηγέτιδα περιφέρεια (leader) με αύξοντα ρυθμό. Σύγκλιση παρατηρείται μεταξύ των περιφερειών προς ένα σημείο που παρουσιάζει μεγαλύτερο χάσμα με την ηγέτιδα περιφέρεια.

Διάγραμμα 4. 3 Υπολογισμός των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία με τη χρήση των ομάδων σύγκλισης (χωρίς στάθμιση)

Αντίστοιχα, από τις εξισώσεις (2) και $y=x$, προκύπτει το διάγραμμα 4.4. Οι τιμές του χάσματος όλων των περιφερειών ανήκουν στην πρώτη ομάδα, καθώς οι τιμές έπειτα από λογαρίθμηση, ανήκουν στο διάστημα $(0, 2.33)$. Η κλίση της συνάρτησης για αυτό το διάστημα είναι θετική άρα η συνάρτηση είναι γεννησίως αύξουσα. Με αποτέλεσμα και για το μοντέλο που σταθμίστηκε με τον πληθυσμό προκύπτουν όμοια αποτελέσματα. Οι περιφέρειες αποκλίνουν από την ηγέτιδα περιφέρεια (leader) με αύξοντα ρυθμό. Σύγκλιση παρατηρείται μεταξύ των περιφερειών προς ένα σημείο που παρουσιάζει μεγαλύτερο χάσμα με την ηγέτιδα περιφέρεια, Περιφέρεια Τιούμεν.

Διάγραμμα 4. 4 Υπολογισμός των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία με τη χρήση των ομάδων σύγκλισης (με στάθμιση)

Συνολικά, από τη μέθοδο των ομάδων σύγκλισης προκύπτει αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων και μάλιστα με αύξοντα ρυθμό. Οι περιφέρειες αποκλίνουν από την πλουσιότερη περιφέρεια (ηγέτιδα) και συγκλίνουν προς ένα σημείο που απέχει περισσότερο από αυτή, με αποτέλεσμα το χάσμα να μεγαλώνει.

Συνοπτικά από τις 3 μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν προκύπτει είτε απόκλιση σύμφωνα με τη σ - σύγκλιση και μάλιστα με αύξοντα ρυθμό σύμφωνα με τις ομάδες σύγκλισης είτε ασθενής σύγκλιση σύμφωνα με τη β -σύγκλιση.

5. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Η περιφερειακή πολιτική κατά τη διάρκεια της ύπαρξης της Σοβιετικής Ένωσης ασκούνταν από τα Υπουργεία βιομηχανίας, αφού δεν είχε συσταθεί αρμόδιο υπουργείο. Η βασική επιδίωξη των υπουργείων ήταν η αύξηση του παραγόμενου προϊόντος και του κέρδους. Στην προσπάθεια αυτή, δε λάμβαναν υπόψη τις αρνητικές οικονομίες που θα δημιουργούνταν από την καταστροφή του περιβάλλοντος, καθώς και από την έλλειψη κοινωνικής και περιφερειακής πολιτικής (Dmitrieva, 1990). Η προτροπή για μετανάστευση δεν είχε ως στόχο την ισοκατανομή του πληθυσμού και την ισόρροπη ανάπτυξη, παρά μόνο τη μείωση του κόστους παραγωγής. Συνεπώς, η μετανάστευση πραγματοποιούνταν από περιοχές όπου το κόστος παραγωγής είχε αυξηθεί προς άλλες περιοχές που θα ήταν μικρότερο (Artobolevskiy, 1993).

Η αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης έδωσε την ευκαιρία να δοθεί τέλος σε αυτή την κατάσταση, ωστόσο τα χωρικά προβλήματα έγιναν εντονότερα. Η ανάγκη για περιφερειακή (κοινωνική και οικονομική) πολιτική στη Ρωσία έγινε επιτακτική, προκειμένου να σταματήσει η τάση κατακερματισμού της χώρας. Πολλές περιφέρειες (πρώην βιομηχανικές, μη αναπτυγμένες, περιβαλλοντικά υποβαθμισμένες) αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα. Η λύση που δόθηκε ήταν η μεταβίβαση ολοένα και περισσότερων καθηκόντων στην περιφερειακή και τοπική εξουσία. Αυτό οδήγησε στην αποδυνάμωση της κεντρικής εξουσίας, με αποτέλεσμα η Ρωσία να πάρει το χαρακτήρα του σημερινού ομοσπονδιακού κράτους (Artobolevskiy, 1993). Συγχρόνως, η σχετικά μεγάλη αυτονομία των περιφερειών οδήγησε στη διαφορετική διαχείριση των προβλημάτων και των πόρων μεταξύ των περιφερειών, χωρίς να υπάρχει ενιαία συγκροτημένη πολιτική (McIntyre, 1998). Η κατάσταση επιδεινώθηκε με την οικονομική κρίση του 1998, όταν οι περιφέρειες που εξαρτούνταν από την ενέργεια και τη γεωργία σημείωσαν τεράστια χρέη. Η εξουσία αυτών των περιφερειών έπαιρνε πρωτοβουλίες και αποφάσεις προκειμένου να ξεπεράσει την κατάσταση, οι οποίες όμως ήταν συχνά αντισυνταγματικές. Το αποτέλεσμα ήταν να χαθεί ολοκληρωτικά ο έλεγχος από την κεντρική κυβέρνηση (Bancoff, 2002b).

Στη συνέχεια εμφανίστηκαν τα πρώτα δείγματα 'φυσιολογικής' περιφερειακής (κοινωνικής και οικονομικής) πολιτικής. Έτσι, ξεκινούν οι πρώτες χρηματοδοτήσεις για περιφερειακή πολιτική, όπως και χρηματοδοτήσεις για τη βοήθεια των βόρειων περιοχών. Την ίδια στιγμή όμως, η κεντρική διοίκηση ασκεί πίεση για περιορισμό των

χρηματοδοτήσεων για το περιφερειακό πρόβλημα. Οι ελπίδες για μια σωστή περιφερειακή πολιτική χάθηκαν με τη δημοσίευση των μεταρρυθμίσεων, όπου η βοήθεια περιοριζόταν μόνο προς τις πιο πλούσιες περιοχές (Artobolevskiy, 1993).

Οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών συνέχισαν να μεγαλώνουν (1991-1996), καθώς οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν ήταν περιορισμένες και σε καμιά περίπτωση ολοκληρωμένες (Nadezhda, 1999). Ουσιαστική στροφή προς το περιφερειακό πρόβλημα συντελέστηκε το 2004 με το σχηματισμό του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Министерство регионального развития Российской Федерации). Το υπουργείο είναι αρμόδιο για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας και των περιφερειών της, συμπεριλαμβανομένων της Άπω Ανατολής και της Αρκτικής περιοχής της Ρωσίας. Επίσης, στην αρμοδιότητα του Υπουργείου είναι η προστασία των εθνικών μειονοτήτων, δημιουργώντας σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών εθνοτήτων, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα. Συγχρόνως, το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για την παροχή βοήθειας υπό τη μορφή επιδοτήσεων για επενδύσεις που προέρχονται από το Ομοσπονδιακό κράτος της Ρωσίας, καθώς και η εναρμόνιση και υλοποίηση των προγραμμάτων ανάπτυξης.

Το 2012, έγινε ένα ακόμη βήμα για τη μέριμνα υπανάπτυκτων περιοχών, με τη σύσταση του Υπουργείου Ανάπτυξης της Άπω Ανατολής της Ρωσίας (Министерство Российской Федерации по развитию Дальнего Востока). Το Υπουργείο αυτό έχει στην αρμοδιότητά του την οργάνωση και επίβλεψη της εφαρμογής των κυβερνητικών και ομοσπονδιακών προγραμμάτων (βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων), διαχειρίζεται την ομοσπονδιακή περιουσία (εξαιρούμενου του φυσικού πλούτου) και ελέγχει την τοπική και κεντρική εξουσία ώστε να εναρμονίζεται με το ειδικό κεφάλαιο του Συντάγματος που αναφέρεται στη μερική αυτονομία του Ομοσπονδιακού Διαμερίσματος της Άπω Ανατολής .

Ένα βασικό ερώτημα ως προς τη δράση του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, είναι εκ των πραγμάτων, κατά πόσο επιδίωξε την ταχεία ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών με προσέλκυση επενδύσεων, δεδομένου ότι οι επενδύσεις σε τέτοιες περιοχές δε δίνουν τα βέλτιστα οικονομικά αποτελέσματα, ούτε για τον επενδυτή αλλά ούτε για το συνολικό ΑΕΠ της χώρας, καθώς δε δημιουργούν οικονομίες συσσώρευσης, όπως θα γινόταν στην περίπτωση εγκατάστασής τους σε ευνοϊκές γεωγραφικές θέσεις.

Από την πρώτη έκδοση του πλαισίου για Περιφερειακή Πολιτική που δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (2005), προκύπτει ότι οι οικονομικά ισχυρές περιφέρειες αποτελούν τις χωρικές προτεραιότητες, αφού ορίζονται ως 'μηχανές ανάπτυξης' και θεωρούνται ικανές να πολώσουν τις αδύναμες περιφέρειες. Εντούτοις, μετά τη συγχώνευση των υποανάπτυκτων περιοχών, η αρχική ιδέα απορρίφθηκε, αφού οι πολιτικές δαπάνες ήταν μεγάλες (Zubarevich, 2008).

Την ίδια στιγμή, στις πρώτες εκδόσεις του πλαισίου για μακροχρόνια ανάπτυξη, δίνεται προτεραιότητα στις βόρειες και ανατολικές περιοχές, με σχέδια για τεράστιες βιομηχανικές μονάδες και έργα υποδομής. Στόχος αυτών των επενδύσεων είναι η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, χωρίς όμως να λαμβάνονται υπ' όψιν το περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό και κεφάλαιο.. Στη συνέχεια, όμως, δημιουργήθηκαν ερωτηματικά για αυτή την πολιτική, αφού το ενδιαφέρον μετακινήθηκε στις μεταφορικές υποδομές της πιο πυκνοκατοικημένης ζώνης (όπου συγκεντρώνεται το 90% του πληθυσμού) της Ρωσίας. Οι επενδύσεις στις ανατολικές περιοχές με στόχο την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων θεωρήθηκε ότι ενέχουν μεγάλο οικονομικό κίνδυνο (Zubarevich, 2008).

Σε πρόσφατη έκδοση του πλαισίου για μακροχρόνια ανάπτυξη, η πολιτική περιορίζεται στις οικονομίες συσσώρευσης. Με βάση αυτό, μόνο οι μεγάλες πόλεις στη Ρωσία αποτελούν πιθανά κέντρα καινοτομίας και επένδυσης, λόγω της υψηλής συγκέντρωσης πληθυσμού που παρουσιάζουν. Οι προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής είναι είτε γεωπολιτικές (ανεπαρκής χρηματοδότηση των προγραμμάτων ανάπτυξης των περιοχών της Άπω Ανατολής, όπως και του Καλίνινγκραντ) είτε στοχεύουν σε διεθνή προβολή (οι Ολυμπιακοί αγώνες στο Σότσι, η συνάντηση APEC στο Βλαδιβοστόκ). αφού θεωρείται ότι η επενδύσεις σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές ωθούν όλη τη χώρα σε ανάπτυξη. Έτσι λοιπόν, η προσπάθεια εκτεταμένης ανάπτυξης των ανατολικών περιοχών, για τον λόγο ότι έχουν ήδη ερημωθεί, θεωρείται άσκοπη (Zubarevich, 2008). Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα το 65% του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού να επενδύεται στην Ομοσπονδιακή Πόλη της Μόσχας, αφήνοντας το 35% στις 79 περιφέρειες (Ryzhkov, 2013).

Το Υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης το 2005 οριοθέτησε Ειδικές Οικονομικές Ζώνες- Eoz (Special Economic Zones-SEZ) υπό την επίβλεψη της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Διαχείρισης Eoz, η οποία συστάθηκε το ίδιο έτος. Η σύσταση των Eoz

έγινε σε ένα πλαίσιο 'εξισορροπητικής' πολιτικής, μεταξύ των ήδη ανεπτυγμένων κέντρων και των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών. Οι ΕΟΖ οριοθετήθηκαν σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές, αλλά και σε όσες δεν είχαν αξιοποιηθεί. Η επιτυχία της οριοθέτησης σε αναξιοποίητες περιοχές είναι αβέβαιη με μεγάλες πιθανότητες αποτυχίας, λόγω του προβλήματος κατανομής του ανθρώπινου δυναμικού και του κεφαλαίου. Το εμπόδιο κατανομής των πόρων (ανθρώπινο δυναμικό, κεφάλαιο) δημιουργείται από την έλλειψη προσβασιμότητας και την έλλειψη υποδομών. Η κατάσταση εντείνεται λόγω της οικονομικής κρίσης και των περιορισμένων κονδυλίων για υποδομές. Εντούτοις, η δέσμευση σε επίπεδο περιφέρειας, ίσως αποτελεί κριτήριο επιτυχίας (Kompalia και Nestmann, 2008).

Οι επενδύσεις που λειτουργούν στις οργανωμένες ζώνες απολαμβάνουν μικρότερες φορολογικές επιβαρύνσεις, ως κίνητρο εγκατάστασης επενδύσεων εντός των ορίων τους. Οι ΕΟΖ Βιομηχανίας, θεσμοθετήθηκαν στην Περιφέρεια Λίπετσκ και στη Δημοκρατία των Ταρταστάν. Οι ΕΟΖ Τεχνολογίας και Καινοτομίας οριοθετήθηκαν κοντά σε υφιστάμενα τεχνολογικά πάρκα και συγκεκριμένα, στις Ομοσπονδιακές πόλης της Αγίας Πετρούπολης και της Μόσχας, καθώς και στις Περιφέρειες Τομσκ και Μόσχας. Στην περιφέρεια Καλίνιγκραντ, στο Κράι Κρασνοντάρ, στο Κράι Σταυρούπολης, στο Κράι Αλτάι, στη Δημοκρατία Αλτάι, στη Δημοκρατία της Μπουργιατίας και στην Περιφέρεια Ιρκούτσκ οριοθετήθηκαν ΕΟΖ Τουρισμού και Αναψυχής. Οι εν λόγω περιοχές παρουσιάζουν ήδη τουριστικό ενδιαφέρον από πρακτορεία και οργανισμούς. Οι ζώνες Λιμένων οριοθετήθηκαν αργότερα (2007) στο Κράι Κρασνοντάρ και στην Περιφέρεια Ουλιάνοφσκ. Τέλος, οριοθετήθηκαν άλλες δύο ΕΟΖ στην Περιφέρεια Καλίνιγκραντ και Μαγκάνταν (Federal Agency for Management of Special Economic Zones, 2014). Η χωροθέτηση των ζωνών έγινε έπειτα από διαγωνισμό μεταξύ των περιφερειών. Τα κριτήρια επιλογής των περιφερειών ήταν η δημιουργία θέσεων εργασίας και η τεχνογνωσία και πρακτική εμπειρία στη δημιουργία επενδύσεων υψηλής έντασης. Το ζήτημα της παροχής των βασικών πόρων (νερό, θέρμανση, ρεύμα) ήταν υπήρξε πρωταρχικής σημασίας (Russoft, 2005).

Με τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων η κεντρική διοίκηση της χώρας κατευθύνει τις επενδύσεις δίνοντας κίνητρα (Kompalia και Nestmann, 2008). Με αυτόν τον τρόπο, η κεντρική διοίκηση προσπαθεί να ξεπεράσει το εμπόδιο αδυναμίας πρόβλεψης των κινήσεων των ιδιωτικών επενδύσεων, κάτι που δημιουργεί κωλυσιεργίες στην άσκηση

περιφερειακής πολιτικής, δεδομένου ότι η Ρωσία προσπαθεί να προβλέπει την εξέλιξη των περιφερειών της, δεκαετίες νωρίτερα (Zubarevich, 2008).

Η δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων στέφθηκε με επιτυχία, αφού μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα εγκαταστάθηκαν πλήθος επενδύσεων εντός των ΕΟΖ, με εξαίρεση τις ΕΟΖ Λιμένων, οι οποίες δεν απορρόφησαν επενδύσεις (Russoft, 2005).

Στον τομέα της χωροταξικής 'εξισορροπητικής' πολιτικής, ιδιαίτερος ρόλος πρέπει να δίνεται στις μεγάλες γεωγραφικές περιοχές της Ρωσίας. Εμπόδιο στην εφαρμογή της χωροταξικής πολιτικής, όπως και στην περιφερειακή πολιτική, εμφανίζεται η δυσκολία κινητικότητας εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου. Προκειμένου να δοθούν κίνητρα για μετανάστευση πληθυσμού στις υπό ανάπτυξη περιοχές, προϋποθέεται η βελτίωση των συνθηκών στέγασης και των υποδομών, τουλάχιστον στα αστικά κέντρα των περιφερειών (Kompalia και Nestmann, 2008).

Έτσι, παρά τη σύσταση των δύο αυτών υπουργείων και τη λήψη κάποιων μέτρων για τον περιορισμό του προβλήματος, η κατάσταση δεν είχε βελτιωθεί μέχρι το τέλος του 2012. Χαρακτηριστικά, ο Πρόεδρος της Ρωσίας, Βλαντιμίρ Πούτιν, αναφέρει ότι απαιτείται ενίσχυση της οικονομικής βάσης των περιφερειών, καταγγέλλοντας ότι μόνο οι 10 από τις 80 περιφέρειες της Ρωσίας συμβάλλουν στον κρατικό προϋπολογισμό. Οι υπόλοιπες περιφέρειες λειτουργούν ως αποδέκτες των ομοσπονδιακών ενισχύσεων. Ο πρόεδρος, διατύπωσε δύο μεθόδους για τη βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης: α) την αύξηση των φορολογικών εσόδων των δήμων από φόρους προς τις μικρές επιχειρήσεις και την εξάλειψη των φοροαπαλλαγών ακίνητης περιουσίας νομικών προσώπων και β) τη διεύρυνση των περιοχών, αφού παρατηρήθηκε ότι υπάρχουν έντονες διαφορές στα επίπεδα του ΑΕΠ μεταξύ των περιφερειών. Έγινε επίσης η διευκρίνιση ότι η ύπαρξη μικρών εθνικών θυλάκων μέσα σε μεγαλύτερες διοικητικές ενότητες είναι ένας τρόπος επίλυσης των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων. Την ίδια στιγμή θεωρείται ότι ούτε η ύπαρξη υπέρ-ανεπτυγμένων περιφερειών είναι επιθυμητή στο πλαίσιο μιας ισόρροπα ανεπτυγμένης Ρωσίας (Petrov, 2012).

Οι θέσεις του Πούτιν θεωρήθηκαν μη ολοκληρωμένες, ενώ συγχρόνως, δημιουργούν ερωτήματα ως προς την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων μεθόδων που παρουσίασε. Η αύξηση των φόρων προς τις μικρές επιχειρήσεις ίσως οδηγήσει σε ένα αποτρεπτικό επενδυτικό κλίμα για τους μελλοντικούς επενδυτές. Αναφορικά με το

πιθανό αποτέλεσμα της δεύτερης θέσης του -σχετικά με την διεύρυνση των ορίων των περιφερειών- θα είναι ένα περισσότερο ισοκαταναμημένο ΑΕΠ φαινομενικά και μόνο.

Συμπερασματικά, στο ερώτημα αν η Ρωσία επιχειρεί μια εκ των πραγμάτων ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών, η απάντηση είναι ότι ενώ έχουν διατυπωθεί προτάσεις προς αυτή την κατεύθυνση, δεν έχουν υλοποιηθεί λόγω του μεγάλου κόστους και της μη άμεσης απόδοσης αυτών των επενδύσεων, αφού, υπάρχει έντονη σύγκρουση ενδιαφερόντων μεταξύ του συνόλου (ολόκληρη η χώρα) και του μέρους (περιφέρεια). Το “καλό” της εκάστοτε περιφέρειας δε σημαίνει πάντα ανάπτυξη για την υπόλοιπη χώρα. Έτσι, η περιφερειακή πολιτική περιορίζεται σε επενδύσεις σε ήδη ανεπτυγμένους θύλακες, οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως μοχλοί της οικονομίας, συμπαρασύροντας και τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές σε οικονομική άνθιση. Η λειτουργία αυτού του μηχανισμού δεν αναλύεται περαιτέρω. Άξιον παρατήρησης είναι ότι οι κύριοι λόγοι άσκησης περιφερειακής πολιτικής για μέρη των ανατολικών και βόρειων περιοχών δεν είναι κοινωνικοί, αλλά καθαρά οικονομικοί (εκμετάλλευση των φυσικών πόρων), κάτι που δείχνει πως το Σοβιετικό παρελθόν και οι επενδυτικές πολιτικές έχουν παραμείνει άσβεστα, μην αφήνοντας ελπίδες για μια ολοκληρωμένη περιφερειακή πολιτική, παρά μόνο σπασμωδικές κινήσεις που συχνά στοχεύουν στην προβολή της χώρας. Η προσήλωση της χώρας στη συνολική εικόνα της διακρίνεται και από την πολιτική της κατά την οικονομική κρίση του 2009. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση, προκειμένου να παρουσιάζει μικρό έλλειμμα στον προϋπολογισμό της και υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα, ώθησε τις περιφέρειες να αναλάβουν το βάρος της οικονομικής παρακμής της χώρας, με αποτέλεσμα σήμερα το χρέος των περιφερειών να είναι τόσο υψηλό που καθίσταται επικίνδυνο για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και για τις μεγάλες τράπεζες (Bancoff, 2002a). Έτσι, οι λιγότερο πλεονεκτικές περιφέρειες συνεχίζουν να έχουν χαμηλούς ή ακόμη και αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, μη συμβάλλοντας θετικά στο ομοσπονδιακό ΑΕΠ (Golubchikov, 2007).

Το βασικό συμπέρασμα από την ανάλυση που προηγήθηκε είναι ότι το κράτος της Ρωσίας δεν ενδιαφέρεται πραγματικά για την επίλυση του περιφερειακού προβλήματος. Η ανάθεση υψηλών αρμοδιοτήτων στις περιφέρειες δε βοήθησε στη συνοχή του κράτους, αλλά στην περαιτέρω διάσπαση. Το κράτος είναι απρόθυμο να επενδύσει χρήματα στις φτωχές περιφέρειες, λόγω των μεγάλων εξόδων για τη δημιουργία υποδομών, με αποτέλεσμα, οι υποδομές να πραγματοποιούνται στις ήδη ανεπτυγμένες περιοχές και ιδιαίτερα στη Μόσχα, κάτι το οποίο εντείνει το αίσθημα της κοινωνικής

αδικίας στους κατοίκους των υπόλοιπων περιφερειών. Μάλιστα, τον Αύγουστο του 2013 οργανώθηκαν πορείες και μαζικές διαμαρτυρίες για αυτή τη στάση της κυβέρνησης (Ryzhkov, 2013).

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εμπειρική διερεύνηση των τάσεων σύγκλισης ή απόκλισης (στη μεταβλητή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ) μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας κατά τη χρονική περίοδο 1999-2011 κατέληξε σε ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Καταρχάς, παρατηρείται μια άνιση κατανομή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ των περιφερειών της Ρωσίας. Υψηλότερες τιμές παρουσιάζουν περιφέρειες που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα της Ρωσίας, οι Περιφέρειες Μούρμασκ, Αρχάγγελσκ, Τιούμεν, Μαγκάνταν, η Ο.Π. της Μόσχας και της Αγίας Πετρούπολης, τα Κράι Κρασνογιάρσκ και Καμτσάτκα, η Δημοκρατία των Σάχα και ο Αυτόνομος θύλακας Τσουκότκα. Αντίθετα, χαμηλότερες τιμές εμφανίζονται στο σύνολο των περιφερειών της νότιας Ρωσίας (Χάρτης Π.10). Το χωρικό πρότυπο δεν είναι οπτικά ευκρινές λόγω της κάθετης κατάτμησης των περιφερειών. Το βόρειο και πιο πλούσιο τμήμα της Ρωσίας χαρακτηρίζεται από αντίξοες κλιματολογικές συνθήκες με αποτέλεσμα να συγκεντρώνει μικρή πληθυσμιακή πυκνότητα. Έτσι, η κατανομή του πληθυσμού να ακολουθεί τελείως διαφορετικό χωρικό πρότυπο, υψηλές τιμές στα δυτικά και κατά πολύ χαμηλότερες στα ανατολικά. Έντονη πληθυσμιακή συγκέντρωση παρατηρείται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ρωσίας (ευρωπαϊκή Ρωσία) (Χάρτης Π.7).

Τη χωρική αυτή κατανομή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ έρχεται να εξηγήσει η παραγωγική διάρθρωση των περιφερειών. Εξαιρουμένων των περιπτώσεων των Ο.Π. της Μόσχας και της Αγίας Πετρούπολης, οι οποίες αποτελούν αστικά και διοικητικά κέντρα, για το πλήθος των υπόλοιπων βόρειων περιοχών η παραγωγική διάρθρωση βασίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα. Ειδικότερα, το ΑΕΠ των περιφερειών συντίθεται από υψηλά ποσοστά που προέρχονται από εξορυκτικές και αλιευτικές δραστηριότητες.

Ως αποτέλεσμα, από την εφαρμογή τεχνικών ανάλυσης προκύπτει είτε απόκλιση σύμφωνα με τη σ - σύγκλιση και μάλιστα με αύξοντα ρυθμό σύμφωνα με τις ομάδες σύγκλισης, είτε ασθενής σύγκλιση σύμφωνα με τη β -σύγκλιση. Συμπερασματικά, η εμπειρική διερεύνηση της διαδικασίας σύγκλισης ή απόκλισης μεταξύ των περιφερειών της Ρωσίας την περίοδο 1999-2011, υποδεικνύει την απουσία ισχυρών ενδείξεων σύγκλισης.

Στο πλαίσιο αυτό, απουσία ισχυρών τάσεων σύγκλισης και ύπαρξη απόκλισης με αύξοντα ρυθμό, η Νεοκλασική θεωρία δεν επιβεβαιώνεται. Οι οικονομίες δεν αρχίζουν να παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά και ρυθμούς μεταβολής με αποτέλεσμα να

μην τείνει να επέλθει ομοιογένεια μεταξύ των οικονομιών. Αντίθετα, οι θεωρίες περί χωρικά άνισης συγκέντρωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων με αποτέλεσμα την όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων στην πορεία του χρόνου, επιβεβαιώνονται.

Το ζήτημα της εξέλιξης των χωρικών-περιφερειακών ανισοτήτων και των τάσεων σύγκλισης ή απόκλισης, ενέχει έντονο πολιτικό ενδιαφέρον. Στην περίπτωση που παρατηρείται σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών -πόσο μάλλον αν αυτή εξελίσσεται με ταχείς ρυθμούς- δε χρειάζεται επιπλέον πολιτική παρέμβαση. Εντούτοις, η παράθεση των συμπερασμάτων των εμπειρικών ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη, αλλά και αυτών που προέκυψαν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, οι οποίες έχουν εξετάσει τη διαδικασία της σύγκλισης στις περιφέρειες της Ρωσίας, υπέδειξαν τάσεις απόκλισης. Οι τάσεις απόκλισης που εντοπίστηκαν για όλα τα έτη, από 1991-2008 από προγενέστερες διαπιστώσεις και έως το 2011 από την παρούσα εργασία, ενέχει υψηλό πολιτικό ενδιαφέρον, καθώς υποδεικνύει την έλλειψη ορθής περιφερειακής πολιτικής.

Η αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων πολιτικών της Ρωσίας ενδέχεται να περιορίζεται λόγω έλλειψης συγκεκριμένου στόχου. Αν βασικός σκοπός της χώρας είναι η μεγιστοποίηση της συνολικής οικονομικής μεγέθυνσης με στόχο την ενδυνάμωση της συγκέντρωσης, η οποία με τη σειρά της θα αυξήσει το επίπεδο των περιφερειακών ανισοτήτων, θα πρέπει να διακόψει τη σύνταξη περιφερειακών πλαισίων που προσανατολίζονται σε επενδύσεις σε φτωχές και απομακρυσμένες περιοχές. Η πιθανή σύγκρουση μεταξύ της συνολικής αποτελεσματικότητας και της διαπεριφερειακής ισότητας αποτελεί ενδεχομένως, ένα από τα σημαντικότερα διλήμματα στην περιφερειακή πολιτική και ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια στην αποτελεσματική διαχείριση των περιφερειακών πολιτικών στη Ρωσία. Η Ρωσία, παρά τη σύσταση του υπουργείου περιφερειακής ανάπτυξης και την έκδοση σχετικών πλαισίων για ισόρροπη ανάπτυξη, φαίνεται να επιλέγει τη συνολική αποτελεσματικότητα. Η επιλογή αυτή έχει ως αποτέλεσμα να μη θέτονται σε εφαρμογή τα δεδομένα πλαίσια προτού τροποποιηθούν και προσανατολιστούν στα μεγάλα κέντρα. Η Ρωσία επενδύει σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές προκειμένου να αποφύγει επιπλέον οικονομικές δαπάνες για τη δημιουργία υποδομών και μετακίνηση κεφαλαίου. Συμπερασματικά, η Ρωσία ενδιαφέρεται για τα οικονομικά αποτελέσματα του συνόλου της χώρας, επενδύοντας μεγάλα ποσά στην Ο.Π. της Μόσχας και στην ευρύτερη

περιφέρεια αυτής. Ακολουθώντας αυτή την πολιτική τα χάσματα μεταξύ των περιφερειών όχι μόνο δε θα εξαλειφθούν, αλλά θα επιτείνονται.

Η πολιτική αυτή της Ρωσίας δικαιολογείται εν μέρει από την της αχανή έκταση που την καθιστά ένα δύσκολο διαχειρίσιμο κράτος. Ωστόσο, η ύπαρξη γραφειοκρατίας και ο κακός συντονισμός μεταξύ των δύο επιπέδων διοίκησης, κεντρική και περιφερειακή διοίκηση, συνδράμουν στη διαιώνιση του περιφερειακού προβλήματος. Την ίδια στιγμή η ύπαρξη κοινωνικών προβλημάτων -πολιτισμική διάσπαση, αλκοολισμός, τρομοκρατικές επιθέσεις- λόγω της αποτυχίας αφομοίωσης των διαφορετικών πολιτισμών, συνθέτουν το δημογραφικό πρόβλημα και έντονα κοινωνικά προβλήματα που επίσης δημιουργούν τροχοπέδη στην περιφερειακή συνοχή.

Από τα αποτελέσματα των μεθόδων όπου εμφανίζεται απόκλιση, ανακύπτει η ανάγκη συγκρότησης περιφερειακής πολιτικής στη χώρα, καθώς οι προγενέστερες προσπάθειες φαίνεται να έχουν αποτύχει. Ωστόσο, το μέγεθος και η μορφή της πολιτικής είναι βασικά ερωτήματα, καθώς η πρόβλεψη των αποτελεσμάτων αποτελεί δύσκολη υπόθεση (Puga, 2002). Αναφορικά με την περιφερειακή πολιτική στη Ρωσία, στο πλαίσιο της ανάγκης ύπαρξης μιας χωρικής επικέντρωσης για την αποφυγή της διασποράς των πόρων, προτείνεται η προώθηση και ανάπτυξη των τομέων της εκπαίδευσης και των υποδομών στα αστικά κέντρα των λιγότερο πλούσιων περιφερειών. Η ανάπτυξη των υποδομών θα συμβάλει στην προσπελασιμότητα και την ποιότητα ζωής στις περιφέρειες, καθώς η ανάπτυξη της εκπαίδευσης παράγει γνώση η οποία μπορεί να μετατραπεί σε καινοτομία και επιχειρηματική δράση. Με αυτόν τον τρόπο, θα δημιουργηθούν οικονομίες συγκέντρωσης στις περιφέρειες (Πετράκος, 2004; Puga, 2002). Οι πολιτικές θα πρέπει να πλαισιώνονται από σχέδια συνοχής μεταξύ των περιφερειών και δίκτυα συνεργασίας ώστε να υποβοηθηθεί η μετακίνηση κεφαλαίου και εργασίας.

Η δυναμική της χώρας δεν καθορίζεται από τα συνολικά μεγέθη -πληθυσμός έκταση, συνολικό ΑΕΠ- αλλά από την ικανότητα της χώρας να προσαρμόζεται και να εξελίσσεται με βάση τις τρέχουσες και δυνητικές ανάγκες. Το επίπεδο των περιφερειακών ανισοτήτων στη Ρωσία, συνδέεται, με την απουσία σταθερότητας σε όλα τα επίπεδα -οικονομία, κοινωνία, πολιτική- καθώς και από την απουσία κοινωνικής ευαισθησίας και την ύπαρξη υψηλού βαθμού μισαλλοδοξίας από την πολιτική εξουσία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρτελάρης, Π. (2009) *Η νέα οικονομική γεωγραφία της Ευρώπης: Διερεύνηση των μηχανισμών της οικονομικής ανάπτυξης και των ανισοτήτων στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με χρήση τεχνικών στατιστικής και οικονομετρικής χωρικής ανάλυσης*. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Αρτελάρης, Π., Καλλιώρας, Δ. και Πετράκος, Γ. (2011) «Εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ των ελληνικών νομών, 1995-2005: Διερεύνηση της ύπαρξης σύγκλισης κατά ομάδες». *Αειχώρος*, 15, σελ. 42-67.
- Καλαϊτζιδάκης, Π. και Καλυβίτης, Σ. (2008) *Οικονομική μεγέθυνση: Θεωρία και πολιτική*. Αθήνα: Κριτική.
- Κακουριώτης, Θ. (2012) «ΕΣΣΔ: Η ίδρυση και η διάλυσή της». *Το Βήμα*, 31 Φεβρουαρίου. Διαθέσιμο στο:
<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=441252> [Τελευταία πρόσβαση 06/02/2014].
- Καλλιώρας, Δ. (2007) *Περιφερειακές και διαρθρωτικές επιπτώσεις της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα νέα κράτη-μέλη της*. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Κόνσολας, Ν. (1997) *Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική*. 8^η έκδ. Αθήνα: Παπαζήση.
- Λαμπριανίδης, Λ. (2012) *Οικονομική γεωγραφία*. 2η έκδ. Αθήνα: Πατάκη.
- Μηλιός, Γ. (1990) «Κρατικός σχεδιασμός και επιχείρηση στην ΕΣΣΔ». *Θέσεις*, 33. Διαθέσιμο στο:
http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=316&Itemid=29 [Τελευταία πρόσβαση 01/02/2014].
- Πετράκος, Γ. και Ψυχάρης, Γ. (2003) «Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα: Μια εναλλακτική μέθοδος υπολογισμού». *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, 9 (28), σελ. 621-644.
- Πετράκος, Γ. και Ψυχάρης, Γ. (2004) *Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Αθήνα: Κριτική.

- Πετράκος, Γ. (2010) «Δρόμοι και τοπία ανάπτυξης: Μια κριτική συζήτηση για την οικονομία και το χώρο». Στο: Δημητριάδης, Ε., Καυκαλάς, Γ. και Τσουκαλά, Κ. (επιμ.) *Πόλεως λόγος*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, σελ. 55-66.
- Πολύζος, Σ. (2011) *Περιφερειακή ανάπτυξη*. Αθήνα: Κριτική.
- Σκούντζος, Θ. (2005) *Οικονομική ανάπτυξη*. 4η έκδ. Αθήνα: Αθ. Σταμούλης.
- Τσιάπα, Μ. (2008) *Ασυμμετρίες, δυναμικές και προοπτικές των βιομηχανικών και χωρικών συστημάτων ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου και ειδικότερα της νότιας και ανατολικής περιοχής του*. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Akaike, H. (1974) "A new look at the statistical model identification". *Automatic Control, IEEE Transactions on*, 19 (6), pp. 716-723.
- Akhmedjonov, A., Lau, M., και Izgi, B. (2013) "New evidence of regional income divergence in post-reform Russia". *Applied Economics*, 45 (18), pp. 2675-2682.
- Artelaris, P., Kallioras, D. και Petrakos, G. (2010) "Regional inequalities and convergence clubs in the European Union new member-states". *Eastern Journal of European studies*, 1 (1), pp. 113-133.
- Artobolevsiy, S. (1993) "Regional policy in Russia today: The new role of the State". *European Planning Studies*, 1 (3), pp. 379-382.
- Bancoff, T. (2002a) "Russian's growing regional debts threaten stability". *Journal of Common Market Studies*, 1 (40), pp. 1-21.
- Bancoff, T. (2002b) "Russian's 1998 financial crisis in the regions: Case study". *Journal of Common Market Studies*, 2 (40), pp. 22-34.
- Barro, R.J. και Sala-i-Martin, X. (1992) "Convergence". *Journal of Political Economy*, 100 (2), pp. 223-251.
- Buccellato, T. (2009) *Four essays on regional growth and other related issues (Evidence from the Russian Federation and the Indian Union)*. PhD thesis. Facolta' Di Economia Dottorato Di Ricerca In Economia Internazionale, Università Degli Studi Di Roma "Tor Vergata".
- Buyng-Yeon, K. (2010) "Informal economy activities and entrepreneurship in Russia". In: *German Development Economics Conference*. Hannover, 18-19 June.

- Available at: http://www.econstor.eu/bitstream/10419/39972/1/352_kim.pdf [Last access 04/02/2014].
- Dolinskaya, I. (2002) “Transition and regional inequality in Russia: Reorganization or procrastination?” *MF Working Paper*, WP/02/169.
- Dunford, M. (2009) “Regional inequalities”. In: Kitchin, R. and Thrift, N. (eds.) *International encyclopedia of human geography*. Amsterdam: Elsevier Science, pp. 236-245.
- Freeze, G. (2002) *Russia: A History*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Friedman, M. (1992) “Do old fallacies ever die?” *Journal of Economic Literature*, 30 (4), pp. 2129-2132.
- Galbraith, J.K., Krytynskaia, L. και Wang, Q. (2004) “The experience of rising inequality in Russia and China during transition”. *The European Journal of Comparative Economics*, 1 (1), pp. 87-106.
- Gluschenko, K. (2010) “Methodologies of analyzing inter-regional income inequality and their applications to Russia”. *William Davidson Institute Working Paper*, 984.
- Golubchikov, O. (2007) “Re-scaling the debate on Russian economic growth: Regional restructuring and development asynchronies”. *Journal of Europe- Asia Studies*, 59 (2), pp. 191- 215.
- Guriev, S.M., και Vakulenko, E. (2012) “Convergence between Russian regions”. *CEFIR/NES WP*, 180.
- Iliakopoulou, A. (2012) *Evaluation of regional inequalities in terms of composite indicator: The case of Greece*. Master thesis. Department of Planning and Regional Development, University of Thessaly.
- Kompalia, P. και Nestmann, T. (2008) “The Russian regions: Moscow is not everything”. Available at: http://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD0000000000248042.pdf [Last access 05/06/2014].
- Krugman, P. (1991) “Increasing returns and economic geography”. *Journal of Political Economy*, 99 (3), pp. 483- 499.
- Ledyeva, S. και Linden, M. (2008) “Determinants of economic growth: Empirical evidence from Russian regions”. *European Journal of Comparative Economics*, 5 (1), pp. 87-105.

- Lehmann, H. και Silvagni, M. (2013) “Is there convergence of Russia's regions?: Exploring the empirical evidence: 1995–2010”. *OECD Economics Department Working Papers*, 1083.
- Leonard, M. και Popescu, N. (2007) *A power audit of EU-Russia relations*. London: European Council on Foreign Relations.
- Lugovoy, O., Dashkeev, V., Fomchenko, D., Mazayev I. και Polyakov, E. (2006) “Determinants of economic growth of Russian regions”. Paper submitted to the *EcoMod International Conference on Regional and Urban Modelling*, Brussels.
- Lynch, D. (2004) “Russia’s strategic partnership with Europe”. *The Washington Quarterly*, 27 (2), pp. 99-118.
- Mahler, C. (2011) “Divergence fortunes: Recent developments in income inequality across Russian regions”. *Opticon 1826*, 10, pp. 1-8.
- McIntyre, R. (1998) “Regional stabilization policy under transitional period conditions in Russia: Price controls, regional trade barriers and other local-level measures”. *Journal of Europe- Asia Studies*, 50 (1), pp. 857- 871.
- Mikheeva, N. (1999) “Analysis of interregional inequality in Russia”. *Studies on Russian Economic Development*, 10 (5), pp. 514-521.
- Myrdal, G., ed. (1957) *Economic theory and underdeveloped regions*. London: Hutchinson.
- Nadezhda, M. (1999) “Differentiation of social and economic situation in the Russian regions and problems of regional policy”. *EERC Working Paper Series*, 09.
- Openshaw, S. (1982) “The modifiable areal unit problem”. *Concepts and techniques in Modern Geography*, 38.
- Petrakos, G. και Artelaris, P. (2009) “European regional convergence revisited: A weighted least squares approach”. *Growth and Change*, 40 (2), pp.319-331.
- Petrov, N. (2012) “Putin and the regions”. *The Moscow Times*, 5037, 17 Decenber.
- Puga, D. (2001) “European regional policies in light of recent location theories”. *CEPR Discussion Paper*, 2767.
- Puga, D. (2002) “European regional policies in light of recent location theories”. *Journal of Economic Geography*, 2, pp. 373–406.
- Popov, V. (1999) “Reform strategies and economic performance of Russia's regions”. *World-Development*, 29 (5), pp. 865-86.
- Griffith Prendergrast, J. (2004) “The regional consequences of Russia’s demographic crisis”. *A New Russian Heartland Project Working Paper*, 3. Available at:

- http://www.geog.le.ac.uk/russianheartland/WP03_Demographics_July04.pdf
[Last access 03/02/2014].
- Quah, D. (1993a) “Empirical cross-section dynamics in economic growth”. *European Economic Review*, 37 (2-3), pp. 426–434.
- Quah, D. (1993b) “Galton’s fallacy and tests of the convergence hypothesis”. *Scandinavian Journal of Economics*, 95 (4), pp. 427-443.
- Riasanovsky, N. (1993) *A history of Russia*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press.
- Romer, P. (1986) “Increasing returns and long-run growth”. *Journal of Political Economy*, 94 (5), pp. 1002-1037.
- Ryzhkov, V. (2013) “Why the regions hate Moscow”. *The Moscow Times*, 5189, 12 August. Available at: <http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/why-the-regions-hate-moscow/484441.html> [Last access 06/02/2014].
- Sala-i-Martin, X. (1996) ‘The classical approach to convergence analysis’. *Economic Journal*, 106 (437), pp. 1019–1036.
- Saisana, M. και Tarantola, S. (2002) *State-of-the-art report on current methodologies and practices for composite indicator development*. Brussels: European Commission, Joint Research Centre..
- Shiltsin, E. (2010) ‘Russian regions in growth and crisis: equalization or stratification?’ In: *RSA Annual Conference: Regional Responses and Global Shifts: Actors, Institutions and Organisations*. Pecs, Hungary, 24-26 May.
- Solanko, L. (2003) “An empirical note on growth and convergence across Russian regions”. *BOFIT Discussion Papers*, 9.
- Solanko, L. (2008) “Unequal fortunes: A note on income convergence across Russian regions”. *Post- Communist Economies*, 20 (3), pp. 287–301.
- Solow, R. (1956) “A contribution to the theory of economic growth”. *Quarterly Journal of Economics*, 70 (5), pp. 65-94.
- Swan, T. (1956) “Economic growth and capital accumulation”. *Economic Record*, 32 (2), pp. 334–361.
- Villaverde, J. και Maza, A. (2012) “Measurement of regional economic disparities”. *UNU-CRIS Working Papers*, W-2009/12.
- Walter, I. (1956) “Regional science, the concept of region, and regional structure”. *Papers in Regional Science* 2, 2 (1), pp. 13–26.
- White, H. (1980) “A heteroskedasticity-consistent covariance matrix estimator and a direct test for heteroskedasticity”. *Econometrica*, 48 (4), pp. 817–838.

- Wishlade, D. (1997) ‘Measuring disparities for area designation purposes: Issues for the European Union. *University of Strathclyde Regional and Industrial Policy Research Papers*, 24.
- Zubarevich, M. (2008) “Regional development and regional policy in Russia: During ten years of economic growth”. *Journal of New Economic Association*, 1 (2), pp, 161-174.

ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Emerson, M. (2001) *The elephant and the bear: The European Union, Russia and their near abroad*. Brussels: Centre for European Policy Studies.
- Kenez, P. (1999) *A history of the Soviet Union from the beginning to the end*. Cambridge: Cambridge University Press.

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- The Constitution of the Russian Federation: Chapter 3, articles 65-72* (2001). Available at: <http://www.constitution.ru/en/10003000-04.htm> [Last access 05/02/2014].

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Ελληνική Δημοκρατία. Υπουργείο Εξωτερικών, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (2014) Διαθέσιμο στο: <http://agora.mfa.gr> [Τελευταία πρόσβαση 02/02/2014].
- Central Bank of the Russian Federation (2014) *Foreign currency market*. Available at: http://www.cbr.ru/eng/currency_base/dynamics.aspx [Last access 05/02/2014].
- European Union External Action (2014) Available at: http://eeas.europa.eu/russia/index_en.htm [Last access 01/02/2014].
- Federal Agency for Management of Special Economic Zones (2014) Available at: <http://www.rosuez.ru/> [Last access 06/02/2014].
- Ministry of the Russian Federation on Development of the Far East (2013) Available at: <http://minvostokrazvitia.ru/about/ministry.php> [Last access 06/02/2014].
- Russian Federation. Federal State Statistics Service (2014) Available at: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/ [Last access 02/02/2014].
- Russian Ministry of Regional Development (2013) Available at: <http://www.minregion.ru/pages/1008?locale=ru> [Last access 06/02/2014].

RUSSOFT (2005) *Federal Agency for Special Economic Zone Management interviewed*. Available at: <http://www.russoft.org/docs/?doc=1016> [Last access 01/02/2014].

World's Statesmen (2014) *Administrative divisions of the Russian Federation*. Available at: http://www.worldstatesmen.org/Russian_republics.htm [Last access 04/02/2014].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Π. 1 Το περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας για τα έτη 1999-2011

Γεωγραφική ενότητα	ΑΕΠ ανά περιφέρεια ανά έτος												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ρωσική Ομοσπονδία	200,819.98	241,861.45	258,397.32	239,650.54	221,660.69	232,240.23	257,885.62	286,183.27	301,265.06	296,136.81	225,765.65	255,155.58	261,208.07
Π. Μπέλγκοροντ	1,682.20	1,618.73	1,640.76	1,562.29	1,432.57	1,734.84	1,877.01	2,072.19	2,349.98	2,566.23	1,987.83	2,504.30	2,737.17
Π. Μπριάνσκ	881.98	948.38	989.23	935.66	823.14	773.39	863.40	951.25	1,018.33	1,016.57	826.09	924.27	962.50
Π. Βλαντίμιρ	1,284.50	1,270.29	1,382.32	1,260.76	1,164.42	1,125.23	1,125.35	1,307.43	1,454.16	1,416.96	1,213.71	1,412.95	1,371.68
Π. Βορόνεζ	1,903.53	1,905.33	1,971.69	2,077.93	1,886.31	1,777.12	1,729.41	1,925.40	2,209.18	2,319.15	1,970.74	2,178.71	2,392.09
Π. Ιβάνοβο	616.18	650.19	728.55	675.48	625.63	608.95	575.00	638.30	741.17	702.68	568.64	690.79	680.56
Π. Καλούγκα	840.02	919.63	1,046.71	933.38	919.06	879.39	918.57	998.18	1,109.18	1,214.98	1,012.03	1,185.64	1,253.29
Π. Κοστρομά	701.18	641.05	730.05	649.73	559.28	572.99	578.49	629.74	651.42	654.70	515.47	616.90	596.27
Π. Κούρσκ	1,156.10	1,160.64	1,195.86	1,134.32	1,062.04	1,160.10	1,121.44	1,205.40	1,277.04	1,356.13	1,055.30	1,217.37	1,248.39
Π. Λίπετσκ	1,627.01	1,849.31	1,661.53	1,767.23	1,812.82	2,149.85	1,879.68	2,074.64	2,080.38	2,096.67	1,480.44	1,562.48	1,529.36
Π. Μόσχας	6,882.84	6,797.94	7,725.81	7,834.69	7,762.16	8,115.54	9,166.54	10,825.55	12,846.35	13,295.44	9,924.26	11,522.34	12,000.48
Π. Οριόλ	829.02	852.59	907.57	892.68	792.50	698.16	688.49	750.82	764.46	780.96	591.91	667.61	700.53
Π. Ριαζάν	1,055.06	1,075.57	1,217.36	1,146.54	1,122.77	1,061.38	1,092.42	1,222.28	1,202.74	1,213.02	1,003.46	1,126.09	1,125.74
Π. Σμολένσκ	1,079.03	1,082.65	1,183.26	1,055.63	924.58	850.88	848.29	915.83	948.90	982.37	818.72	972.40	980.05
Π. Ταμπόφ	878.91	899.78	1,021.30	973.81	882.99	860.90	823.55	924.21	1,051.38	976.19	890.40	904.64	975.25
Π. Τβερ	1,348.64	1,359.68	1,543.67	1,395.26	1,296.02	1,335.62	1,254.43	1,475.69	1,547.08	1,553.38	1,291.19	1,376.78	1,357.49
Π. Τούλα	1,500.74	1,618.23	1,737.66	1,637.70	1,361.06	1,336.20	1,504.60	1,648.06	1,726.31	1,872.07	1,403.78	1,493.86	1,457.56
Π. Γιαροσλάβλ	1,749.19	1,606.49	2,008.98	1,885.47	1,734.30	1,704.96	1,699.18	1,775.64	1,849.91	1,736.47	1,389.15	1,506.52	1,525.48
ΟΠ της Μόσχας	36,469.35	44,591.55	45,015.24	44,248.73	41,217.75	43,265.41	53,533.55	60,947.41	66,393.33	66,637.85	46,549.80	52,654.97	53,610.95
Δ. της Καρελίας	1,051.51	1,085.50	1,107.86	1,035.51	877.55	818.28	998.45	975.91	1,037.14	930.72	691.84	757.60	764.69
Δ. των Κόμ	2,298.71	2,288.11	2,571.65	2,153.49	2,018.27	1,995.33	2,217.74	2,531.53	2,391.00	2,357.44	1,976.62	2,224.50	2,320.47
Π. Αρχάγγελσκ	1,885.14	2,836.65	2,600.62	2,494.47	2,429.70	2,762.04	2,733.56	3,281.06	3,633.95	3,079.84	2,963.89	3,261.02	3,244.64
Π. Βόλογκντα	2,359.78	2,662.16	2,149.45	2,021.12	2,025.72	2,447.05	2,511.08	2,339.76	2,412.68	2,382.60	1,393.80	1,649.79	1,695.56
Π. Καλίνινγκραντ	819.55	896.05	1,062.06	1,004.41	880.73	1,009.16	1,059.47	1,195.01	1,427.04	1,448.23	1,107.22	1,230.58	1,231.76
Π. Λένινγκραντ	2,085.28	2,154.56	2,492.22	2,371.99	2,283.36	2,523.88	2,659.32	3,073.43	3,064.01	3,096.18	2,811.13	3,082.30	3,014.86
Π. Μούρμανσκ	2,149.85	2,121.21	1,891.35	1,713.53	1,518.27	1,895.00	1,720.13	1,832.13	1,899.56	1,726.67	1,320.90	1,467.52	1,392.30
Π. Νόβγκοροντ	825.15	806.61	903.50	787.77	717.31	746.68	826.58	868.10	859.28	930.18	768.82	800.95	796.94

Πίνακας Π. 2 Το περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας για τα έτη 1999-2011(συνέχεια 1)

Π. Πσκοφ (Πισκοβου)	584.63	622.45	637.91	603.32	555.45	543.09	525.38	596.30	610.39	592.03	487.56	547.34	547.14
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	7,049.48	7,242.28	8,267.72	8,429.08	7,715.99	8,224.03	8,627.09	9,560.00	11,101.42	11,567.31	9,639.22	10,683.84	11,082.99
Δ. της Αντιγκέα	237.41	212.36	218.21	198.02	185.52	189.44	220.46	244.85	288.38	291.92	271.13	296.69	295.43
Δ. της Καλμίκια	115.33	239.02	221.17	182.06	123.18	129.17	125.39	148.82	170.79	167.95	156.42	153.42	153.96
Κράι Κρασνοντάρ	5,188.28	5,275.63	5,886.60	5,450.80	4,682.00	4,755.61	4,827.93	5,607.27	6,427.01	6,493.88	5,627.56	6,464.47	6,578.56
Π. Αστραχαν	841.23	1,081.70	1,060.32	1,026.31	954.23	859.93	907.87	986.15	995.06	1,192.00	877.95	910.85	912.35
Π. Βολγκογκράντ	2,330.22	2,453.31	2,724.20	2,612.18	2,422.74	2,340.29	2,631.04	2,921.44	3,289.46	3,366.19	2,465.73	2,725.04	2,669.26
Π. Ροστόφ	3,368.91	3,422.37	3,901.76	3,524.26	3,236.97	3,353.66	3,405.45	3,939.54	4,466.05	4,654.31	3,630.97	4,147.01	4,075.45
Δ. του Νταγκεστάν	682.84	804.90	1,036.33	1,037.47	1,085.46	1,223.88	1,170.87	1,438.50	1,555.95	1,747.22	1,684.03	1,724.73	1,749.47
Δ. της Ινγκουσετίας	85.83	100.74	118.41	89.68	89.60	94.17	96.05	104.67	166.69	154.89	123.79	125.28	139.69
Δ. της Καμπαρντινο - Μπαλκάρια	507.59	541.75	638.78	570.16	489.69	440.54	476.84	501.81	484.93	469.32	428.86	484.60	484.86
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσιών	220.79	210.12	240.64	256.22	216.26	199.05	216.51	269.50	272.36	288.52	252.01	274.42	265.37
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	355.45	321.76	416.10	400.50	356.48	367.99	403.68	502.17	523.56	466.20	418.55	473.55	455.74
Δ. της Τσετσενίας	-	-	-	-	-	-	296.45	374.76	476.48	535.40	420.03	444.42	461.77
Κράι Σταυρούπολης	2,014.07	2,067.25	2,229.45	2,016.18	1,909.65	1,853.51	1,897.48	2,104.97	2,203.50	2,221.56	1,810.86	2,079.52	2,139.54
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	5,123.82	5,583.40	5,485.70	4,702.62	4,575.68	4,713.48	4,940.78	5,853.54	5,850.38	6,003.50	4,231.83	4,772.74	5,091.55
Δ. της Μαρί Ελ	483.90	431.19	495.69	446.01	432.99	456.20	431.76	505.91	546.01	531.29	452.45	517.85	516.53
Δ. της Μορδοβίας	638.06	675.33	725.72	688.66	626.19	581.29	573.08	671.71	763.94	759.86	593.47	662.25	678.51
Δ. του Ταταρστάν	5,685.31	7,161.92	7,022.10	6,273.66	5,746.63	5,930.66	6,249.78	7,020.36	7,509.63	7,481.27	5,780.79	6,296.71	6,823.54
Δ. των Οντμούρτ (Οντμουρτία)	1,815.23	2,050.90	2,153.59	1,961.40	1,677.06	1,528.98	1,812.37	1,910.01	2,038.99	1,964.20	1,508.37	1,726.14	1,794.49
Δ. των Τσουβάς	870.06	884.69	1,011.18	930.82	850.13	903.34	898.34	1,079.53	1,224.04	1,252.45	913.82	991.41	1,007.61
Κράι Περμ	4,582.24	4,776.13	5,480.07	4,458.50	3,941.94	4,038.42	4,236.87	4,446.53	4,737.32	4,906.66	3,525.91	3,917.23	4,297.37
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	1,324.15	1,377.16	1,369.96	1,251.10	1,088.65	1,072.15	1,033.10	1,124.43	1,171.50	1,220.82	955.70	1,083.49	1,081.70
Π. Νίζνι (Κάτω) Νόβγκοροντ	3,784.72	4,041.82	4,905.76	4,276.64	3,897.68	3,657.88	3,880.21	4,358.59	4,692.84	4,756.63	3,574.19	4,103.87	4,121.34
Π. Ορενμπουργκ	2,706.48	2,937.16	2,798.07	2,357.86	2,181.68	2,575.91	2,759.28	3,508.47	3,677.28	3,474.00	2,700.09	2,880.14	2,962.61
Π. Πένζα	935.28	970.24	1,092.79	1,042.04	906.23	905.43	962.70	1,028.93	1,180.91	1,194.45	961.34	1,082.33	1,070.21
Π. Σαμάρα	5,539.78	5,401.90	5,915.24	5,165.22	4,832.49	4,960.24	5,201.84	5,650.87	5,799.96	5,649.35	3,814.39	4,373.22	4,453.99
Π. Σαράτοφ	2,298.14	2,426.43	2,748.71	2,436.56	2,258.62	2,299.34	2,212.86	2,367.01	2,507.18	2,599.28	2,131.69	2,364.79	2,285.63
Π. Ουλιάνοφσκ	1,226.89	1,170.16	1,266.95	1,143.52	1,039.46	1,023.55	1,043.24	1,181.24	1,236.16	1,217.29	1,007.47	1,120.48	1,195.06

Πίνακας Π. 3 Το περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας για τα έτη 1999-2011(συνέχεια 2)

Π. Κουργκάν	775.00	719.65	833.81	749.57	697.81	644.00	650.48	792.91	803.87	858.14	704.84	741.05	731.87
Π. Σβερντόφσκ	5,897.92	6,004.76	6,566.06	5,879.87	5,360.31	5,525.08	6,156.78	7,576.47	8,138.15	7,461.03	5,390.23	6,579.46	6,770.85
Π. Τιουμέν	16,590.54	42,001.52	47,158.39	42,901.26	39,893.27	43,195.30	52,517.13	54,361.50	50,386.30	46,678.01	34,607.54	38,068.97	40,057.19
Π. Τσελιάμπινσκ	4,151.25	4,638.35	4,680.37	4,317.19	4,147.43	4,415.29	4,530.53	5,178.19	5,707.50	5,368.19	3,637.95	4,104.25	4,150.91
Δ. των Αλτάι	114.71	105.32	147.82	132.95	130.04	129.14	114.00	134.51	149.80	151.08	130.05	140.78	141.62
Δ. της Μπουργιατίας	849.24	830.04	988.07	948.44	984.26	969.22	969.82	1,062.62	1,065.29	1,007.72	791.54	839.41	827.46
Δ. της Τιβά (Τουβά)	143.13	138.28	170.75	171.42	152.97	149.19	150.98	175.50	192.19	192.84	175.84	193.45	180.76
Δ. της Χακασίας	692.19	670.13	658.42	636.47	545.67	501.95	540.20	622.07	631.80	584.16	529.18	603.76	618.69
Κράι Αλτάι	1,701.61	1,798.11	2,032.13	1,830.24	1,671.39	1,741.38	1,756.59	2,013.85	2,216.63	2,095.14	1,734.85	1,904.19	1,798.44
Κράι Υπερβαϊκάλης	1,090.52	1,155.14	1,154.44	1,115.45	1,001.05	928.94	901.65	1,051.26	1,098.80	1,133.45	970.50	1,048.23	1,114.09
Κράι Κρισνογιάρσκ	6,533.30	8,258.73	7,865.77	5,782.95	5,137.11	5,541.54	5,692.82	6,788.29	7,279.14	5,961.63	4,893.36	6,635.57	6,359.44
Π. Ιρκούτσκ	4,076.93	3,963.25	3,950.30	3,509.80	3,163.09	3,233.51	3,341.29	3,833.19	3,992.32	3,545.33	2,996.49	3,433.32	3,358.76
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	3,383.82	3,413.64	3,738.73	3,408.68	3,106.13	3,706.88	3,823.96	3,965.00	4,340.68	4,652.50	3,346.79	3,934.82	3,962.61
Π. Νοβοσιμπίρσκ	2,767.58	2,770.55	3,130.90	3,081.42	2,896.97	2,908.75	3,047.24	3,430.34	3,624.24	3,664.26	2,778.50	3,043.56	3,085.53
Π. Ομσκ	1,770.04	1,770.85	2,021.66	2,318.96	2,166.71	2,924.68	2,856.99	3,041.52	2,934.88	2,809.43	2,196.28	2,405.35	2,400.28
Π. Τομσκ	1,399.00	1,559.68	1,874.00	1,891.32	1,828.69	2,008.23	2,065.90	2,187.53	2,126.64	2,010.82	1,605.50	1,789.62	1,806.67
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	3,292.49	3,153.27	3,315.65	2,881.95	2,504.53	2,327.54	2,369.46	2,396.60	2,405.94	2,500.49	2,143.65	2,431.78	2,583.88
Κράι Καμτσάτκα	782.83	697.93	756.67	647.95	560.32	532.83	569.29	650.23	655.15	628.96	618.16	648.29	603.17
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόρτε)	2,793.58	2,388.73	2,392.59	2,424.19	2,247.78	2,309.41	2,416.02	2,501.91	2,568.39	2,557.55	2,410.10	2,958.93	2,923.82
Κράι Χαμπάροφσκ	2,114.88	2,492.85	2,624.71	2,529.75	2,190.98	2,021.75	2,086.82	2,250.78	2,293.27	2,174.60	1,808.54	2,222.85	2,147.62
Π. Αμούρ	1,084.87	1,012.43	1,283.02	1,144.54	1,002.08	974.25	995.04	1,101.77	1,108.11	1,062.86	987.03	1,123.33	1,196.61
Π. Μαγκαντάν	552.96	500.51	563.49	560.15	458.21	373.21	351.71	361.53	350.14	339.74	312.83	374.80	402.00
Π. Σαχαλίνης	1,378.37	1,337.98	1,548.72	1,180.14	1,189.30	1,390.94	1,566.64	1,924.57	2,838.39	2,694.88	2,562.83	3,065.68	3,193.19
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	158.77	145.58	157.33	171.20	161.32	170.30	183.89	208.29	235.24	193.70	165.38	198.38	195.44
Α.θύλακας Τσουκότκα	167.83	151.25	228.15	254.24	254.31	187.39	159.95	180.03	208.06	246.87	294.36	245.04	239.43

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας Π. 4 Το κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας για τα έτη 1999-2011

Γεωγραφική ενότητα	κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά περιφέρεια ανά έτος												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ρωσική Ομοσπονδία	1,173.673	1,247.362	1,348.282	1,249.273	1,151.409	1,195.122	1,257.496	1,401.366	1,493.370	1,468.394	1,182.493	1,339.841	1,365.690
Π. Μπέλγκοροντ	1,122.740	1,076.072	1,088.327	1,034.630	946.917	1,146.801	1,241.663	1,369.650	1,548.970	1,684.784	1,300.069	1,634.591	1,784.090
Π. Μπριάνσκ	616.641	669.950	706.740	676.445	601.877	571.951	646.306	720.536	778.513	782.702	640.181	721.551	757.941
Π. Βλαντίμιρ	811.024	810.754	892.628	824.241	768.690	748.367	754.245	882.711	988.351	968.966	834.824	977.516	954.854
Π. Βορόνεζ	776.982	783.507	818.228	870.957	795.590	751.045	731.893	816.760	940.432	990.369	843.298	933.123	1,025.257
Π. Ιβάνοβο	512.374	547.856	622.481	585.741	549.871	541.830	518.345	582.468	682.803	652.014	530.924	649.271	643.819
Π. Καλούγκα	781.342	863.258	992.237	893.959	887.868	854.090	895.759	976.939	1,088.570	1,195.068	996.782	1,171.478	1,242.466
Π. Κοστρομά	915.611	845.818	974.706	878.965	767.403	798.522	819.536	906.372	948.737	961.935	763.246	921.206	897.898
Π. Κούρσκ	896.901	910.953	950.979	914.921	868.932	963.062	944.994	1,030.607	1,104.018	1,181.714	926.385	1,077.018	1,111.055
Π. Λίπετσκ	1,315.927	1,502.407	1,357.130	1,453.673	1,500.506	1,788.667	1,571.331	1,740.251	1,750.338	1,770.318	1,255.126	1,330.293	1,308.292
Π. Μόσχας	1,036.448	1,026.757	1,168.574	1,184.742	1,168.277	1,210.545	1,355.938	1,588.410	1,869.623	1,919.450	1,419.554	1,630.856	1,677.814
Π. Οριόλ	933.997	968.305	1,040.669	1,034.515	929.417	830.048	830.877	919.286	945.762	973.729	743.603	845.748	894.179
Π. Ριαζάν	823.297	849.111	973.967	930.405	922.547	880.912	914.837	1,031.320	1,021.070	1,035.774	861.447	973.434	978.777
Π. Σμολένσκ	973.936	992.531	1,103.068	1,000.976	886.885	821.538	824.489	896.406	936.296	977.617	821.291	984.262	998.331
Π. Ταμπόφ	709.082	736.135	848.611	822.609	755.959	744.506	719.458	815.874	937.289	877.770	806.718	826.404	897.921
Π. Τβερ	867.182	887.692	1,025.350	943.701	889.701	927.371	880.956	1,048.780	1,110.692	1,124.677	942.220	1,014.046	1,008.429
Π. Τούλα	855.266	934.579	1,018.079	973.718	820.160	814.505	926.768	1,025.125	1,082.971	1,183.242	893.846	959.144	941.916
Π. Γιαροσλάβλ	1,238.104	1,147.574	1,449.373	1,374.851	1,279.256	1,273.851	1,285.988	1,359.197	1,427.128	1,346.804	1,082.645	1,181.082	1,200.204
ΟΠ της Μόσχας	3,699.432	4,448.656	4,416.680	4,284.180	3,940.024	4,069.719	4,945.319	5,536.850	5,960.364	5,931.673	4,107.856	4,594.021	4,630.806
Δ. της Καρελίας	1,421.915	1,482.720	1,527.659	1,441.406	1,237.683	1,175.313	1,462.250	1,455.411	1,566.162	1,417.524	1,062.343	1,173.385	1,192.716
Δ. των Κόμι	2,152.556	2,178.324	2,481.573	2,105.489	2,002.355	2,012.690	2,279.463	2,653.918	2,544.049	2,538.724	2,155.181	2,456.394	2,594.082
Π. Αρχάγγελσκ	1,344.417	1,723.492	1,625.392	1,551.903	1,478.766	1,653.507	1,669.580	1,963.421	2,110.983	1,870.146	1,702.008	1,903.564	1,931.320
Π. Βόλογκντα	1,808.672	2,055.722	1,673.371	1,588.058	1,605.949	1,956.320	2,024.485	1,901.686	1,973.112	1,957.839	1,150.714	1,369.371	1,413.124
Π. Καλίνινγκραντ	853.698	935.233	1,110.361	1,051.959	926.122	1,067.900	1,127.888	1,277.468	1,526.551	1,547.328	1,180.876	1,308.809	1,304.403
Π. Λένινγκραντ	1,233.891	1,279.809	1,486.560	1,420.437	1,367.100	1,504.668	1,579.720	1,820.487	1,811.051	1,825.860	1,651.756	1,800.680	1,746.488
Π. Μούρμανσκ	2,256.828	2,275.980	2,068.631	1,908.589	1,722.413	2,190.651	2,028.017	2,202.865	2,317.782	2,130.784	1,645.656	1,841.483	1,760.153
Π. Νόβγκοροντ	1,142.400	1,129.068	1,280.473	1,131.042	1,043.281	1,100.097	1,233.571	1,312.123	1,312.098	1,433.735	1,196.550	1,258.865	1,262.429

Πίνακας Π. 5 Το κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας για τα έτη 1999-2011 (συνέχεια 1)

Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	731.801	790.417	822.368	789.786	738.200	733.281	722.034	834.561	867.132	851.884	710.613	808.980	817.722
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1.482.102	1.531.654	1.758.491	1.804.015	1.656.057	1.759.427	1.835.680	2.021.056	2.334.090	2.419.034	2.001.609	2.195.587	2.249.769
Δ. της Αντιγκέα	527.931	473.799	488.156	443.307	416.121	426.596	498.607	556.731	658.020	665.503	616.812	674.527	669.625
Δ. της Καζμίκια	372.748	776.528	731.377	617.783	421.833	441.342	427.448	507.454	584.243	577.224	539.415	530.326	534.952
Κράι Κρασνοντάρ	1.010.964	1.027.765	1.146.993	1.063.426	914.922	929.393	942.390	1.091.953	1.246.318	1.253.025	1.081.323	1.237.904	1.251.336
Π. Ασπραγαν	829.289	1.070.139	1.052.533	1.021.096	949.081	854.573	903.809	984.269	991.493	1.182.639	868.810	901.415	901.187
Π. Βολγκογκράντ	849.054	897.991	1.002.464	966.793	902.892	878.387	993.481	1.108.631	1.252.393	1.284.515	942.517	1.043.742	1.026.179
Π. Ροστόφ	754.531	769.607	881.057	799.660	738.006	768.462	784.202	911.181	1.037.139	1.083.647	846.652	968.927	954.900
Δ. του Νταγκεστάν	282.458	326.625	412.715	405.454	417.572	464.450	438.089	529.984	563.296	622.328	591.378	596.487	598.657
Δ. της Ινγκουσετίας	267.489	256.534	262.851	194.064	194.622	212.666	225.714	254.003	409.893	379.714	301.588	303.256	330.625
Δ. της Καμπαρντίνο - Μπαλκάρια	580.170	613.603	717.329	635.135	546.929	498.646	547.007	581.932	565.271	547.176	499.340	563.701	564.163
Δ. των Καρατσάι - Τσερκεσιών	501.109	477.227	546.672	583.247	489.720	445.030	478.634	588.345	586.976	616.216	534.005	576.991	557.448
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	516.047	460.311	588.543	564.318	503.020	520.464	571.269	709.433	737.245	655.153	588.101	664.997	641.204
Δ. της Τσετσενίας	-	-	-	-	-	-	259.416	322.467	402.277	442.241	339.516	352.018	358.340
Κράι Σταυρούπολης	735.547	754.222	814.112	737.365	698.028	676.441	691.503	766.286	800.291	803.851	653.115	747.596	767.886
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	1.244.038	1.356.017	1.334.169	1.145.500	1.116.497	1.153.065	1.212.818	1.441.813	1.443.066	1.479.753	1.041.308	1.172.573	1.251.560
Δ. της Μαρίτ Ελ	649.015	581.512	673.581	611.134	597.462	633.189	603.146	711.558	772.568	755.453	645.893	742.502	744.330
Δ. της Μορδοβίας	691.363	739.444	804.029	772.301	709.776	664.274	660.019	779.881	893.724	895.737	704.770	791.946	818.120
Δ. του Ταταρστάν	1.500.278	1.890.538	1.855.537	1.659.786	1.522.130	1.572.855	1.660.020	1.865.950	1.994.619	1.984.343	1.529.718	1.663.170	1.797.874
Δ. των Ουντμούρτ (Ουντμουρτία)	1.135.584	1.288.416	1.360.363	1.246.757	1.071.857	981.564	1.169.231	1.238.487	1.327.664	1.283.297	988.011	1.133.564	1.181.176
Δ. των Τσουβάς	651.003	664.679	763.961	707.521	650.603	696.837	699.106	847.517	966.996	993.513	726.958	791.114	806.887
Κράι Περμ	1.586.758	1.664.851	1.924.250	1.578.009	1.408.635	1.459.332	1.549.036	1.643.709	1.765.828	1.839.659	1.328.273	1.483.181	1.632.545
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	848.162	891.251	896.804	829.258	732.736	734.893	721.434	798.982	844.206	889.683	703.314	805.137	811.272
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	1.039.219	1.119.184	1.372.394	1.209.730	1.114.140	1.055.822	1.130.890	1.282.187	1.391.052	1.418.504	1.071.634	1.237.138	1.248.022
Π. Ορενμπούργκ	1.222.216	1.330.598	1.273.705	1.080.149	1.008.651	1.205.839	1.308.970	1.686.205	1.783.532	1.694.652	1.321.533	1.414.070	1.461.156
Π. Πένζα	620.498	650.206	740.773	714.854	627.321	630.735	675.310	726.700	838.395	852.112	688.991	779.658	775.359
Π. Σαμάρα	1.680.200	1.645.065	1.811.769	1.591.796	1.495.004	1.537.004	1.612.746	1.752.320	1.799.866	1.753.790	1.184.149	1.358.940	1.385.511
Π. Σαράτοφ	846.368	897.014	1.021.558	911.613	851.825	875.086	849.988	916.801	977.319	1.018.602	839.126	935.678	909.152
Π. Ουλιάνοφσκ	855.807	823.765	901.932	824.221	757.123	752.205	774.231	886.069	935.733	927.492	771.892	864.511	929.075
Π. Κουργκάν	728.385	683.231	802.587	732.356	692.396	650.349	669.617	831.195	854.914	922.882	764.569	811.044	810.897

Πίνακας Π. 6 Το κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας για τα έτη 1999-2011 (συνέχεια 2)

Π. Σβερντόφσκ	1,284.251	1,316.343	1,449.462	1,307.859	1,202.979	1,251.688	1,407.190	1,744.323	1,881.502	1,728.200	1,250.226	1,529.095	1,573.735
Π. Τιουμέν	5,148.825	6,806.568	7,629.765	6,900.201	6,425.874	7,093.512	8,715.328	8,957.206	8,242.382	7,547.300	5,570.844	6,118.867	6,377.032
Π. Τσελιάμπινσκ	1,132.336	1,270.083	1,288.398	1,196.063	1,157.379	1,241.806	1,283.719	1,476.606	1,633.965	1,539.509	1,044.393	1,179.813	1,193.515
Δ. των Αλτάι	567.593	519.582	728.177	654.930	641.224	637.889	564.344	666.863	739.991	740.917	634.287	683.529	682.567
Δ. της Μπουργιατίας	841.582	829.290	995.939	964.447	1,007.340	996.347	1,000.894	1,100.308	1,104.074	1,043.318	817.564	864.803	851.763
Δ. της Τιβά (Τουβά)	467.439	452.031	558.906	561.309	501.180	489.915	497.509	579.921	634.157	633.211	574.050	628.651	585.490
Δ. της Χακασίας	1,237.380	1,205.483	1,192.784	1,162.717	1,004.345	930.070	1,008.032	1,168.243	1,189.335	1,098.886	994.127	1,133.786	1,162.498
Κράι Αλτάι	640.378	679.453	772.352	700.759	645.999	681.367	696.653	809.336	899.883	856.493	712.512	785.536	745.530
Κράι Υπερβαϊκάλης	908.843	974.141	984.937	962.427	872.272	816.483	799.297	939.269	986.987	1,020.833	875.047	946.427	1,010.258
Κράι Κρασνογιάρσκ	2,152.367	2,742.396	2,629.551	1,945.943	1,743.234	1,899.793	1,972.822	2,375.713	2,561.976	2,103.016	1,727.442	2,343.914	2,244.179
Π. Ιρκούτσκ	1,534.991	1,504.880	1,512.714	1,355.816	1,233.173	1,273.945	1,332.195	1,545.791	1,621.973	1,445.981	1,225.888	1,410.468	1,384.395
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	1,137.646	1,156.030	1,276.018	1,173.141	1,079.352	1,301.787	1,356.277	1,418.114	1,559.649	1,674.589	1,206.198	1,421.997	1,437.790
Π. Νοβοσιμπίρσκ	1,013.839	1,018.470	1,155.696	1,143.087	1,080.441	1,089.393	1,145.400	1,293.966	1,370.242	1,384.923	1,046.414	1,142.465	1,152.752
Π. Ομσκ	825.191	832.676	959.952	1,112.156	1,049.721	1,431.270	1,410.729	1,513.356	1,468.700	1,411.417	1,105.964	1,214.655	1,214.905
Π. Τομσκ	1,319.563	1,476.826	1,781.367	1,805.207	1,755.408	1,942.296	2,011.352	2,136.930	2,075.404	1,954.313	1,549.880	1,713.555	1,715.500
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	3,395.025	3,284.655	3,473.704	3,033.315	2,638.280	2,445.998	2,484.278	2,508.882	2,512.691	2,608.770	2,237.169	2,537.604	2,699.811
Κράι Καμτσάτκα	2,079.781	1,889.361	2,078.770	1,800.868	1,581.863	1,534.617	1,673.146	1,948.530	1,989.047	1,925.983	1,906.894	2,010.736	1,879.560
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόρρε)	1,296.870	1,121.100	1,137.649	1,167.443	1,092.236	1,132.907	1,197.556	1,252.486	1,295.215	1,295.948	1,225.024	1,510.150	1,497.845
Κράι Χαμπάροφσκ	1,425.215	1,699.400	1,806.411	1,756.526	1,537.278	1,437.419	1,505.065	1,645.214	1,689.494	1,607.257	1,339.486	1,651.377	1,599.498
Π. Αμούρ	1,150.937	1,089.449	1,398.844	1,263.004	1,120.377	1,105.975	1,146.975	1,287.442	1,307.666	1,262.930	1,179.407	1,350.514	1,450.226
Π. Μαγκαντάν	2,672.601	2,527.855	2,956.400	3,036.054	2,546.275	2,120.459	2,042.858	2,143.697	2,116.350	2,091.139	1,955.555	2,375.641	2,585.065
Π. Σαχαλίνης	2,395.904	2,369.777	2,784.958	2,151.190	2,198.757	2,608.177	2,981.431	3,720.510	5,550.154	5,313.991	5,094.197	6,143.532	6,436.962
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	805.137	749.639	817.312	895.401	851.318	910.259	1,000.971	1,153.760	1,313.786	1,085.587	930.007	1,121.392	1,114.520
Α.θόλακας Τσουκότκα	1,445.656	1,511.669	1,679.264	1,520.161	1,388.301	1,430.565	1,536.124	1,710.247	1,815.726	1,722.833	1,456.854	1,680.495	1,714.084

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας Π. 7 Ο πληθυσμός της Ρωσίας και των περιφερειών της για τα έτη 1999- 2011

Γεωγραφική ενότητα	Πληθυσμός ανά έτος												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ρωσική Ομοσπονδία	146,131,689	148,794,684	148,199,219	147,552,706	146,919,544	146,188,846	146,652,329	146,267,866	146,120,786	146,071,921	146,282,323	146,255,992	146,359,858
Π. Μπέλγκοροντ	1,498,299	1,504,299	1,507,600	1,510,001	1,512,878	1,512,762	1,511,688	1,512,934	1,517,127	1,523,180	1,529,019	1,532,067	1,534,213
Π. Μπριάνσκ	1,430,295	1,415,597	1,399,704	1,383,201	1,367,626	1,352,190	1,335,893	1,320,201	1,308,046	1,298,796	1,290,395	1,280,947	1,269,885
Π. Βλαντίμιρ	1,583,803	1,566,803	1,548,598	1,529,599	1,514,813	1,503,584	1,492,024	1,481,158	1,471,301	1,462,340	1,453,855	1,445,451	1,436,531
Π. Βορόνεζ	2,449,896	2,431,802	2,409,702	2,385,802	2,370,957	2,366,194	2,362,922	2,357,358	2,349,110	2,341,704	2,336,947	2,334,852	2,333,158
Π. Ιβάνοβο	1,202,597	1,186,798	1,170,405	1,153,200	1,137,782	1,123,884	1,109,301	1,095,850	1,085,475	1,077,709	1,071,047	1,063,948	1,057,074
Π. Καλούγκα	1,075,104	1,065,304	1,054,901	1,044,099	1,035,136	1,029,617	1,025,461	1,021,740	1,018,933	1,016,663	1,015,297	1,012,093	1,008,710
Π. Κοστρομά	765,805	757,900	748,998	739,199	728,800	717,559	705,870	694,788	686,616	680,605	675,366	669,665	664,078
Π. Κούρσκ	1,289,000	1,274,098	1,257,503	1,239,801	1,222,234	1,204,591	1,186,719	1,169,605	1,156,721	1,147,593	1,139,159	1,130,319	1,123,605
Π. Λίπετσκ	1,236,396	1,230,899	1,224,300	1,215,700	1,208,140	1,201,927	1,196,235	1,192,149	1,188,557	1,184,344	1,179,516	1,174,539	1,168,971
Π. Μόσχας	6,640,796	6,620,788	6,611,308	6,612,994	6,644,105	6,704,033	6,760,298	6,815,337	6,871,094	6,926,692	6,991,113	7,065,210	7,152,451
Π. Οριόλ	887,601	880,501	872,102	862,899	852,682	841,107	828,631	816,743	808,298	802,031	796,000	789,368	783,437
Π. Ριαζάν	1,281,505	1,266,702	1,249,900	1,232,302	1,217,030	1,204,864	1,194,109	1,185,157	1,177,921	1,171,121	1,164,855	1,156,822	1,150,147
Π. Σμολένσκ	1,107,903	1,090,801	1,072,699	1,054,598	1,042,507	1,035,715	1,028,869	1,021,671	1,013,459	1,004,864	996,865	987,953	981,685
Π. Ταμπόφ	1,239,504	1,222,303	1,203,498	1,183,801	1,168,044	1,156,342	1,144,688	1,132,782	1,121,726	1,112,125	1,103,730	1,094,675	1,086,122
Π. Τβερ	1,555,199	1,531,701	1,505,501	1,478,503	1,456,696	1,440,219	1,423,942	1,407,058	1,392,899	1,381,183	1,370,372	1,357,707	1,346,143
Π. Τούλα	1,754,704	1,731,502	1,706,801	1,681,899	1,659,505	1,640,500	1,623,487	1,607,665	1,594,048	1,582,152	1,570,500	1,557,492	1,547,438
Π. Γιαροσλάβλ	1,412,799	1,399,899	1,386,100	1,371,399	1,355,713	1,338,427	1,321,306	1,306,389	1,296,250	1,289,329	1,283,105	1,275,547	1,271,018
ΟΠ της Μόσχας	9,858,095	10,023,601	10,192,098	10,328,402	10,461,293	10,631,056	10,825,094	11,007,596	11,139,139	11,234,242	11,331,895	11,461,630	11,577,022
Δ. της Καρελίας	739,501	732,101	725,200	718,400	709,029	696,224	682,821	670,537	662,218	656,585	651,242	645,650	641,131
Δ. των Κόμι	1,067,900	1,050,400	1,036,300	1,022,800	1,007,948	991,373	972,921	953,884	939,842	928,594	917,149	905,596	894,526
Π. Αργάγγελσκ	1,402,199	1,645,875	1,599,996	1,607,365	1,643,062	1,670,413	1,637,275	1,671,095	1,721,447	1,646,843	1,741,409	1,713,114	1,680,011
Π. Βόλογκντα	1,304,703	1,295,000	1,284,501	1,272,699	1,261,386	1,250,846	1,240,353	1,230,360	1,222,777	1,216,955	1,211,249	1,204,777	1,199,868
Π. Καλίνινγκραντ	960,001	958,102	956,500	954,800	950,990	944,993	939,336	935,453	934,814	935,955	937,623	940,228	944,310
Π. Λένινγκραντ	1,690,004	1,683,503	1,676,500	1,669,901	1,670,219	1,677,366	1,683,411	1,688,244	1,691,844	1,695,738	1,701,902	1,711,743	1,726,244
Π. Μούρμανσκ	952,600	931,999	914,301	897,799	881,477	865,042	848,184	831,703	819,559	810,347	802,659	796,921	791,012
Π. Νόβγκοροντ	722,299	714,400	705,601	696,499	687,553	678,743	670,069	661,600	654,891	648,784	642,533	636,248	631,274

Πίνακας Π. 8 Ο πληθυσμός της Ρωσίας και των περιφερειών της για τα έτη 1999- 2011 (συνέχεια 1)

Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	798,899	787,498	775,702	763,897	752,434	740,635	727,646	714,502	703,913	694,963	686,114	676,582	669,098
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	4,756,406	4,728,405	4,701,597	4,672,401	4,659,256	4,674,265	4,699,672	4,730,202	4,756,208	4,781,788	4,815,736	4,866,053	4,926,281
Δ. της Αντιγκέα	449,705	448,198	447,000	446,698	445,837	444,073	442,148	439,798	438,252	438,640	439,571	439,847	441,193
Δ. της Καλμίκια	309,399	307,803	302,401	294,702	292,008	292,675	293,347	293,263	292,333	290,966	289,975	289,287	287,796
Κράι Κρασνοντάρ	5,132,008	5,133,107	5,132,202	5,125,704	5,117,381	5,116,902	5,123,077	5,135,082	5,156,796	5,182,562	5,204,330	5,222,111	5,257,230
Π. Ασπραζαν	1,014,400	1,010,800	1,007,401	1,005,102	1,005,428	1,006,271	1,004,492	1,001,908	1,003,598	1,007,911	1,010,523	1,010,461	1,012,386
Π. Βολγκογκράντ	2,744,492	2,732,001	2,717,503	2,701,901	2,683,313	2,664,302	2,648,301	2,635,177	2,626,543	2,620,595	2,616,115	2,610,834	2,601,166
Π. Ροστόφ	4,464,911	4,446,905	4,428,495	4,407,195	4,386,096	4,364,118	4,342,575	4,323,548	4,306,131	4,295,042	4,288,623	4,280,000	4,267,933
Δ. του Νταγκεστάν	2,417,495	2,464,292	2,511,005	2,558,797	2,599,462	2,635,111	2,672,669	2,714,230	2,762,218	2,807,562	2,847,643	2,891,482	2,922,326
Δ. της Ινγκουσετίας	320,891	392,702	450,498	462,105	460,358	442,812	425,538	412,067	406,679	407,914	410,472	413,131	422,509
Δ. της Καμπαντίνιο - Μπαλκάρια	874,897	882,901	890,497	897,698	895,344	883,475	871,732	862,310	857,870	857,704	858,851	859,684	859,427
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσιών	440,595	440,294	440,200	439,300	441,598	447,281	452,354	458,068	464,008	468,216	471,928	475,598	476,039
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	688,801	699,001	706,998	709,700	708,674	707,035	706,644	707,847	710,156	711,585	711,694	712,103	710,757
Δ. της Τσετσενίας	-	-	-	-	-	-	1,142,751	1,162,155	1,184,447	1,210,655	1,237,143	1,262,506	1,288,639
Κράι Σταυρούπολης	2,738,191	2,740,904	2,738,504	2,734,302	2,735,782	2,740,090	2,743,993	2,746,976	2,753,376	2,763,647	2,772,657	2,781,611	2,786,276
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	4,118,702	4,117,500	4,111,697	4,105,302	4,098,243	4,087,781	4,073,803	4,059,848	4,054,131	4,057,098	4,063,959	4,070,315	4,068,165
Δ. της Μαριί Ελ	745,598	741,498	735,897	729,800	724,717	720,482	715,842	710,985	706,748	703,279	700,498	697,436	693,958
Δ. της Μορδοβίας	922,901	913,298	902,600	891,701	882,232	875,074	868,277	861,304	854,780	848,310	842,072	836,225	829,359
Δ. του Ταταρστάν	3,789,507	3,788,300	3,784,402	3,779,803	3,775,388	3,770,636	3,764,882	3,762,353	3,764,943	3,770,152	3,778,992	3,785,971	3,795,337
Δ. των Ουντιμούρτ (Ουντιμούρτια)	1,598,499	1,591,798	1,583,099	1,573,200	1,564,633	1,557,694	1,550,056	1,542,211	1,535,774	1,530,591	1,526,676	1,522,753	1,519,240
Δ. των Τσουβάς	1,336,495	1,331,005	1,323,602	1,315,601	1,306,683	1,296,348	1,284,984	1,273,759	1,265,815	1,260,627	1,257,045	1,253,185	1,248,765
Κράι Περμ	2,887,800	2,868,801	2,847,898	2,825,397	2,798,410	2,767,304	2,735,164	2,705,182	2,682,778	2,667,159	2,654,506	2,641,102	2,632,312
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	1,561,204	1,545,196	1,527,598	1,508,701	1,485,730	1,458,919	1,432,002	1,407,330	1,387,700	1,372,193	1,358,848	1,345,725	1,333,336
Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	3,641,890	3,611,397	3,574,603	3,535,200	3,498,374	3,464,486	3,431,111	3,399,341	3,373,589	3,353,269	3,335,265	3,317,230	3,302,298
Π. Ορενμπούργκ	2,214,404	2,207,398	2,196,797	2,182,899	2,162,973	2,136,201	2,107,977	2,080,693	2,061,796	2,049,978	2,043,150	2,036,770	2,027,581
Π. Πένζα	1,507,302	1,492,204	1,475,204	1,457,698	1,444,608	1,435,522	1,425,561	1,415,901	1,408,543	1,401,755	1,395,286	1,388,209	1,380,272
Π. Σαμάρα	3,297,097	3,283,700	3,264,897	3,244,901	3,232,424	3,227,214	3,225,459	3,224,791	3,222,438	3,221,226	3,221,212	3,218,110	3,214,688
Π. Σαράτοφ	2,715,294	2,705,002	2,690,700	2,672,804	2,651,505	2,627,553	2,603,402	2,581,814	2,565,359	2,551,810	2,540,365	2,527,358	2,514,018
Π. Ουλιάνοφσκ	1,433,601	1,420,498	1,404,703	1,387,397	1,372,904	1,360,729	1,347,457	1,333,126	1,321,064	1,312,455	1,305,191	1,296,084	1,286,286
Π. Κουργκάν	1,064,003	1,053,298	1,038,900	1,023,502	1,007,813	990,238	971,421	953,943	940,291	929,846	921,884	913,700	902,538

Πίνακας Π. 9 Ο πληθυσμός της Ρωσίας και των περιφερειών της για τα έτη 1999- 2011 (συνέχεια 2)

Π. Σβερντλόφσκ	4,592,502	4,561,694	4,530,001	4,495,799	4,455,862	4,414,104	4,375,232	4,343,503	4,325,347	4,317,225	4,311,404	4,302,849	4,302,410
Π. Τιουμέν	3,222,199	6,170,733	6,180,845	6,217,393	6,208,224	6,089,409	6,025,835	6,069,024	6,113,075	6,184,730	6,212,260	6,221,572	6,281,478
Π. Τσελιάμπινσκ	3,666,094	3,652,002	3,632,703	3,609,500	3,583,469	3,555,536	3,529,225	3,506,821	3,493,037	3,486,952	3,483,313	3,478,727	3,477,888
Δ. των Αλτάι	202,097	202,701	203,001	203,000	202,804	202,453	202,004	201,708	202,436	203,908	205,037	205,958	207,478
Δ. της Μπουργιατίας	1,009,096	1,000,900	992,100	983,400	977,085	972,778	968,954	965,748	964,869	965,876	968,166	970,637	971,465
Δ. της Τιβά (Τουβά)	306,203	305,899	305,500	305,401	305,223	304,513	303,476	302,623	303,070	304,544	306,315	307,728	308,740
Δ. της Χακασίας	559,401	555,899	551,999	547,400	543,306	539,694	535,898	532,482	531,224	531,590	532,307	532,513	532,210
Κράι Αλτάι	2,657,200	2,646,403	2,631,094	2,611,799	2,587,293	2,555,708	2,521,471	2,488,268	2,463,240	2,446,183	2,434,838	2,424,063	2,412,294
Κράι Υπερβαϊκάλης	1,199,897	1,185,801	1,172,100	1,159,000	1,147,640	1,137,733	1,128,053	1,119,235	1,113,291	1,110,317	1,109,084	1,107,564	1,102,775
Κράι Κρασνογιάρσκ	3,035,403	3,011,500	2,991,299	2,971,798	2,946,887	2,916,917	2,885,621	2,857,370	2,841,219	2,834,802	2,832,723	2,830,979	2,833,750
Π. Ιρκούτσκ	2,655,997	2,633,600	2,611,398	2,588,699	2,565,002	2,538,189	2,508,112	2,479,763	2,461,395	2,451,850	2,444,339	2,434,172	2,426,154
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	2,974,407	2,952,898	2,929,997	2,905,600	2,877,775	2,847,535	2,819,451	2,795,971	2,783,116	2,778,293	2,774,661	2,767,109	2,756,041
Π. Νοβοσιμπίρσκ	2,729,797	2,720,304	2,709,102	2,695,698	2,681,287	2,670,067	2,660,418	2,651,024	2,644,961	2,645,825	2,655,260	2,664,030	2,676,664
Π. Ομσκ	2,145,004	2,126,701	2,106,002	2,085,100	2,064,080	2,043,417	2,025,189	2,009,785	1,998,286	1,990,503	1,985,850	1,980,273	1,975,690
Π. Τομσκ	1,060,201	1,056,101	1,052,000	1,047,701	1,041,746	1,033,949	1,027,119	1,023,678	1,024,685	1,028,915	1,035,884	1,044,392	1,053,143
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	969,800	959,999	954,500	950,100	949,302	951,569	953,782	955,246	957,514	958,492	958,197	958,298	957,058
Κράι Καμτσάτκα	376,401	369,399	363,999	359,800	354,214	347,209	340,251	333,702	329,379	326,564	324,172	322,412	320,908
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	2,154,098	2,130,704	2,103,099	2,076,498	2,057,964	2,038,479	2,017,458	1,997,558	1,982,986	1,973,497	1,967,391	1,959,362	1,952,014
Κράι Χαμπάροφσκ	1,483,901	1,466,902	1,452,998	1,440,200	1,425,233	1,406,513	1,386,529	1,368,076	1,357,370	1,352,985	1,350,176	1,346,058	1,342,681
Π. Αμούρ	942,600	929,301	917,200	906,201	894,412	880,900	867,536	855,779	847,396	841,579	836,887	831,783	825,116
Π. Μαγκαντάν	206,899	198,000	190,600	184,500	179,951	176,003	172,167	168,650	165,446	162,465	159,971	157,768	155,510
Π. Σαχαλίνης	575,301	564,600	556,100	548,600	540,895	533,298	525,467	517,287	511,408	507,130	503,088	499,009	496,071
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	197,199	194,203	192,499	191,201	189,499	187,088	183,709	180,529	179,058	178,430	177,824	176,902	175,358
Α.Θύλακας Τσουκότκα	116,095	100,057	135,866	167,245	183,179	130,988	104,127	105,266	114,586	143,295	202,051	145,812	139,684

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας Π. 10 Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ρωσίας και των περιφερειών της για τα έτη 1999- 2011

Γεωγραφική ενότητα	Έκταση	Πληθυσμιακή πυκνότητα ανά έτος												
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ρωσική Ομοσπονδία	17,058,073	8.57	8.72	8.69	8.65	8.61	8.57	8.60	8.57	8.57	8.56	8.58	8.57	8.58
Π. Μπέλγκοροντ	27,100	55.29	55.51	55.63	55.72	55.83	55.82	55.78	55.83	55.98	56.21	56.42	56.53	56.61
Π. Μπριάνσκ	34,900	40.98	40.56	40.11	39.63	39.19	38.74	38.28	37.83	37.48	37.21	36.97	36.70	36.39
Π. Βλαντίμιρ	29,000	54.61	54.03	53.40	52.74	52.23	51.85	51.45	51.07	50.73	50.43	50.13	49.84	49.54
Π. Βορόνεζ	52,400	46.75	46.41	45.99	45.53	45.25	45.16	45.09	44.99	44.83	44.69	44.60	44.56	44.53
Π. Ιβάνοβο	21,800	55.16	54.44	53.69	52.90	52.19	51.55	50.89	50.27	49.79	49.44	49.13	48.80	48.49
Π. Καλούγκα	29,800	36.08	35.75	35.40	35.04	34.74	34.55	34.41	34.29	34.19	34.12	34.07	33.96	33.85
Π. Κοστρομά	60,100	12.74	12.61	12.46	12.30	12.13	11.94	11.74	11.56	11.42	11.32	11.24	11.14	11.05
Π. Κούρσκ	29,800	43.26	42.75	42.20	41.60	41.01	40.42	39.82	39.25	38.82	38.51	38.23	37.93	37.70
Π. Λίπετσκ	24,100	51.30	51.07	50.80	50.44	50.13	49.87	49.64	49.47	49.32	49.14	48.94	48.74	48.51
Π. Μόσχας	45,900	144.68	144.24	144.04	144.07	144.75	146.06	147.28	148.48	149.70	150.91	152.31	153.93	155.83
Π. Οριόλ	24,700	35.94	35.65	35.31	34.94	34.52	34.05	33.55	33.07	32.72	32.47	32.23	31.96	31.72
Π. Ριαζάν	39,600	32.36	31.99	31.56	31.12	30.73	30.43	30.15	29.93	29.75	29.57	29.42	29.21	29.04
Π. Σμολένσκ	49,800	22.25	21.90	21.54	21.18	20.93	20.80	20.66	20.52	20.35	20.18	20.02	19.84	19.71
Π. Ταμπόφ	34,300	36.14	35.64	35.09	34.51	34.05	33.71	33.37	33.03	32.70	32.42	32.18	31.91	31.67
Π. Τβερ	84,100	18.49	18.21	17.90	17.58	17.32	17.13	16.93	16.73	16.56	16.42	16.29	16.14	16.01
Π. Τούλα	25,700	68.28	67.37	66.41	65.44	64.57	63.83	63.17	62.56	62.03	61.56	61.11	60.60	60.21
Π. Γιαροσλάβλ	36,400	38.81	38.46	38.08	37.68	37.24	36.77	36.30	35.89	35.61	35.42	35.25	35.04	34.92
ΟΠ της Μόσχας	2,511	3,925.96	3,991.88	4,058.98	4,113.26	4,166.19	4,233.79	4,311.07	4,383.75	4,436.14	4,474.01	4,512.90	4,564.57	4,610.52
Δ. της Καρελίας	172,400	4.29	4.25	4.21	4.17	4.11	4.04	3.96	3.89	3.84	3.81	3.78	3.75	3.72
Δ. των Κόμι	415,900	2.57	2.53	2.49	2.46	2.42	2.38	2.34	2.29	2.26	2.23	2.21	2.18	2.15
Π. Αρχάγγελσκ	587,400	2.39	2.80	2.72	2.74	2.80	2.84	2.79	2.84	2.93	2.80	2.96	2.92	2.86
Π. Βόλογκντα	145,700	8.95	8.89	8.82	8.74	8.66	8.59	8.51	8.44	8.39	8.35	8.31	8.27	8.24
Π. Καλίνινγκραντ	15,100	63.58	63.45	63.34	63.23	62.98	62.58	62.21	61.95	61.91	61.98	62.09	62.27	62.54
Π. Λένινγκραντ	84,500	20.00	19.92	19.84	19.76	19.77	19.85	19.92	19.98	20.02	20.07	20.14	20.26	20.43
Π. Μοϋρμανσκ	144,900	6.57	6.43	6.31	6.20	6.08	5.97	5.85	5.74	5.66	5.59	5.54	5.50	5.46
Π. Νόβγκοροντ	55,300	13.06	12.92	12.76	12.59	12.43	12.27	12.12	11.96	11.84	11.73	11.62	11.51	11.42

Πίνακας Π. 11 Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ρωσίας και των περιφερειών της για τα έτη 1999- 2011 (συνέχεια 1)

Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	55,300	14.45	14.24	14.03	13.81	13.61	13.39	13.16	12.92	12.73	12.57	12.41	12.23	12.10
ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	1,439	3,305.36	3,285.90	3,267.27	3,246.98	3,237.84	3,248.27	3,265.93	3,287.14	3,305.22	3,322.99	3,346.58	3,381.55	3,423.41
Δ. της Αντιγκέα	7,600	59.17	58.97	58.82	58.78	58.66	58.43	58.18	57.87	57.66	57.72	57.84	57.87	58.05
Δ. της Καλμίκια	76,100	4.07	4.04	3.97	3.87	3.84	3.85	3.85	3.85	3.84	3.82	3.81	3.80	3.78
Κράι Κρασνοντάρ	76,000	67.53	67.54	67.53	67.44	67.33	67.33	67.41	67.57	67.85	68.19	68.48	68.71	69.17
Π. Άστραχαν	44,100	23.00	22.92	22.84	22.79	22.80	22.82	22.78	22.72	22.76	22.86	22.91	22.91	22.96
Π. Βολγκογκράντ	113,900	24.10	23.99	23.86	23.72	23.56	23.39	23.25	23.14	23.06	23.01	22.97	22.92	22.84
Π. Ροστόφ	100,800	44.29	44.12	43.93	43.72	43.51	43.29	43.08	42.89	42.72	42.61	42.55	42.46	42.34
Δ. του Νταγκεστάν	50,300	48.06	48.99	49.92	50.87	51.68	52.39	53.13	53.96	54.91	55.82	56.61	57.48	58.10
Δ. της Ινγκουσετίας	3,000	106.96	130.90	150.17	154.04	153.45	147.60	141.85	137.36	135.56	135.97	136.82	137.71	140.84
Δ. της Καμπαρντινο - Μπαλκάρια	12,500	69.99	70.63	71.24	71.82	71.63	70.68	69.74	68.98	68.63	68.62	68.71	68.77	68.75
Δ. των Καρτσάι - Τσερκεσίον	14,100	31.25	31.23	31.22	31.16	31.32	31.72	32.08	32.49	32.91	33.21	33.47	33.73	33.76
Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	8,000	86.10	87.38	88.37	88.71	88.58	88.38	88.33	88.48	88.77	88.95	88.96	89.01	88.84
Δ. της Τσετσενίας	17,300	-	-	-	-	-	-	66.05	67.18	68.47	69.98	71.51	72.98	74.49
Κράι Σταυρούπολης	66,500	41.18	41.22	41.18	41.12	41.14	41.20	41.26	41.31	41.40	41.56	41.69	41.83	41.90
Δ. του Μπασκορτοστάν (Μπασκίρια)	143,600	28.68	28.67	28.63	28.59	28.54	28.47	28.37	28.27	28.23	28.25	28.30	28.34	28.33
Δ. της Μαρι Έλ	23,200	32.14	31.96	31.72	31.46	31.24	31.06	30.86	30.65	30.46	30.31	30.19	30.06	29.91
Δ. της Μορδοβίας	26,200	35.23	34.86	34.45	34.03	33.67	33.40	33.14	32.87	32.63	32.38	32.14	31.92	31.65
Δ. του Ταταρστάν	68,000	55.73	55.71	55.65	55.59	55.52	55.45	55.37	55.33	55.37	55.44	55.57	55.68	55.81
Δ. των Ουντμούρτ (Ουντμουρτία)	42,100	37.97	37.81	37.60	37.37	37.16	37.00	36.82	36.63	36.48	36.36	36.26	36.17	36.09
Δ. των Τσουβιάς	18,300	73.03	72.73	72.33	71.89	71.40	70.84	70.22	69.60	69.17	68.89	68.69	68.48	68.24
Κράι Περμ	160,600	17.98	17.86	17.73	17.59	17.42	17.23	17.03	16.84	16.70	16.61	16.53	16.45	16.39
Π. Βιάτκα (Κίροφ)	120,800	12.92	12.79	12.65	12.49	12.30	12.08	11.85	11.65	11.49	11.36	11.25	11.14	11.04
Π. Νίζνο (Κάτω) Νόβγκοροντ	76,900	47.36	46.96	46.48	45.97	45.49	45.05	44.62	44.20	43.87	43.61	43.37	43.14	42.94
Π. Ορενμπούργκ	124,000	17.86	17.80	17.72	17.60	17.44	17.23	17.00	16.78	16.63	16.53	16.48	16.43	16.35
Π. Πένζα	43,200	34.89	34.54	34.15	33.74	33.44	33.23	33.00	32.78	32.61	32.45	32.30	32.13	31.95
Π. Σαμάρα	53,600	61.51	61.26	60.91	60.54	60.31	60.21	60.18	60.16	60.12	60.10	60.10	60.04	59.98
Π. Σαράτοφ	100,200	27.10	27.00	26.85	26.67	26.46	26.22	25.98	25.77	25.60	25.47	25.35	25.22	25.09
Π. Ουλιάνοφσκ	37,300	38.43	38.08	37.66	37.20	36.81	36.48	36.12	35.74	35.42	35.19	34.99	34.75	34.48
Π. Κουργκάν	71,000	14.99	14.84	14.63	14.42	14.19	13.95	13.68	13.44	13.24	13.10	12.98	12.87	12.71

Πίνακας Π. 12 Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ρωσίας και των περιφερειών της για τα έτη 1999- 2011 (συνέχεια 2)

Π. Σβερντλόφσκ	194.800	23.58	23.42	23.25	23.08	22.87	22.66	22.46	22.30	22.20	22.16	22.13	22.09	22.09
Π. Τιουμέν	1.435.200	2.25	4.30	4.31	4.33	4.33	4.24	4.20	4.23	4.26	4.31	4.33	4.33	4.38
Π. Τσελιάμπινσκ	87.900	41.71	41.55	41.33	41.06	40.77	40.45	40.15	39.90	39.74	39.67	39.63	39.58	39.57
Δ. των Αλτάι	92.600	2.18	2.19	2.19	2.19	2.19	2.19	2.18	2.18	2.19	2.20	2.21	2.22	2.24
Δ. της Μπουργιατίας	351.300	2.87	2.85	2.82	2.80	2.78	2.77	2.76	2.75	2.75	2.75	2.76	2.76	2.77
Δ. της Τιβά (Γουβά)	170.500	1.80	1.79	1.79	1.79	1.79	1.79	1.78	1.77	1.78	1.79	1.80	1.80	1.81
Δ. της Χακασίας	61.900	9.04	8.98	8.92	8.84	8.78	8.72	8.66	8.60	8.58	8.59	8.60	8.60	8.60
Κράι Αλτάι	169.100	15.71	15.65	15.56	15.45	15.30	15.11	14.91	14.71	14.57	14.47	14.40	14.34	14.27
Κράι Υπερβαϊκάλης	431.500	2.78	2.75	2.72	2.69	2.66	2.64	2.61	2.59	2.58	2.57	2.57	2.57	2.56
Κράι Κρασνογιάρσκ	2.339.700	1.30	1.29	1.28	1.27	1.26	1.25	1.23	1.22	1.21	1.21	1.21	1.21	1.21
Π. Ιρκούτσκ	767.900	3.46	3.43	3.40	3.37	3.34	3.31	3.27	3.23	3.21	3.19	3.18	3.17	3.16
Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	95.500	31.15	30.92	30.68	30.43	30.13	29.82	29.52	29.28	29.14	29.09	29.05	28.97	28.86
Π. Νοβοσιμπίρσκ	178.200	15.32	15.27	15.20	15.13	15.05	14.98	14.93	14.88	14.84	14.85	14.90	14.95	15.02
Π. Ομσκ	139.700	15.35	15.22	15.08	14.93	14.78	14.63	14.50	14.39	14.30	14.25	14.22	14.18	14.14
Π. Τομσκ	316.900	3.35	3.33	3.32	3.31	3.29	3.26	3.24	3.23	3.23	3.25	3.27	3.30	3.32
Δ. των Σαχά (Γιακουτία)	3.083.523	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31	0.31
Κράι Καμτσάτκα	472.300	0.80	0.78	0.77	0.76	0.75	0.74	0.72	0.71	0.70	0.69	0.69	0.68	0.68
Κράι Πριμόρσκι (Πριμόριε)	165.900	12.98	12.84	12.68	12.52	12.40	12.29	12.16	12.04	11.95	11.90	11.86	11.81	11.77
Κράι Χαμπάροφσκ	788.600	1.88	1.86	1.84	1.83	1.81	1.78	1.76	1.73	1.72	1.72	1.71	1.71	1.70
Π. Αμούρ	363.700	2.59	2.56	2.52	2.49	2.46	2.42	2.39	2.35	2.33	2.31	2.30	2.29	2.27
Π. Μαγκαντάν	461.400	0.45	0.43	0.41	0.40	0.39	0.38	0.37	0.37	0.36	0.35	0.35	0.34	0.34
Π. Σαχάλινη	87.100	6.61	6.48	6.38	6.30	6.21	6.12	6.03	5.94	5.87	5.82	5.78	5.73	5.70
Εβραϊκή Αυτόνομη Π.	36.000	5.48	5.39	5.35	5.31	5.26	5.20	5.10	5.01	4.97	4.96	4.94	4.91	4.87
Α.θόλακας Τσουκότκα	737.700	0.16	0.14	0.18	0.23	0.25	0.18	0.14	0.14	0.16	0.19	0.27	0.20	0.19

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ίδια Επεξεργασία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ

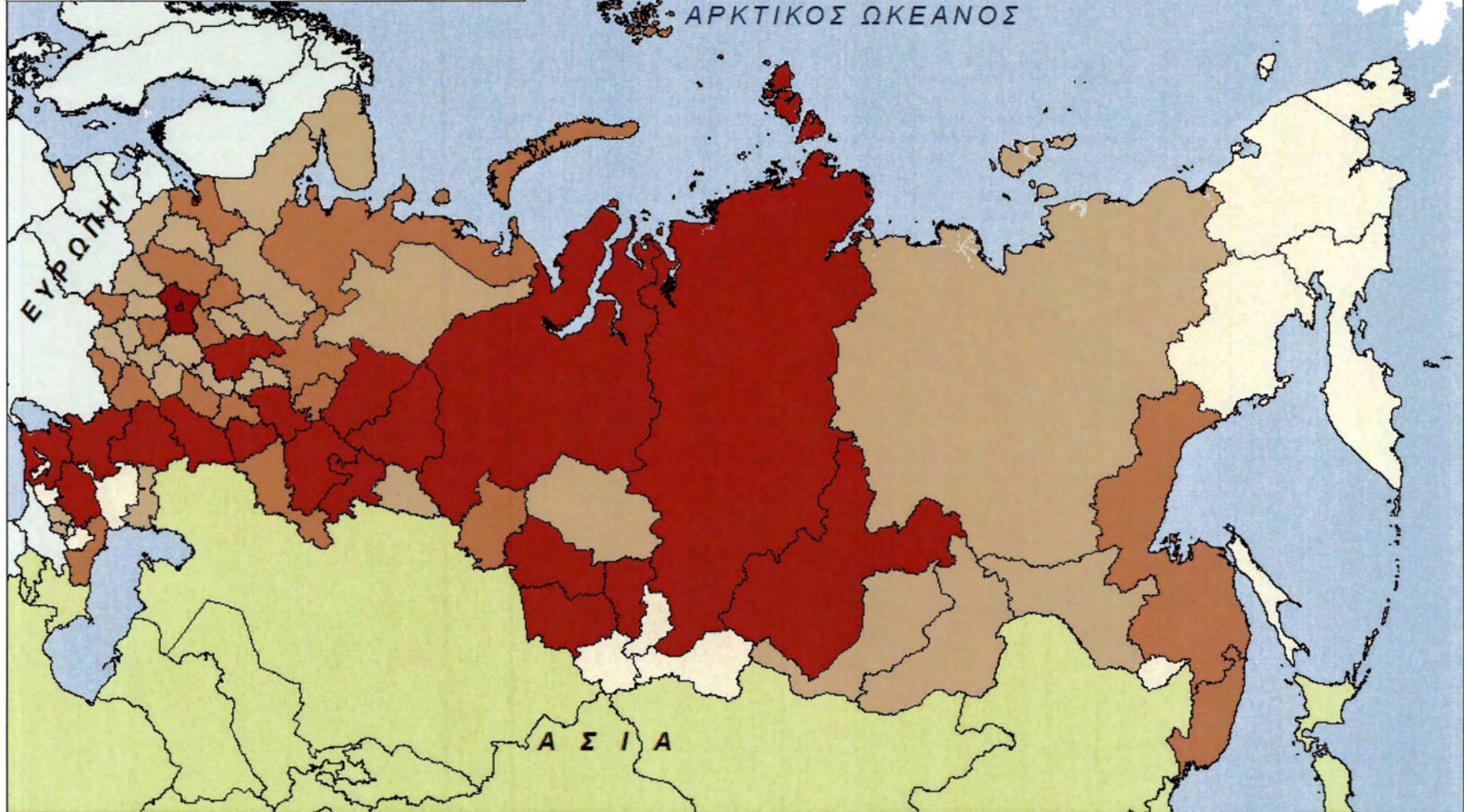
Χάρτης Π. 1 Η διοικητική διαίρεση της Ρωσίας

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας - Ιδία Επεξεργασία

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	14. Α. θύλακας Τσουκότκα	28. Δ. των Καρασάι - Τσερκεσίαν	46. Δ. της Μαρί Ελ	60. Κράι Περμ	75. Π. Τοσκ
1. Δ. της Αντιγκέα	15. Δ. των Τσουβάς	29. Δ. της Καρελίας	47. Δ. της Μορδοβίας	61. Κράι Πριμόρσκ (Πριμόριε)	76. Π. Τούλα
2. Κράι Υπερβαϊκάλης	16. ΟΠ της Αγ. Πετρούπολης	30. Π. Κεμέροβο (Κουζμπάς)	48. ΟΠ της Μόσχας	62. Π. Πσκοφ (Πίσκοβου)	77. Δ. της Τιβά (Τουβά)
3. Κράι Αλτάι	17. Δ. του Νταγκεστάν	31. Κράι Χαμπάροφσκ	49. Π. Μόσχας	63. Π. Ροστόφ	78. Π. Τβερ
4. Π. Αμούρ	18. Κράι Κρασνογιάρσκ	32. Δ. της Χακασίας	50. Π. Μούρμανσκ	64. Π. Ριαζάν	79. Π. Τιουμέν
5. Π. Αρχάγγελσκ	19. Δ. των Αλτάι	34. Π. Βιάτκα (Κίροφ)	52. Π. Νίζνυ (Κάτω) Νόβγκοροντ	65. Δ. των Σαχά (Γακουτία)	80. Δ. των Ουντμούρτ
6. Π. Αστραχαν	20. Δ. της Ινγκουσετίας	36. Δ. των Κόμι	53. Δ. της Βόρειας Οσετίας - Αλανίας	66. Π. Σαχαλίνης	81. Π. Ουλιάνοφσκ
7. Δ. του Μπασκορτοστάν	21. Π. Ιρκούτσκ	38. Π. Κοστρομά	54. Π. Νόβγκοροντ	67. Π. Σαμάρα	83. Π. Βλαντίμιρ
8. Π. Μπέλγκοροντ	22. Π. Ιβάνοβο	39. Κράι Κρασνοντάρ	55. Π. Νοβοσιμπίρσκ	68. Π. Σαράτοφ	84. Π. Βολγκογκράντ
9. Π. Μπριάνσκ	23. Δ. της Καμπαρντίνο - Μπαλκάρια	41. Π. Κουργκάν	56. Π. Ορσκ	69. Π. Σμολένσκ	85. Π. Βόλγκογκντα
10. Δ. της Μπουργιατίας	24. Π. Καλίνινγκραντ	42. Π. Κούρσκ	57. Π. Οριόλ	70. Κράι Σταυρούπολης	86. Π. Βορόνεζ
11. Δ. της Τσετσενίας	25. Δ. της Καλίμακα	43. Π. Λένινγκραντ	58. Π. Ορενμπούργκ	71. Π. Σβερντόφσκ	88. Π. Παρσάλαβα
12. Π. Τσελιάμπινσκ	26. Π. Καλούγκα	44. Π. Λίπετσκ	59. Π. Πένζα	72. Π. Ταμπόφ	89. Εβραϊκή Αυτόνομη Π.
	27. Κράι Καμτσάτκα	45. Π. Μαγκαντάν		73. Δ. του Ταταρσταν	

Χάρτης Π. 2 Ο πληθυσμός της Ρωσίας (1999) σε επίπεδο περιφέρειας

Πληθυσμός ανά Περιφέρεια

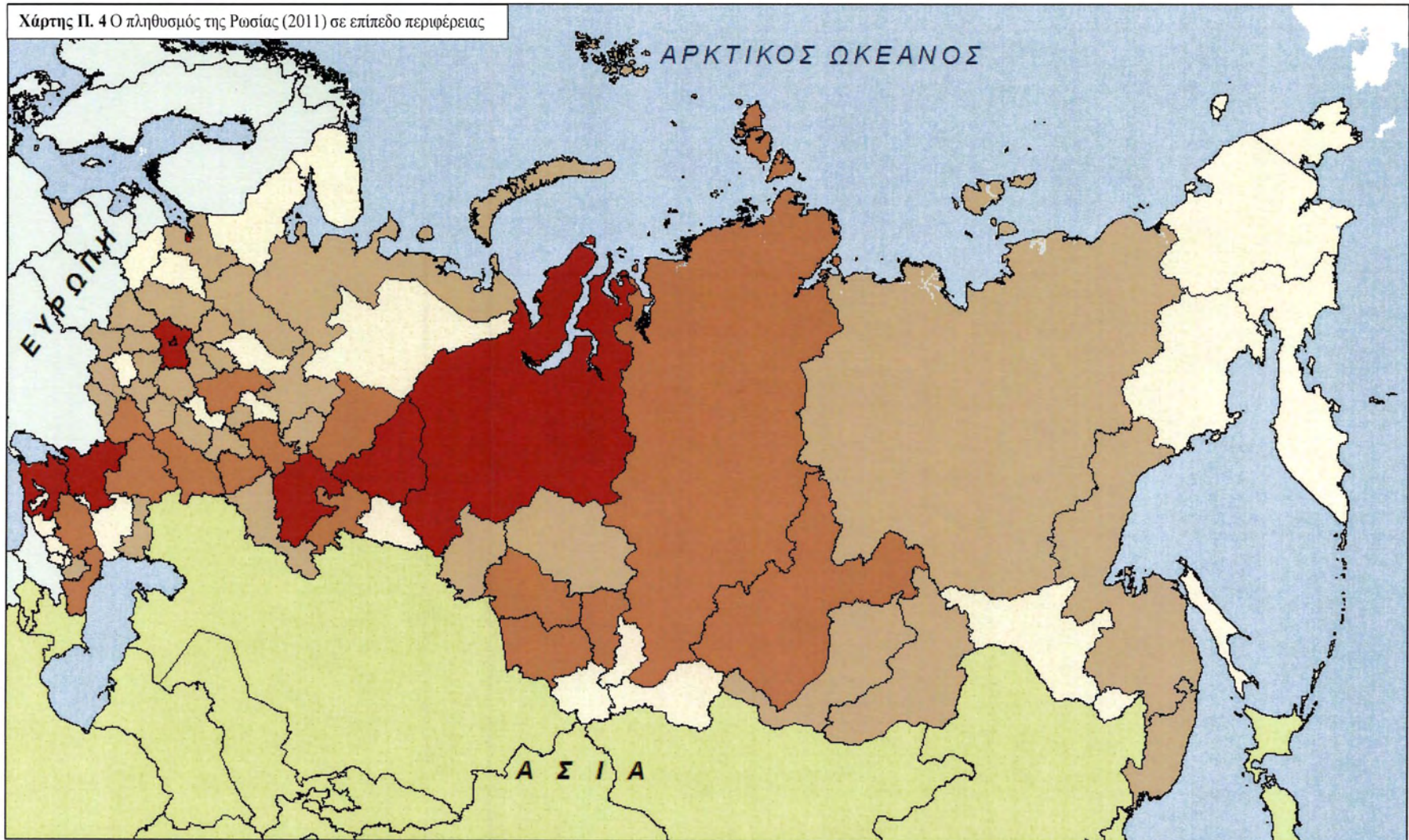
ΕΤΟΣ 1999

- 0 - 575.301
- 575.302 - 1.336.495
- 1.336.496 - 2.449.896
- 2.449.897 - 5.132.008
- 5.132.009 - 9.858.095

0 500 1.000 1.500 2.000 χμτ

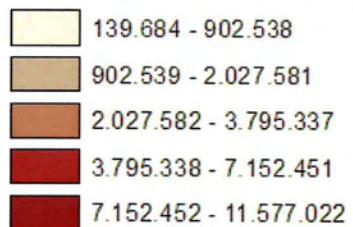
Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ίδια Επεξεργασία

Χάρτης Π. 4 Ο πληθυσμός της Ρωσίας (2011) σε επίπεδο περιφέρειας

Πληθυσμός ανά Περιφέρεια

ΕΤΟΣ 2011

0 500 1.000 1.500 2.000
ΧΜΤ

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

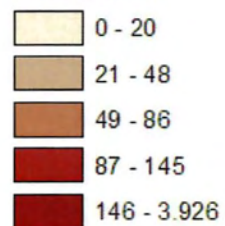
Χάρτης Π. 5 Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ρωσίας (1999) σε επίπεδο περιφέρειας

Πληθυσμιακή Πυκνότητα ανά Περιφέρεια σε κατοίκους/τ.χμτ

0 500 1.000 1.500 2.000
Χμτ

ΕΤΟΣ 1999

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

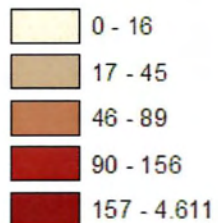
Χάρτης Π. 7 Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ρωσίας (2011) σε επίπεδο περιφέρειας

Πληθυσμιακή Πυκνότητα ανά Περιφέρεια σε κατοίκους/τ.χμτ

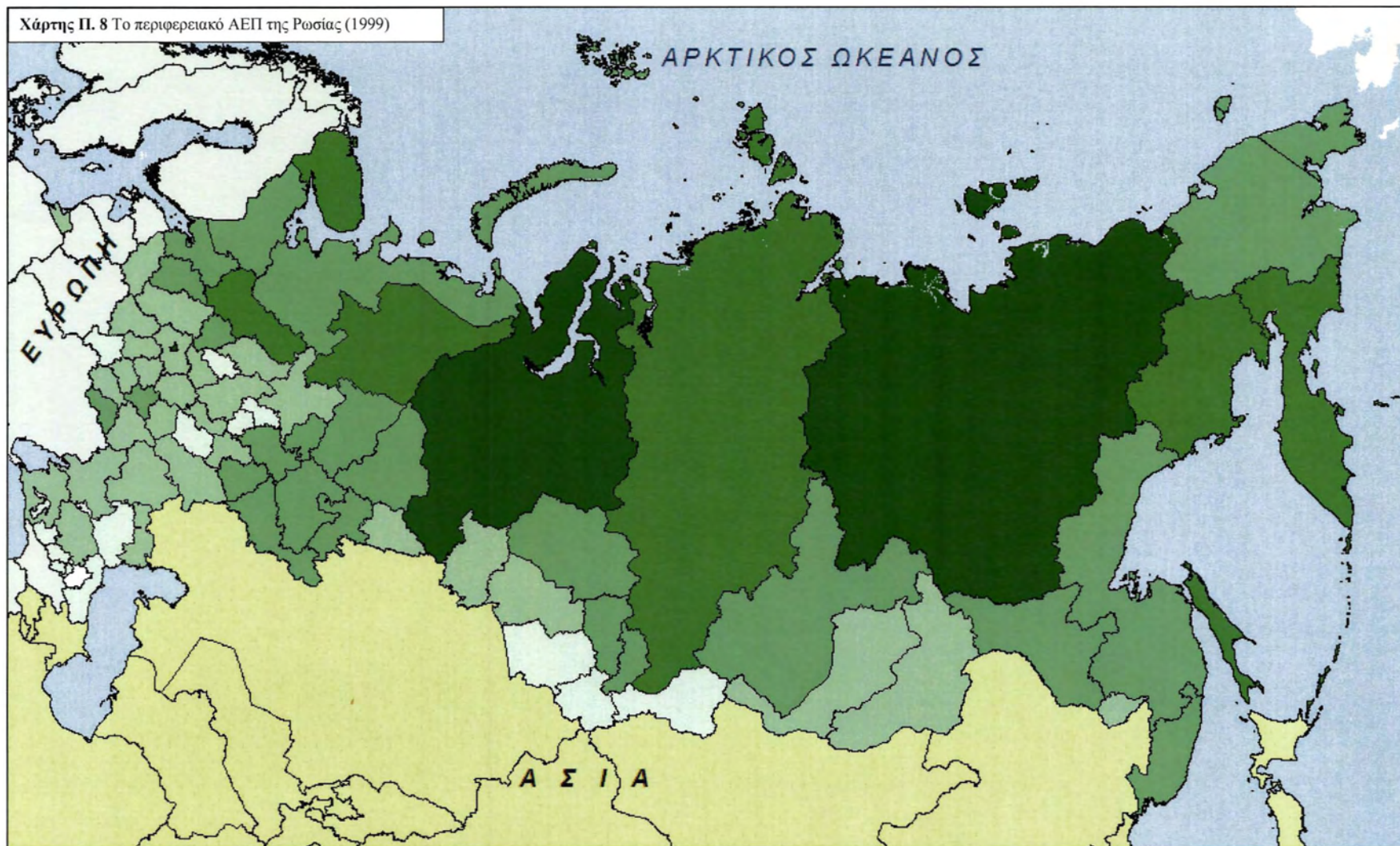
0 500 1.000 1.500 2.000
ΧΜΤ

ΕΤΟΣ 2011

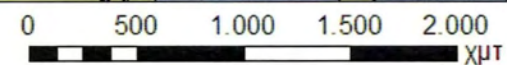
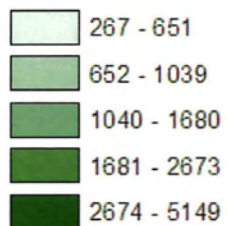
Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

Χάρτης Π. 8 Το περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας (1999)

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφέρεια σε Ευρώ/κάτοικο

ΕΤΟΣ 1999

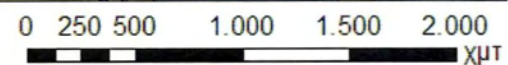
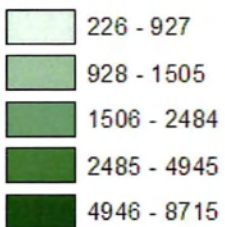
Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ίδια Επεξεργασία

Χάρτης Π. 9 Το περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας (2005)

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφέρεια σε Ευρώ/κάτοικο

ΕΤΟΣ 2005

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

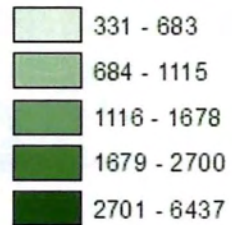
Χάρτης Π. 10 Το περιφερειακό ΑΕΠ της Ρωσίας (2011)

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφέρεια σε Ευρώ/κάτοικο

0 500 1000 1500 2000 ΧΜΤ

ΕΤΟΣ 2011

Πηγή: Ομοσπονδιακή Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Ρωσίας- Ιδία Επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000121296